

A
HÉVIZGYÖRKI
DOZSA MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZET
TÖRTÉNETE

1950 - 1972

I r t a:
BAZÁN ISTVÁN
HÉVIZGYÖRK

1972

HÉVIZGYÖRKI „DOZSA” MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZET
TÖRTÉNETE
/ 1950-1972 /

Hévizgyörk Pest megye északkeleti részén, a gödöllői dombvidék északkeleti oldalán, Gödöllő - Hatvan között, a Budapest - Miskolc közötti harmas számú főútvonal mellett, a Galga folyó völgyében, a fővárostól 50 km-re van.

A Galga völgye zárt, egységes, de sajátos gazdasági, társadalmi és kulturális területe Pest megyének, jelentős szerepe van a főváros lakosságának ellátásában.

A falu gazdag mozgalmi és népművészeti hagyományokkal rendelkezik. Lakói sokszor hívták fel magukra az ország figyelmét. Jelentős szerepük volt a kommunistáknak az 1919-es aszódi megmozdulásokban, a kartali Schossberger báró birtokainak március 18-án történt önkényes elfoglalásában, de ugyan így sokszor öregbitették a falu hírnevét gazdag népművészeti hagyományaikkal és kulturális tevékenységükkel.

A falu társadalmi, politikai összetétele fejlődésének során mindig széles skálán mozgott, és tarka képet mutatott. Olyan falu ez, ahol a földért, a kizsákmányolás felszámolásáért és az új élet megteremtéséért évszázadok óta küzdenek az emberek. A falu gazdasági, társadalmi és politikai összetételének sokrétűségéből ered, hogy ez a küzdelem hol kiemelkedő, nagyszerű tettekre ösztönzött, máskor pedig olyan helyzet teremtődött, amikor a falu nincstelen földmunkásainak és parasztjainak feje felett kínos lassúsággal teltek az évek. A hosszú, küzdelmes harcnak szerves része és kiemelkedő fejezete az a több mint két évtized a felszabadulás után, melyet a falu népe a kommunisták irányításával / mindenekelőtt agrárproletársága, szegény és kisparaszsága / vívott önmaga felemeléséért, sorsának forradalmi megváltoztatásáért, és fogott hozzá apró parcelláinak egymás mellé rakásához, össze szántásához, a mezőgazdaság szocialista átszervezéséhez.

E küzdelem nemcsak eredményeket hozott, hanem igen sokszor buktatókat is rejtett magában. Egyszerű emberek egyik napról a másikra emelkedtek fel vezetőkké, de ugyan - ilyen gyorsan el is buktak. Ha sokan elbuktak is e nagy - szerű munkában, mégis mindannyiuk tevékenységének eredmé - nye és részük van abban, hogy végül is végérvényesen, visszavonhatatlanul győzött falumban a szocialista nagy - üzem eszméje, és ma már nagyszerű munkák produkálására ké - pes a „Dózsa” Termelőszövetkezet.

Ezt a nemes küzdelmet és győzelmet szeretném mun - kában hűen megírni, szülőfalum iránt érzett őszinte tisz - teletből, és a „Dózsa” Termelőszövetkezettel való együtt - érzésből fakadóan, életem delén, egy kicsit közös tevé - kenységünkre is visszapillantva.

- . - . - . -

A termelőszövetkezet történetét két részben, 1968. és 1972-ben írtam meg.

A műben felhasznált idézeteket eredetiben vettem át, s az ebből fakadó stiláris problémákért elnézést ké - rek az olvasótól.

I.

Hévizgyörk község történetének rövid áttekintése

1./ A község kialakulásának története.

A Galga völgye már a honfoglalás előtt is lakott terület volt. A bronz-kori leletek, - melyek az aszódi Petőfi múzeumban vannak elhelyezve - arra utalnak, hogy ezen a területen már az őskorban is megfordult az ember.

Honfoglaló őseink közül Arpád törzsének szálláshelye, Pest megye területe volt. A Galga folyó két oldalán lévő nagy területű legelők a nomád életmódhoz jó alkalmat biztosítottak. A Galga völgyébe a magyar, vagy „megyer” törzs néhány nemzetsége került.

A mai Hévizgyörk területét az Akos nemzetség kapta. A falutól nem messze volt a nemzetségfő szálláshelye. A törzseket, de a nemzetségeket is gyepük választották el egymástól. Az akkor még rendszertelen mederben folyó Galga, mocsaras árterületeivel erre igen alkalmas volt. A gyepün túl északkeletre, a Kartal nemzetség telepedett le, melynek nevét a község ma is viseli. Az Arpád-ház-kori élet maradványait őrzi a község területén lévő több száz éves / román stílusban épült / templom romja. A templomot az 1200-as évek végén építették, elhelyezkedéséből lehet következtetni a falu fekvésére. A templom a folyótól 300 méterre lévő kis dombocsán épült. Környékét a folyó mellett mocsaras, zsombékos terület vette körül észak és dél irányában. Szálláshelyül csak a keleti és a nyugati terület volt alkalmas. A templom körül lévő területet az idősebbek még ma is csak „tőszegként” emlegetik.

A folyó tulsó területe hosszú ideig lakatlan volt, csak az első világháború után épült néhány ház „ujtelep” néven, a FAKSZ akció keretében. A tatárjárás idején Seban mintegy tízezerfős csapatával végigpusztította a vidéket.

1245-től az Akos nemzetség egy másik családjához Mikchhez került ez a vidék. A mai község határában több kis település volt, / Szigetegyháza, Diódtelek, Oroszló, Szent Györgytelek, Szentpálárnyéka / melyeket együttesen Hévízvölgyének nevezték. A kistelepülések birtoklásáért a középkorban sok pert folytattak le.

1424. június 2-án a Prodavizi Ördögh család vásárolja meg a község területének egy részét. 1438-ban Albert király a Rozgonyi családot iktatja be ide, akik egy év múlva elzálogosítják birtokukat, de a következő évben ismét visszakerül hozzájuk.

Az 1470-es években a Vámosgyörk-i Pohárnok családé lesz a birtokjog, ettől az időtől lesz a községnek önálló neve: VAAMOSGYEWRK.

1496-ban II. Ulászló az eddigi Kanizsai Györgytől elveszi a birtokjogot, majd az egri püspöknek adja.

Mátyás uralkodása idején többször zálogosítják el a birtokot a főurak kölcsöneinek fedezésére. Az egyik gyakori zálogtulajdonos a Sági család volt. Ez a családinév ma is igen gyakori!

1530-ban a falu területe Tahy Ferenc szigetvári kapitány tulajdonába került, majd a törökdulás idején először 1559-ben kerül fennhatóságuk alá. 1593-ban a Hatvan alatt megkergetett törökök teljesen feldulják, és vandál módon pusztítják a vidéket.

A török pusztítás olyan nagy ezen a vidéken, hogy az elnéptelenedés következtében, a csekély létszámú település még az adóíveken sem szerepel sokáig. Ebben az időben kerül át Vámosgyörk jelenlegi helyére, Heves megyébe. A mi településünk pedig a HEWYZGYERK nevet kapja.

1600-ban ismét hallani a faluról, ekkor alakul meg a református egyház. Az 1600-as évek közepén a háromnegyedes falvak közé tartozik. Ezt bizonyítja az alábbi statisztika is.

Az adózó családfők számának alakulása 1699-1720 között/1/

Év:	adózók száma:	Év:	adózók száma:
1699	30	1711-13	15
1701	23	1715	22
1702	30	1720	31
1703	31		

A török kiűzése után 1702-ben már 30 nem nemes háztartás szerepel a nyilvántartásban.

1710-ben a terület akkori földbirtokosa Grassalkovich, tótokat telepített a Galga felső vidékére, akik közül néhányan később - kb. 10 év múlva - Aszódról és Domonytól Hévizgyörkre jöttek. Leszármazottaik / Kovácsok, Mrkvák, Kustrák / ma is élnek a faluban, de a szlovák nyelv már teljesen ismeretlen körükben. Nagypám szerint nagyszülei még jól ismerték nemzeti nyelvüket, de szégyelték, hogy honnan jöttek.

A valóság az, hogy a múlt században, de a Horthy fasizmus idején is, aki még tudott szlovákul, jobban tetete, ha elfelejtette, vagy egyszerűen letagadta nemzetiségi eredetét. Az 1930-as népszámlálás idején már csak egyetlen fő ismeri el a szlovákot anyanyelvének. Más a helyzet a Galga felső folyásánál lévő községekben.

Aszódon, Domonyban, Galgamácsán, Galgagyörkön, Püspökhatvanban, Acsán és Galgagután - még ma is nagyon sokan beszélnék szlovákul, - sőt több helyen az iskolákban is folyik szlovák nyelvoktatás.

A falu lakóinak száma 1700-tól fokozatosan gyarapodik.
1726-ban már 168 a lélekszám.
Az 1800-as évek elején tovább szaporodik a falu.

Évek:	össz. lakosság:	Évek:	össz. lakosság:
1869	1.284	1900	1.895
1880	1.286	1910	2.024
1890	1.720	1920	2.174

1820-ban már az armális nemesek száma is 20 család /Sápiak, Selebik, Kovácsok, Turóczyak stb./ A népszámlálás adatai alapján a következőképpen tagozódik a község. / 4 /
Hévizgyörk / Grassalkovich birtok /

Házak:	152
Családok:	192
Népesség:	1075

T á r s a d a l m i t a g o z ó d á s

Férfiak közül:

Nemes:	32
Tisztviselő:	1
Paraszt:	74
Zsellér:	103
Egyéb:	39
Polgár és paraszt örököse:	82

1910-ben Tornyai Schossberger Lajos a legnagyobb birtokos a faluban, több mint 550 kh.-dal.

1913-14-es évek idején a rossz termések, valamint a háboru előszele érezteti hatását. A háboru kitörése csak fokozta a falu amugy is súlyos gondjait. / A háboruban sokan éle - tüket vesztik - 76 fő -, vagy súlyosan megsebesülnek, több mint 170 fő. / / 5 /

1919-ben a Tanácsköztársaság létrejötte előtt két do - log különösen segíti az amugy is forradalmasodó hangulat elterjedését:

a./ Sokan az orosz hadifogságból úgy jönnek haza, hogy magukkal hozzák a szocialista eszméket /pl. Sági Lajos/

b./ A 2 km-re lévő Aszód-i Loid Repülőgépgyárba többen jártak dolgozni. Ennek eredménye azután az, hogy a somogyi parasztokhoz hasonlóan a kartali, aszódi agrárproletárokkal együtt a hévizgyörkiek is részt vettek Schossberger birtokainak önkényes elfogla - lásában, valamint az 1919. március 18-án Aszódon lezajlott paraszt-tüntetésben.

Május 11-én megalakult a Földműves Tanács 22 taggal. / 6 /

1./ Főrhéncz Sándor	12./ Rajkó Gábor
2./ Blaskó József	13./ f.Tóth János
3./ ő Rajkó Mihályné
sz. Aszódi Teréz	14./ Kmett Lajos
4./ Lipták János	15./ alsó ifj. Benkő János
5./ Bobály Márton	16./ Bobály István
6./ alsó Kustra István	17./ ő. Cs. Mrkva Istvánné
sz. Pintér Mária
7./ Mócsa József	18./ ifj. H. Bazan Mihály
8./ Polyák János	19./ H. Mrkva András
9./ Varga János	20./ Matkovics János
10./ id. Eleven István	21./ S. Kovács István
11./ ifj. Márta István	22./ Kustra János

Az intézőbizottság / direktórium / tagjai:

- 1./ alsó Kustra István
- 2./ Polyák János
- 3./ ifj. Márta István
- 4./ ifj.H. Bazan Mihály
- 5./ S. Kovács István

A Tanácsköztársaság bukása után a megtorlás itt sem maradt el. Többen a direktórium tagjai közül börtönben ültek, négyen pedig rendőri felügyelet alá kerültek. A forradalmi munkás-mozgalom történetének egyik kiemelkedő eseménye: az 1930 szeptember 1-i Budapesten, a városligetben lezajlott nagy tüntetés is falunkból követelte egyetlen halálos áldozatát Darnyik János személyében. Darnyik János ugyan galgahévízi születésű, de a mi falunkban is lakott. Családja ma is itt él, éppen ezért hősi halálát magunkénak is valljuk.

2./ Gazdasági és társadalmi viszonyok a felszabadulás előtti években.

Az első világháború után a direktórium tagjaival és azokkal szemben, akik a Tanácsköztársaság idején tevékenykedtek, a falu reakciós körei és hatalmi szervei terrort és a megfélemlítés egyéb eszközeit alkalmazták.

A falu lakosainak egy része kapott földet a Schossberger báró birtokaiból. A földosztásra kijelölt területet - 408 kh-t - is úgy választották ki, amely abban az időben csak nehezen volt művelhető. A területet a Galga mellett jelölték ki. E föld művelése sok nehézséget és gondot jelentett tulajdonosainak, mert mély fekvésük miatt az év több hónapjában vízenyős, sőt a tavaszi olvadás és nagyobb nyári esőzések alkalmával nagyobb részük hosszabb ideig víz alatt állt.

Nem is beszélve arról, hogy ebben az időben a Galga patak is könnyen ki-ki szaladt medréből - partjának rendezetlensége miatt - és bizony ilyenkor a területek semmi hasznot nem tudtak nyújtani tulajdonosaiknak. De még ebből a silány juttatásból is kirekesztették azokat, akik politikailag „pettyesek” voltak. A juttatottaknak 800 □-öles föld - darabkákat adtak. Az 1930-as évek végén négyen Bazzik András, Pokorádi István, Tasnádi Gábor, Bobály János /akik vitézségi érmmel rendelkeztek 15 holdas birtokot kaptak. Az ötödik - Tóth István nem fogadta el.

Az elmúlt 40-50 év alatt a község összterülete és a gazdasági terület művelődési ágak szerinti megoszlása - a mellékelte statisztikai adatok szerint - nem sokat változott. Viszont a kiegészítések száma háromszorosára nőtt a felaprózódás következtében. / 7 /

Gazdasági terület művelődési ágak szerinti megoszlása.

1895 évi adatok:		1935 évi adatok
Gazdaságok száma:	389	1.157
Szántóföld:	2.865 kh.	2.826 kh.
Kert:	47 "	115 "
Rét:	556 "	407 "
Szőlő:	135 "	301 "
Legelő:	246 "	215 "
Erdő:	252 "	167 "
Nádas:	-	1 "
Panet:	176 "	212 "
Ö s s z e s e n t:	4.277 kh.	4.244 kh.

1940-ben 32 közép- és nagybirtok volt Hévizgyörkön, a kisbirtok összes területe pedig 2.923 kh. Az 1-8 katasztrális holdig terjedő kisparaszti földje is szétszórtan - ténylegesen nadrágsziji parcellák - egymástól igen távol helyezkedtek el.

Ennek következménye, hogy annak a 20-25 családnak kivételével, akik rendelkeztek 15-25 kh. földdel, szinte minden házból akadt olyan, aki a falun kívül keresett magának munkaalkalmat. Az asszonyok a jobbmodu gazdáknál dolgoztak napszámosként. A jómód még ezeknek is csak annyit jelentett, hogy éppen megéltek földjük jövedelméből. Néha-nyan ugyan az 1940-es évek elejére meggazdagodtak. A férfiak főleg Budapesten kerestek maguknak munkaalkalmat, de itt is nehéz volt elhelyezkedni. Sokan tették meg gyalog az 50 km-es utat az 1930-as években. Ha akadt is munka néha, az leginkább csak időszakos volt. Szerencsések voltak azok, - 10-15 fő - akik a MÁV-nál tudtak elhelyezkedni. A többiek az időszakos munka mellett nyáron a kartali uradalomban vállaltak részesként aratást.

Birtokmegoszlás 1935. évben / 8 /

Gazdaságok száma:		Területe:	Haszonbérlet:
Összes:	1.157	4.244	849
1 kh-nál kisebb:	709	331	-
1- 5 kh.	339	781	-
5- 10 kh.	69	476	-
10- 20 kh.	25	353	-
20- 50 kh.	17	502	30
50- 100 kh.	3	186	-
200- 500 kh.	2	796	-
500-1000 kh.	1	819	819

A falu akkori 2 nagygazdája Naumann Géza és Mrkva András volt. Még azoknak a birtokosoknak sorsa sem volt a legjobb, akik a középparasztságot képviselték, /8-25 kh-ig de különösen, akik e kategória alsó periferiájához tartoztak, ha a család nagy volt. Ahol 4-6 gyerek élt - s ez a háború előtt nem volt ritka - ott a család éppen csak ön - magát tudta fenntartani. Ebben a faluban mindenki piacolt, akinek 2-3 kh-nál nagyobb földje volt, a különbség csupán az, hogy a kis területtel rendelkezők - ezeknek általában nincs fogatuk - „háti” kosárban vitték terményeiket, leg - többször gyalog az aszódi piacra értékesíteni. Az olyan parasztok, akik lófogattal rendelkeztek, pénteken este meg rakták szekerüket áruval, és Budapest valamelyik /szombati piacán értékesítették. A „jobb módúak” zöldre festett tulipánnal, görögdinnye gerezzel díszített „lőcsös”, vagy a tehetősebbek - erre ugyan mindannyian törekedtek a lovas - gazdák - stráfkocsival vitték terményeiket a piacra.

Igásfogatok alakulása / 9 /

1897-ben:		1935-ben:
egyes lófogat:	1 db.	31 db.
kettes lófogat:	110 "	, 80 "
hármás lófogat:	5 "	-
kettes ökrös fogat:	62 "	10 " /tehén/
szamár fogat:	1 "	-
Ö s s z e s e n i:		121 db.

A kialakult talajviszonyok a növénytermesztésre jó alkalmat biztosítottak. A falu határának nagy részén, a Galgán túl szántóföldi termelés folyik. Buzát, árpát, kukoricát, cukorrépát termesztenek.

A Galga innenső / jobb / oldalán a völgyben kertészeti növények / ma már öntözéses / termesztésével, a falunak azon a részén pedig, ahol a dombvonulatot homok borítja, 80-90 évvel ezelőtt szőlőt telepítettek, és azzal foglalkoztak. Ezek a szőlők ma már nem sokat érnek. Egyrészt keveset adnak holdanként - mert gyümölcsfákkal vannak tele -, másrészt pedig zöme: nova, othelló és csak igen kevés a jó borszőlő, de már ezek is pusztulásra vannak ítélve. Új telepítéssel egyelőre nem foglalkoznak. A közös azért nem, mert nagy része zártkertnek van nyilvánítva, másrészt pedig a Tsz. egyéb jövedelem forrásai értékesebbek és jövedelmezőbbek lesznek még hosszú ideig. Nem is beszélve arról, hogy új szőlő telepítése a jelenlegiek helyére, az államnak sem lenne kifizetődő.

Hévizgyörk község képe a felszabadulás előtt és ma is megegyezik a környező falvakéval. A község szerkezetileg országút menti település, de a szalagtelkes település vonásait is magán viseli, ugyanis a veteményes kertek közvetlenül a házak végében vannak.

A felszabadulás előtt épült házak tipikus falusi jellegűek, hosszában / fésűs / épültek. Az elől lévő „tisztu” szoba /vagy ahogyan nálunk mondják „első ház”/ helyezkedett el. Ebben volt a vetett ágy, jellegzetes galgamenti himzésű párnákkal felrakva, a szublót, asztal székekkel és a nagy tükörrel. Ezt a szobát csak nagy ünnepségek alkalomával és temetéskor használták, a halottat itt ravatalozták fel végtisztességből. Az „első ház” után következett a konyha és a pitvar, beépített bubos kemencével, mögötte volt a hátsó szoba, amit „hátsó házként” emlegettek, majd a kamra és közvetlen mögötte az istálló, amely mögött volt a pajta. Később keresztfészereket építettek a ház hátsó végében, az udvaron keresztben. A ház udvarra néző oldalán teljes hosszúságban helyezkedett el a „tornác”. Az egész épületet egy tetőszerkezet fedte. A házat vert, fecske, vagy vályog falból építették, csak a 30-40-es években tértek át kevesen a téglából való építkezésre.

Lakóházak jellegük /anyaguk/ szerint /10/

Téglából épült	35 ház
Vályogból és sárból /fecskefal/	455 ház
Összesen:	<u>490 ház</u>

Cseréptetős	161 ház
Nádtetős	329 ház
Összesen:	<u>490 ház</u>

A faluban népviseletet hordtak - bőszoknya, hosszú copf, lakkos csizma a leányoknál, a fiuk bő ujju inget bárszony nadrágot és csizmát viseltek.

A község előljáráóságának összetétele a felszabadulás előtt:

Bíró: 1 Esküdt: 5 Főjegyző: 1 Irodaiak: 1
Kisbíró: 1 Bába: 1 Képviselő testületi tag: 20
Csendőrség: / a turai körzet látta el /

A kisiparosok száma 1930-ban 35 fő. Ez nem sok, de szerepük jelentős a falu gazdasági és társadalmi életében. Zömük közvetlen kapcsolatban volt a parasztsággal. / 11 /

Kovács: 2 Kőműves: 4 Bognár: 1 Ács: 3
Szabó: 2 Cipész: 2 Kocsmáros: 6 Hentes: 2
Asztalos: 3 Borbély: 1 Pék: 2 Kiskereskedő: 7

A faluban 1 orvos és 1 gyógyszerész volt. 3 felekezeti iskola működött. A pedagógusok száma a felszabadulás előtt 7, ma 17. Óvodája nem volt, ma 2 óvónővel működik.

Nagy volt az ellentét a parasztság különböző rétegei között, amit csak fokozott a felekezetek által sokszor mesterségesen szított gyűlölködés. Csak hasonló módú és felekezetű fiatalok összeházasodásába egyeztek bele a szülők. Sokszor életük végéig tartó gyűlölködést, haragot váltott ki egy-egy szétszakított szerelem.

Az értelmiség és az iparosság is külön társadalmi elismerést - egzisztenciát - jelentett. Szerencsés volt falunk eseténként, mikor olyan értelmiségi foglalkozásuk is került oda, akikre még haláluk után is szeretettel és nagy tisztelettel gondolunk. / Csak kettőt említek meg ezek közül: Dr. Balázs József orvost és Brezóvszki József tanítót./

Ilyen volt a helyzet Hévizgyörkön a II. világháború előtt

A háború súlyosan érintette a falut. Igaz ugyan, hogy a hadifoglalkozásra való áttérés, a nincstelen munkás népnek a 30-as évek végén / főleg budapesti üzemekben / , mindennapos - nagyon körülményes és költséges, vagy hetenként egyszeri hazautazással - munkalehetőséget biztosított, de annál pusztítóbban, nagy károkat és sok emberáldozatot is követelt a falutól.

A front 1944 őszén érte el a községet. Az angolok ezen a nyáron három bombát dobtak a Hévizgyörk mellett lévő tószegi kertek végébe. Ősszel a front közeledtével a Galgántól lévő ürgési pincékbe zsúfolódott a falu zöme. Három hétig tartott a front, végül is 1944 november 21-én felszabadult községünk a németek megszállása alól.

II.

Hévizgyörk község mezőgazdasága a felszabadulás

után

Hévizgyörk 1944. november 21-én szabadult fel a Szovjetunió Vöröshadserege győzelmének eredményeként. A faluban három hétig volt frontvonal. Az elvonulás után csak nehezen indult meg az élet, az emberek bátoratlanok előjönni. Ennek ellenére az első napokban megalakult a Magyar Kommunista Párt hévizgyörki szervezete, amelynek első titkára Szilávik Pál - egy fiatal diák - volt / 19 éves/. Rövidesen életre kelt a - Független Kisgazda Párt - vezetője: B.Kovács Ferenc és az - SZDP. - vezetője: Polyák Pál, valamint az ifjúsági szervezetek /MADISZ, KALOT, KALASZ/.

Rövidesen megalakult az 1919-es minta alapján a Nemzeti Bizottság, amely létre hozta a nemzetőrséget. A falu irányítását azonban 1945 elején a képviselő testület veszi át, amelynek tevékenységét döntően befolyásolták a kommunisták és azok az agrárproletárok, akik a kommunistákkal szimpatizáltak, majd maguk is beléptek a Kommunista Pártba. A képviselő testületbe 8-8 tagot delegált mind a három párt.

1./ A földreform végrehajtása.

A felszabadulást követő hetekben leglényegesebb tevékenységük a kommunistáknak, - amit a falu a Budapestre és ideénymunkára üzemekbe járó munkások támogatásával és követe - lésével valósított meg, - a földreform végrehajtása volt.

Hazánkban a földreform jelentőségét növeli, hogy „ a társadalmi haladás évszázadok óta összefonódott a földkérdés a parasztkérdés megoldásával ”. / 12 /

Az 1848-as szabadságharc és az 1919-es Tanácsköztársaság bukásában is jelentős tényező volt a földkérdés hibás megoldása.

A két forradalom tanulsága azt bizonyította, hogy a földreformot következetesen kell végrehajtani. A földkérdés eredményes megoldása nagy szerepet játszott a felszabadulás után a hatalom megszilárdításában, a munkás-paraszt szövetség erősítésében.

A parasztság megnyerésének egyik legalapvetőbb feltétele a földosztás volt. Községünkben az 1919-es földfoglaló mozgalom még élénken élt az emberekben. Akadtak ugyan olyanok is akik óvatosságra akartak inteni, de a falu forradalmi elemeit nem lehetett visszatartani.

A faluban létrehozták a Földigénylő Bizottságot, majd a Földosztó Bizottságot, melynek elnöke a kommunista Tasnádi Mihály lett. Jelentős szerepe volt e munkában Komlóhelyi Lajosnak, Varga Lászlónak és Pokorádi Mihálynak. E bizottság által rendezett falugyűlések, - melyek szinte mindennaposak voltak - a délutáni órákban kezdődtek és a késő estékbe nyultak. Hangosak voltak ezek a gyűlések. Nagy volt a földéhség. Sok volt az igénylés, a kiadható föld pedig kevés. Egyetlen jelentősebb földbirtokos volt, a kartali báró Schossberger, bár birtokainak egy kis része volt csak a hévizgyörki határban.

A földosztás 1945 márciusában történt meg. Ez az akció olyan nagy esemény volt, hogy a falutól 3 km-re lévő birtok kiméréséhez szinte az egész falu, még mi gyerekek is kivonultunk.

A földosztás során kiosztott földek adatai: / 13 /

Felosztásra került:	750	kh.
Földhöz jutottak száma:	320	fő.
gazdasági cseléd:	3	"
Ebből idénymunkából és nap-		
számból élő:	302	"
törpebirtokos:	15	"

2./ A földreform hatása.

A földosztás során 1-5 kh-ig kaptak az igényjogosultak. A nagy családok közül néhányan kaptak 8 kh-t / pl. Sági Pál, Kmett Pál /. A faluban házhelyeket is osztottak a homokokon. Ezekre a házhelyekre a későbbiekben új, modern házakat építettek. Természetesen egy-egy házhely többször cserélt gazdát. Sőt olyanok is akadtak többen, akik egyszerűen el sem fogadták a juttatott házhelyet. A földosztás jelentősen megváltoztatta a falu tulajdon és osztály viszonyait. Földosztás után rögtön hozzákezdtek az új gazdák földjük műveléséhez.

Sok nehézséggel kellett az új gazdáknak megküzdeniük. Probléma volt a vetőmag megszerzése, sokaknak kölcsönözniük kellett a módosabbaktól. Néhányan szereztek, vagy egyszerűen fogtak a front alatt elhagyott, szélnek eresztett, gyenge, gebe, öreg lovakból, de akkor még mindig probléma volt a kocsis, szerszám és egyéb gazdasági felszerelés / eke, henger, borona stb. / beszerzése. Éppen ezért néha 4-5 új gazdának kellett összefogni ahhoz, hogy egyáltalán meg tudják művelni a földet. Azok pedig, akik nem rendelkeztek igás állattal, másokkal végeztették a szántást, vetést és a fogatos munkákat, - amiért éppen a legnagyobb dologidőben kellett visszamenni / 3-4 nap / nap-számos munkára. Olyanok is akadtak, akik egy-egy tehénkével rendelkeztek, és azt fogták össze. Ebben az időben szaporodtak el a faluban a tehenes fogatok. Ha hosszú ideig az volt a legnagyobb baj, hogy nem volt föld, most éppen az okozott sok gondot, hogy volt, de a megműveléséhez szükséges iga és gazdasági felszerelés hiányzott.

A földosztás után az újgazdák segítésére létrejött még 1945-ben az UFOSZ, majd a DÉFOSZ, amelyeknek vezetője a későbbiekben létrejövő Tsz. első elnöke: Erdélyi János. Őt követően pedig id. Márta István volt.

Ezek a szervek védték az új gazdák érdekeit. Az állam is egyre több segítséget nyújtott az új gazdáknak / hitel, vetőmag, jószág stb. /. Egyesek még így sem tudták földjüket eredményesen megművelni és már 1947-48-ban felajánlották az államnak, mások pedig haszonbérbe adták az igaerővel rendelkező tehetősebb birtokosoknak, vagy olyan új gazdáknak, akik közben megerősödtek. Azok, akik nem bírtak földjükkel megbirkózni, újra Budapesten - a közlekedés megindulása után - kerestek maguknak megélhetési lehetőséget, de most már csak olyan helyekre mentek, ahonnan naponta haza utazhattak. Sokan a MÁV-nál helyezkedtek el olyan meggondolásból, hogy az ott biztosított / 12-24 óras szolgálatból ered / szabadnap lehetőséget nyújt kis földjüknek megművelésére is. Akik pedig üzemekben helyezkedtek el, ott az asszonyra maradt a föld megművelése.

Olyan helyzet alakult ki a fordulat évéig és az utána következő években, hogy a parasztságon belül jelentősen megnőtt a középparasztok száma. Néhányan az új gazdák közül is megerősödtek, de különösen a régi gazdák helyzete stabilizálódott. Az igaersora jelentős szerepet játszott a gazdák erősödésében. Erősödtek a kulák gazdaságok is.

Ezekben az években a falu arculata teljesen átalakult. Jóval kevesebb lett azoknak a családoknak a száma, akiknek megélhetését csupán a föld biztosította. A falu zöme fokozatosan kétlakivá válik.

A középparasztság és a jobb gazdák erősödése negatív hatást eredményezett a falu politikai életében. Az új gazdák közül, akik stabilizálódtak, a Kisgazda Párt felé orientálódtak, mások viszont a Nemzeti Paraszti Párt felé. Azok pedig, akik Budapestre jártak dolgozni, egyre kevesebbet törődtek a falu életével. A fentiek következményeként megcsappant a faluban a forradalmi erők száma is.

A kommunisták közül sokan átjelentették magukat az üzemi pártszervezetekhez. Amíg 1948-ig minden évben 150 felett volt a párttagok száma, az 50-es években ez 50 alatt van.

A földműveléssel foglalkozó családoknál is változás történt. A fiatalabbak már elhelyezkedési, megélhetési lehetőségeket kezdtek keresni maguknak. Egyre jobban csap - pant az olyan fiatalok száma, akik odahaza maradtak. A közlekedés fejlődésével a főváros még jobb alkalmat biztosított az elhelyezkedésre, de a környékben megépült új ü - zemek is / Ipari Műszergyár, Ikla 15 km-re van, a gödöl - lői Gépgyár és a Ganz Árammérőgyár 20 km-re vannak / szin - te csábítják a fiatalokat. Ez az újonnan kialakult helyzet szükségszerűen változásokat hozott a mezőgazdaságban is.

1947 augusztus 31-én tartott országgyűlési választá - sokon a kommunisták kapták a legtöbb szavazatot. Elérke - zett a proletár diktatúráért folyó harc közvetlen szaka - sza. Új helyzet alakult ki a hatalomban, de ez új helyze - tet teremtett a parasztság számára is.

Erre az időre láthatóvá vált, hogy a földosztás teremtette paraszti életviszonyokban történt változásnál előbbre kell lépni. A földosztás csak kezdetnek volt jó. Ez azonban nem elég. „A kivezető út csakis a föld társas megművelése le - het.” - mondta Lenin, a szegényparaszt bizottságok küldöt - teinek 1918-ban. / 14 /

III.

A termelőszövetkezeti mozgalom alakulása
=====

Hévizgyörk községben
=====

1951-1959-ig

1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését a történelem szükségyszerűen felvetette. A fordulat évével egyidőben olyan történelmi helyzet alakult ki hazánkban, amikor a gazdasági és politikai tényezők egyaránt indokolták a mezőgazdaság átszervezését. Gazdaságilag indokolta, hogy nem lehetett csak az iparban megteremteni a szocialista termelési és tulajdon viszonyokat, hanem el kellett ezt kezdeni a mezőgazdaságban is. A kisárutermelő mezőgazdaság már nem volt képes ellátni a rohamosan fejlődő ipart és a lakosság szükségleteit. Politikailag indokoltá tette az átszervezést a munkás- paraszt szövetség további erősítése, a proletárdiktatura szilárdítása, a kizsákmányolás és utolsó osztálymaradványainak, a kulákságnak felszámolása. A munkásságnak és a parasztságnak közös érdeke, a szocializmus megteremtése. Ez pedig elengedhetetlenül megkívánja a mezőgazdaságban is a szocializmus alapjainak lerakását. Tehát a mezőgazdaság átszervezése nem a kommunistáknak valamiféle okoskodása, vagy más országok utánzása volt, hanem az összefüggő objektív törvényszerűségek ismerete és azok feltárása, melyet Rákosi Mátyás 1948 augusztus 20-án az alábbiak szerint összegzett:

„... itt az ideje, hogy számot vessünk azzal a kérdéssel, milyen a paraszti gazdaságok fejlődésének utja ... Két út áll a magyar dolgozó parasztság előtt ... a régi, a megszokott, a tulzásba vitt egyéni gazdálkodás, ahol mindenki csak magával törődik, ahol az az elv uralkodik, hogy aki bírja, marja.

Ennek az elvnek elkerülhetetlen, törvényszerű következménye az, hogy ... a nagy kulák gazdák tovább erősödnek ... és tönkreteszik a dolgozó parasztságot ... A dolgozó parasztok ebben a harcban lassan de biztosan alulmaradnak, a földjük elaprózódik, és hosszú keserves küzdelem után tízezerrel, mennek tönkre ... Ezen az úton a népi demokrácia nem mehet tovább ... Tudják ezt az új gazdák is, akiket a demokrácia földhöz juttatott, tudja ezt a dolgozó parasztság is, és ezért keresi a másik utat, az elkülönült, egyéni gazdálkodással szemben az összefogás, a szövetkezés útját. " / 15 /

Ez az utkeresés a mi falunkban egy kicsit tovább tartott, és az átszervezés csak később kezdődött meg. Ennek véleményem szerint két oka volt:

Egyik, hogy a forradalmi erők színe-java már az üzemekben volt,

másrészt pedig Budapest közelsége, a piacolási lehetőség sokszor olyan helyzetet teremtett az erősödő gazdaságokban, hogy a kapzsiság, a gyors meggazdagodás vágya erősebb volt az országos átlagnál.

Ennek ellenére voltak néhányan, akik tevékenykedtek, a munkájuk eredményeként három év múlva megtört a jég, megalakult a termelészövetkezet.

2./ A „Dózsa” termelészövetkezet megalakulása.

A „Dózsa” termelészövetkezet megalakulását a kommunisták kezdeményezték.

1948 őszétől többször kísérleteztek a termelészövetkezet létrehozásával, de eredménytelenül. Azok a tényezők, melyekről már az előbbiekben is szóltam - mint a főváros és a környező üzemek csábító és szívó hatása, ezzel együtt a falu forradalmi erejének csappanása, s az a politikai szituáció, mely a párt politikájában elkövetett hibák követ-

kezményeként kialakult - , azt eredményezte, hogy a termelőszövetkezet létrehozása ugyan megtörtént, de már születésekor magában hordta azokat a jegyeket, amelyek miatt nem volt képes 10 év alatt olyan példamutató eredményeket felmutatni, ami vonzóvá tette volna.

Ez a dolgozó parasztokat nem készítette arra, hogy akárcsak néhányan is ezt az utat válasszák magukénak.

A termelőszövetkezet létrejöttét negatívan befolyásolta az a tényező is, hogy azok a fiatalok, akik közvetlenül a felszabadulás után a MADISZ-ban és a Kommunista Pártban is vezető szerepet játszottak, elkerültek a faluból. Népi kollégiumokba mentek tanulni, vagy pedig más területekre kerültek társadalmi és állami funkciókba.

Falunkat az 50-es években éppen ezért képletesen úgy is nevezték, hogy „káder” falu. Ugyanis erről a környékről, innen mentek el legtöbben, s emelkedtek elég magas megyei vagy járási funkciókba. Egyesek üzemekbe kerültek vezető állásokba, mások katonai és rendőri pályát választottak élethivatásuként. Több mint 40 fiatal került el így a faluból.

Ezek a tényezők nehezítették a tsz létrehozását. A környező falvakban pl. Turán, Versegen már 1949-ben létrejött a termelőszövetkezet, nálunk viszont csak 1950 december 23-án alakult meg. A termelőszövetkezet megalakulását, több mint 2 éves agitációs munka előzte meg. A faluban maradt kommunisták szinte a nap minden órájában sok vitát folytattak, és szívesen érveltek a szocialista nagyüzem szükségessége mellett. Azok a kommunisták, akik a termelőszövetkezet létrejöttét, születését segítették, sokszor a családban is ellenállásra találtak. Meg nem értéssel, valamint az akkor még erősödő tsz. ellenes propagandával találták magukat szemben. Nem volt szerencsés a járási vezetés részéről történt erőltetés sem, akiknek irányítása a párt politikájában bekövetkezett balra tolódás következtében vált ilyenné.

A járás vezetői többször tettek szemrehányást az akkori községi vezetőknek, amiért „nem tesznek konkrétabb lépéseket a termelőszövetkezet létrehozásáért”.

A faluban ugyanakkor azok a gazdák, akik a földművelés mellett maradtak, de a kétlakiak is, már szemben álltak a termelőszövetkezet létrehozásával. Ezt két tényező különösen segítette:

Az egyik, hogy a főváros piacolási lehetősége bővült. A budapesti lakosok szívesen vásárolták meg az egyre gyakrabban felvitt termékeket. A kötelező beadási rendszer ellenére is ez a tényező komoly bevételi forrást jelentett a gazdáknak.

Azok pedig, akik kétlaki életet éltek, zömmel a MAV-nál helyezkedtek el. Ez lehetővé tette földjük művelését is. A feleségeknek az olcsó jegy biztosítása jó lehetőséget teremtett arra, hogy ne csak saját terményét vigye a pesti piacra. Távolsági vidékekre is elutaztak, felvásárolták a fővárosban keresett terményeket és magas felárral adták tovább. A feketézés ebben az időben „divattá” vált, ami azt is eredményezte, hogy a reakciós nézetek, és a rémhírek terjesztésének táptalajt biztosítottak.

A faluban ilyen körülmények alakultak ki a termelőszövetkezet születésének időpontjában. A kialakult objektív és szubjektív tényezők hiánya eredményezte, hogy a termelőszövetkezet megalakulását csak nagy erőfeszítések árán lehetett biztosítani.

A termelőszövetkezet megalakítását most is azok kezdeményezik, akik korábban is szívesen és kitartóan küzdöttek a népi demokratikus rend megszilárdításáért. Ezek közül is kiemelkedik Tasnádi Mihály, aki 1945-ben a Földosztó Bizottság elnöke volt. Erdélyi János UFOSZ, majd DÉFOSZ titkár volt, Plock Pál volt vöröskatona és 1919-es kommunista.

Pokorádi Mihály, aki községi, majd a járási Pártbizottság titkára lett.

A szervezők közül is ki kell emelni a mindenki által közmegebecsülésnek örvendő Plock Pali /bácsi/ elvtárs tevő - kezységét, aki nem ismert fáradtságot, és szinte egymaga többet agitált a termelőszövetkezet mellett, mint sok mások. Pokorádi bácsi - akkor még csak 45 év körül járt szárnjai alatt és nevelésének hatására váltak a mi generáció - önkéből is sokan kommunistákká. Ők négyen voltak azok, akik az 1945-ös kommunisták közül akkor is és a későbbiekben is a legtöbbet tették a falu átalakulásáért. Következetessé - gükért és elvhűségükért mindenkor az egész falu tisztelte, még azok is, akik szemben álltak a termelőszövetkezeti mozgalommal. Sajnos közülük csak Pokorádi és Erdélyi elvtársak élhették meg a termelőszövetkezeti mozgalom teljes győzelmét és felvirágzását.

Elvhűségük és következetességük bizonyításaként csak egy példát: 1956 október 25-én reggel 8 óra tájban Plock Pali bácsi felkereste az aszódi járási Pártbizottságot / akkor 70 éves volt / és a következőket mondotta: „Elvtársak fegyvert adjatok. Pestre akarok menni, az ellenforradalom leverését segíteni.” Pali bácsit nehéz volt leboszólni erről. Azt bizonygattuk neki, hogy menjen haza, és odahaza segítsen a tsz. összetartásában. Pali bácsi ekkor már súlyos beteg volt. Nagyon helyesen látta és kifejtette, hogy a hévizgyürki ellenforradalmi hőzöngés felszámolása szoros függvénye a főváros megtisztításának. Helyesen mondta, hogy „fiaim, mindig a fő tűzfészeket kell megszüntetni először, s utána a többivel könnyebb leszámolni.”

A termelőszövetkezet megalakulásában jelentős szerepük volt még azoknak a párttagoknak, akik elsőként írták alá a belépési nyilatkozatot.

A megalakuláskor 15-en voltak, majd ez a szám néhány hónap múlva szaporodik, egy év múlva 35-re nő.

A termelőszövetkezet alapító tagjai voltak:

1./ Plock Pál	8./ Tasnádi Mihály
2./ Muszunye György	9./ Gyetvan János
3./ Erdélyi János	10./ Pokorádi Erzsébet
4./ Sági András	11./ Harangozó Ferencné
5./ Sági Pálné	12./ Bazan Mártonné
6./ Aszódi Lőrincné	13./ Zabos Józsefné
7./ Balogh Sándorné	14./ Gyetvan Olga
15./ Tóth S. János	

1951 június 18-án a termelőszövetkezet területe és tagsága a következő képet mutatja:

Belépett tagok összetétele:

Ösz. létszám:	32 fő
Férfi:	10 "
Nő:	22 "

Bevitt földek megoszlása:

	Családok:	Terület:
Föld nélkül	13	-
0-7 kh.	8	22
7-15 "	1	8
Összesen:	22	30

=====

A Tsz. területének művelési ágak szerinti megoszlása:

Szántó	176 kh.	/ a bevitt földön
Rét	14 "	felüli, állami
Legelő	23 "	tartalék terület
Összes terület:	213 kh.	volt. /

=====

Fentiekből láthatjuk, hogy a termelőszövetkezet igen kis

létszámmal indult, viszont nagyon fontos tény, hogy tagjainak több mint fele MDP. tag volt, a többieknek pedig férje, vagy hozzátartozója volt kommunista. Tehát a termelőszövetkezeti mozgalom szervezői és elindítói a paraszt - ság legöntudatosabb elemei, a nincstelen agrárproletárok és a csak nagyon kevés földdel rendelkező újonnan földhöz juttatott kommunisták voltak. Ez a helyzet azután rányomja bélyegét a termelőszövetkezet további fejlődésére is.

3./ A „Dózsa” termelőszövetkezet és a falu gazdálkodása - nak feltételei.

A termelőszövetkezet létrejötte után fontos feladat volt a nagyüzemi gazdálkodás megszervezése és a termelés növelése. Ehhez viszont ismernünk kell a község éghajlati, vízrajzi és talajtani adottságait, amelyek fontos tényezői a termelési feltételeknek.

A község területi fekvéséből következik néhány éghajlati tényező. Az észak felől betörő hideg légáramlatokkal szemben védő gátat jelent az Északi közép-hegység. Az Atlanti Óceán hatása is kevésbé érződik, bár a Gödöllő-i dombság magassága csak 350 méter, mégis sok esetben elveszi az esőt a Galga völgyétől.

A csapadék évi átlaga: 500-550 mm. között mozog. A folyó völgye kelet felől nyitott, egészen az Erdélyi közép-hegységig s így a téli, kelet felől érkező hideg légáramlat akadálytalanul jön, és itt meg is telepszik. Ez azt eredményezi, hogy a tavaszi rügyfakadás 10-15 nappal később következik be, mint Budapest külső területeiben. Ezzel szemben viszont előnye, hogy a téli hideg légtömegek, melyek észak-nyugatról érkeznek, később érik el a község területét. A hőmérséklet alakulásában a kontinentális hatás érvényesül legjobban.

A hőmérséklet alakulását mutatja az utóbbi 50 év és 4 év átlaga, melyben néhol eltérés van, amit az alábbi táblázat is mutat:

	50 év átlaga:	4 év átlaga:
Évi közepes ingás:	22- 23 c°	25- 6 c°
Évi közepes hőmérséklet:	9- 10 c°	8,93 c°
Januári középhőmérsékl.:	2- 3 c°	2,75 c°
Juliusi - " -	19- 20 c°	19,80 c°
Fagyos napok száma:	100- 110	108
Első fagyos nap:	X. 10-15	XI.25-XII.5.
Utolsó fagyos nap:	IX. 15-20	III.15-20.
A tenyészidők hőösszegei:	3100-3200 c°	
A tenyészidők várható hőösszegei:	3300-3400 c°	
Évinapfény tartam:	1950-2000 óra	
Évi csapadékmennyiség el- oszlása:	X.1. - III.31.	250-300 mm.
Tenyészidő:	IV.11. - IX.30.	300-350 mm.
Tenyészidő átlaghőmérsék- lete:	17 - 18 c°	

Az időjárási viszonyok kedvezőek az időben elvetett őszi kalászosoknak, de komoly veszélyt jelenthet a hónélküli, hideg tél, a befulladás és befagyás.

A nyár eleje csapadékos, főleg június végén és július elején. A nyári csapadék az egész évinek 60 %-át teszi ki: 300-350 mm. Amennyiben a csapadék eloszlása kedvező - különösen a tenyészidőszak elején - úgy ennek jelentősége a termelésben mutatkozik.

A község vízrajzában jelentős, hogy területét a Galga szeli át.

A folyó a Cserhát hegységben, Becske községtől délre ered és dél felé a Gödöllői-dombvidék északi szegélyét érinti, s ez után kelet felé fordulva Boldog határában ömlik a Zagyvába. A folyó a község területén alsó szakaszjellegű, igen lassu folyású. Kilépve a Cserhát és Gödöllői-dombság vonulatai közül, széles völgyben fut keresztül, mindkét oldalon meglehetősen széles árterülettel. Az árterület nagyságát fokozza az a tény is, hogy a folyó vízszintjének emelkedéseivel a talajviz is felszínre kerül. Emiatt a község területének kis része művelhetetlen, vagy nem hasznosítható teljes tenyészidőben.

A község területén még két kisebb patak folyik keresztül. Az Ense, mely Kartaltól észak-nyugatra ered és Turánál ömlik a Galgába, a másik a Kis-Galga, amely nem más, mint egy nagyobb belviz levezető árok.

A községben a folyó áthaladása ellenére is csak kis terület alkalmas öntözésre. A Galga melletti területek zömmel azért nem alkalmasak, - a bitókat kivéve - mert a magas talajviz következtében a talaj hideg, ennél fogva a tenyészidő maximális kihasználása lehetetlen. Másrészt azért nem, mert nagyobb csapadék-hullás idején a Galga és a Kis-Galga is kiönt és a területek viz alá kerülnek. A víz visszahúzódása hosszú ideig tart, és utána is tócsák keletkeznek. Így tehát csak a bitói terület alkalmas öntözésre - mintegy 50 kh. - amit jelenleg is hasznosít a tsz. /permetező/ öntözéssel.

A község tulajdonságai különbözőek. Területét főleg erdei és mezőszéki talaj borítja. A Galga folyó jobb partján a községeket összekötő műuton túl húzódó dombvonulatokat sok helyen homok borítja, melynek nagy részét szőlővel kötötték le. A község területének nagy részét mészes, vályog borítja. A község nagy területe alkalmas - laza szerkezetű talaj - növénytermesztésre.

A község domborzati viszonyai változóak, mégis területének nagyobb része alkalmas a gépi művelésre. A Galga folyó mentén mintegy 1.500-2.000 méter szélességben a terület sík. A folyó jobb partjától 3 km-en keresztül emelkedik a felszín kb. 50-80 métert. Az első dombtetőtől kezdve több „hullám” követi egymást. A balpart 500 méteres zombékos terület után meredeken emelkedik a térszint fölé 30-40 métert, majd enyhe lejtéssel folytatódik észak-kelet felé.

A község tehát változatos talajjal rendelkezik, éppen ezért növénytermesztésre - szántóföldi zöldségtermesztésre is - kisebb területe pedig kertészkedésre, szőlő és gyümölcs termesztésre is alkalmas.

A község birtokviszonyainak alakulása 1960-ra

Össz. terület:	4.037 kh. = 23,2 km ²
Ebből külsőség:	3.524 kh.
belsőség:	513 kh.
Termelőszövetkezet területe:	2.095 kh.
Beépített terület:	266 kh.

Ez a változás jó lehetőséget biztosít a szocialista nagyüzemi gazdálkodás előnyeinek kihasználására.

A népesség alakulása emelkedő tendenciát mutat annak ellenére, hogy főleg a fiatalok közül az utóbbi időben többen elköltöztek a faluból.

A népesség fejlődésmutató táblázata

Évek:	1920	1930	1941	1949	1960
Össz. lakossági	2.174	2.556	2.633	2.794	2.944

Az ipari és mezőgazdasági foglalkozásuk arányában is nagy a változás. A felszabadulás előtt Budapesten legtöbben csak idénymunkára tudtak elhelyezkedni. Az iparosítás fejlődése, annak férfi elvonó hatása azt eredményezte, hogy a férfiak több mint 70 %-a a fővárosban és a már említett környező ipari üzemekben helyezkedett el.

Ezt a változást mutatja az alábbi kimutatás. / 17 /

Foglalkozás:	1930-ban:	1949-ben:
Gazdasági cseléd	17	-
Mezőgazdasági munkás	398	39
Ipari munkás	71	532 /Ebből köz-
Önálló kisiparos	35	28 lekedésben dolgozik : 273 fő/

A falu éghajlati, vízrajzi, domborzati tulajdonsági viszonyai a népességben végbemenő változásokkal együtt biztosítéka lett annak, hogy a falu a felszabadulást követően de különösen a fordulat éve után az országos átlagnál jobban meggazdagodjon. Pontos adatokat nem sikerült beszerezni arra vonatkozóan, hogy a mezőgazdaságból származó jövedelem mennyivel jelent többet, mint a felszabadulás előtt, de annyi bizonyos, hogy a falu arculata külsőleg is megváltozott.

Nemcsak azoknak az élete változott meg, akik az iparban tudtak elhelyezkedni, hanem a földműveléssel foglalkozóké is. Igaz ugyan, hogy a termelőszövetkezet tagsága a 10 év alatt sem gazdagodott meg, de a faluban lakók zömének életében a változás szembeötlő. Ezt mutatja az is, hogy a faluban több új házat építettek a felszabadulás után / 524-et /, mint amennyi előtte összesen volt. / 18 /

De mutatja az is, hogy amig előtte csak hosszú, földszintes házak épültek, addig az új házak a földtől 1 - 1,5 m - el felemelt faragott kővel kirakott, 3 szobás, fürdőszobával ellátott, televízióval felszerelt, L alakú, a Rózsadombra is beillő vaskapuval és kerítéssel ellátottak. A faluban elsősorban a dolgozó parasztok vásároltak személyautókat, melyből jelenleg 18 van.

Ezeknek a változásoknak okát az alábbiak adják:

Egyrészt a mezőgazdaság strukturájában történt változás úgy, hogy a felszabadulás előtt zömmel saját ellátásukra termeltek a tulajdonosok / főleg búzát, kukoricát, burgonyát, zöldséget és takarmányt a tehénkének /. Most tohenet csak kevesen tartanak / és azok is csak egyet / helyette - és a saját szükséglet mellett - főleg olyan terményeket termesztenek / zöldségfélőket, burgonyát, kukoricát /, melyeket jól és állandóan értékesíthetnek a budapesti piacokon. Nem szekérrel viszik az árut piacra, hanem saját autójukon, TEFU-val, vagy a tsz. autójával.

4./ A termelőszövetkezet helyzetének alakulása Hévízgyőr - kőn 1959-ig.

A termelőszövetkezet megalakítását - mint már említettem - csak szivós, erőszakolt agitációval lehetett elérni. Az 1950-es évek elején - a politikai életben - különben is a baloldali tulzások és az erőszakoskodások dominálóak. Az erőltetés és a mindenáron való agitálás ellenére sem tudott a termelőszövetkezet a fejlődésben előbbre jutni.

1951-53 között már nem emelkedett, sőt átmenetileg visszaesett a dolgozók életszínvonala. Súlyos hibák jelentkeztek az agrárpolitikában, melyek lazították a munkás-paraszt szövetséget.

A párt politikájában egyre jobban kezdett eluralkodni az a felfogás és szemlélet, hogy ha javul a parasztság gazdasági helyzete, akkor egyre inkább távolodik és nem közeledik a termelőszövetkezethez. A paraszt meggazdagodásának tehát gátat kell vetni, mert különben soha sem fog belépni a termelőszövetkezetbe. A kötelező terménybeszolgáltatás, majd ezt követően annak megszabása, hogy a paraszt milyen termékféleséggel, mennyi területet köteles bevetni, a felfelé ívelő paraszti gazdaságokat súlyosan érintette. Ezek azt eredményezik, hogy a dolgozó parasztság termelési kedve megcsappan, sokan pedig közülük megszegik az előírásokat és nem vetik be azt a terület mennyiséget, amit rájuk kiszabtak. Mások egyszerűen kijátszák a begyűjtési rendeleteket, / pl. nem csak, hogy nem vetnek annyi búzát, amit rájuk kiszabtak, hanem még a cséplésnél is csálnak úgy, hogy vagy egyszerűen kézzel csépelnek, és ha olyan az ellenőr akkor velük megegyezve, vagy tudtuk nélkül néhány zsákkal mérés nélkül szállítanak a kamrába/. Ez utóbbi jelenség nálunk sem ritka. Sok az olyan kisparaszt, aki kétlaki életet él, és beáll cséplő-munkásnak, hiszen soknak rokona, barátja a cséplőtető. Ennek következménye, hogy a cséplőgép munkásai is sokszor együtt csálnak a cséplőtetővel.

A párt és állami szervek hiába erőszakolták és tűzték ki, hogy 1955-re be kell fejezni a mezőgazdaság szocialista átszervezését, ha annak hiányoztak az objektív és szubjektív feltételei. Ez a túlfűtött politikai atmoszféra arra késztette a járás, valamint a községek vezetőit, hogy újabb- és újabb terveket gyártsanak a mezőgazdaság szocialista átszervezésére. Nagy létszámú helyi népművelő gárdát kellett kiépíteni és tervszerűvé tenni a munkát.

Ebben az időben párttitkára voltam a falunak. Üszintén és teljes meggyőződéssel csináltuk mindazt, amit tettünk.

Hiába volt minden erőfeszítésünk nem előre léptünk, hanem egyre többen jelentkeztek át - a kommunisták közül is - üzemekbe, és nagy elfoglaltságukra hivatkozva távoltartották magukat a község politikai munkájában való részvétel - től. Pedig hányszor meglátogattunk egy-egy jól dolgozó gazdát, agitáltunk, érveltünk, vitatkoztunk, de eredménytelenül. Akadt ugyan egy-egy belépő, de legtöbb esetben annyian ki is léptek a tsz-ből, akik beléptek sem a leg - jobb erőt jelentették, és rendszerint csak a háztáji föld miatt jöttek.

A népnevelő munka nem vezetett eredményre. Nem javult hanem gyengült a párt tömegkapcsolata. A járási szervek vasárnaponként a faluba üzemi munkásokat irányítottak népnevelő munkára, de az sem vezetett eredményre. Ugyanis a népnevelő munkára nem csak mi, hanem a parasztok is felkészültek. Nekik is voltak érveik, és ha másként nem tudtak tőlünk szabadulni, akkor vagy egyszerűen bezárták a kaput, hogy ne tudjon a népnevelő bemenni, vagy elmentek hazuról. Többen közülük, akik azelőtt a sok munka miatt nem jártak templomba, most csak azért is elmentek, hogy ne kelljen a népnevelőkkel találkozniuk.

Az eredménytelenség csak fokozta a tulkapásokat a párt parasztpolitikájában. Ebben az időben a 20 kh. körüli parasztok kulák listára kerültek. Velük szemben azután a begyűjtési kötelezettséget még keményebben érvényesítették. Természetesen a beadási kötelezettség a kisebb gazdákat is nagyon súlyosan érintette. A faluban 9-en kerültek kulák listára.

1950-től kulákok voltak / 19 /

1./ B. Kovács Gábor	5./ B. Kovács András
2./ Mrkva András	6./ Balázs Gábor
3./ F. Kustra Mihály	7./ Bankó János
4./ Szlovák Gábor	8./ Kustra János
9./ B. Kovács Ferenc	

Ellenük fokozódtak az eljárások. Kovács Zoltánt pl. 1951-ben a rendőr 500.- Ft-ra bírságolta, amiért a kut melletti hordó nem volt tele vízzel az aratási szezon kezdetén. Bazsik Ferencet pedig állandóan azzal ijesztgették, hogy kulák listára kerül, ha nem lép be a termelészövetkezetbe. Ma már mindketten a termelészövetkezet tagjai, becsülete - sen dolgoznak. Bazsik Ferenc több éven keresztül - az át - szervezés után - elnökhelyettes, Kovács Zoltán pedig azóta párttag lett és fogatos brigádvezető, aki emellett még az Ellenőrző Bizottság elnöki tisztségét is betölti.

A termelészövetkezeti tagság létszámának alakulása / 20 /

<u>Év:</u>	<u>Belépők száma:</u>	<u>Kilépettek száma:</u>	<u>Össz.létszám</u>
1951	13	2	26
1952	15	19	22
1953	9	14	17
1954	14	5	26
1955	18	3	41
1956	14	13	42
1957	12	17	37
1958	10	6	41

A kislétszámú termelészövetkezetben ez az ingadozás nagy problémát okozott. A termelészövetkezet megalakulása pillanatától munkaerő problémákkal küzdött. Az 50-es évek közepétől ugyan van némi javulás, de nem kielégítő. A munkaerő problémát csak fokozta, hogy az 50 év alatti korú férfiak száma sohasem haladta meg a 6-8 főt. Azok közül is kettő- három mindig vezető tisztséget töltött be, így a termelő munkában nem vettek részt.

A tsz. tagok korszerinti megoszlása 1957 évben / 21 /

	férfi:	nő:	összesen:
20- éven aluli	-	-	-
21-25 évig	-	-	-
26-39 "	3	16	19
40-49 "	3	4	7
50-60 "	2	-	2
61-64 "	5	-	5
65- éven felüli	2	2	4
Ö S S Z E S E N:	15	22	37

A földterület megnövelése állandóan sok gondot és problémát okoz a vezetőségnek és a tagságnak. Nem arról van szó, hogy a tsz. tagjai nem dolgoztak, - igaz olyan is akadt köztük, aki nem szeretett dolgozni - többségük, akik fizikailag is jól bírták magukat /Pokorádi Erzsébet, Sági Lászlóné, Sági Pál, Muszunye György, Zabosné, Sági Pálné és mások/ becsülettel elvégezték a reájuk bízott munkát, pedig legtöbbször tudták, hogy nagy eredményekre a zárszámadásokon nem számíthatnak. A munkaegység értéke ezekben az években soha sem haladta meg a 20.- Ft-ot. Az egy tagra jutó évi átlagkereset pedig, mindig az 5.000.- Ft. alatt maradt hosszú éveken keresztül.

A termelőszövetkezet munkaerő gondját növelte, hogy a tagok a munkában rendszertelenül, nem állandó jelleggel vettek részt. Nehezítette a helyzetet az is, hogy a parasztság legszegényebb rétege hozta létre a Tsz.-t, akiknek nem volt kellő gazdálkodási tapasztalatuk és hozzáértésük.

A termelőszövetkezet életét az első években élénk érdeklődéssel figyelte a dolgozó parasztság, és zömmel szívük szerint örömmel vették volna tudomásul annak szét-
hullását.

A termelőszövetkezet eredménytelenségében egy kicsit biztosítékát látták annak, hogy nem kell belépniük és tudják mivel cáfolni az agitátorok érvelését. Többen az első évek eredménytelenségei után arra hivatkoztak, hogy nincs példa előttük. Ilyen tsz-be lépjenek be? Még a tömeges átszervezés idején is sokan ezt hangoztatták.

Mindezek ellenére azonban akadtak a faluban olyanok, akik segítettek a tsz-t, ha nem is állandó jelleggel, de mégis jelentősen. 1951 nyarán például a „hegyi” dűlőben lévő tábla kukorica megkapálásával nem tudott a tsz. tagsága megbirkózni és a DISZ. szervezet tagsága / mintegy 25 fő / egésznapos társadalmi munkát végzett. A következő évben pedig, a nyári szabadságukat idehaza töltő fiatal egyetemisták és munkás fiatalok augusztus 20-án / reggel 3 órától, délután 4 óráig / segítettek a termelőszövetkezetnek csépelni.

A szervezést 19-én este 8 órakor határoztuk el négyen, és felkerestük a kiskapuban szórakozó fiatalokat. Este 11 órára már készen is volt a szervezés. Reggel 3 órakor 34 lelkes fiatal fogott munkához. Abban az időben ez nagy fegyvertény volt, hiszen az idehaza, háztartásban dolgozó, napszámba járó munkások és kisparasztok bőszenyás leányai közül is voltak ott. A fiataloknak ezt szóvá is tették odahaza, sőt a tsz-el ekkor erősen szembehelyezkedő dolgozó parasztok közül is néhányan nem a legmegtisztelőbb jelzőket alkalmazták azokra, akik a vasárnapi nagymise helyett a cséplőgéphez mentek. Jó hatással volt a fiatalokra, hogy a déli órákban megjelent Vincze Ferenc V.B. titkár és Pokorádi Miska bácsi, akik egy kishordó sört is hozattak a jó munka örömére. A sportoló fiatalok is többször segítettek a tsz. munkáiban.

Természetesen mindezzel nem lehetett sem a termelőszövetkezetet gazdaggá tenni, sem a helyzetéből adódó bajokat és nehézségeket leküzdeni.

De nem lett vonzóbb a dolgozó parasztság számára sem. Nem tette vonzóbbá a termelészövetkezetet az sem, hogy több alkalommal tapasztalatcsere látogatást szerveztek Nagykőrös - re. Elmentek, nézelődtek, tapasztaltak, de visszajövet sem lépett be közülük senki a termelészövetkezetbe. Arra hívtak a vezetők, hogy a látottak bizonyítékai a nagyüzemi gazdálkodás fölényének, akkor azzal válaszoltak, hogy „ az csak ott lehetséges ” de ott sem biztos, hogy minden úgy van, ahogy mondták.

A termelészövetkezet tagjai nem tudtak megbirkózni a földdel. Mindig akadt olyan terület, amely kapálatlan maradt. Éppen ezért többször tették azt a megjegyzést, ha szóba került, hogy „virágoskert” Tsz. és értették alatta a repce virágát.

A munkaerő hiánya azt eredményezte, hogy Budapest közelében - amit ma már jól kihasznál a Tsz. - nem érhatték el a jó eredményeket zöldségfélék termelése nélkül. Általában szemes terményeket, cukorrépát, burgonyát is csak 5-10 kh-on, és főleg takarmányt termesztettek. De még ezeknek a megművelése is gondot okozott.

Ugyanakkor a parasztság zöme egyre több zöldségféléket termelt, amiből nagy jövedelemre tehettek szert. A termelészövetkezet a növénytermesztésben, de az állattenyésztésben sem tudott komoly eredményeket felmutatni. Az állattenyésztés is többször takarmánygondokkal küszködött, de még az állatok ellátása, rendszeres etetése is gond a munkaerő hiányában. Az alábbi táblázatból is láthatjuk, hogy az állattenyésztés stagnál.

Az állattenyésztés adatai / 22 /

Év:	hó:	szarvasmarha:	ebből tehén:	sertés:	ló:	baromfi:	juh:
1952	X.	3	-	82	9	-	-
1953	III.	3	-	38	8	-	-
1954	III.	19	8	34	10	-	-
1955	III.	25	11	60	11	-	-
1956	III.	28	12	37	11	-	-
1957	III.	14	10	26	8	57	-
1958	III.	20	14	37	8	-	154
1959	III.	18	10	28	6	-	-

Az állatokat korszerűtlen istállókban - akkoriban „betlehemi istállóknak” nevezték - tartották.

Próbálkoztak juh tenyésztéssel is. Idegenből hoztak juhászt, de a következő évben továbbállt, miután keveset keresett, s így a tsz. is tulajdott a juhokon. Különben sem volt a mi falunkban hagyománya, de a megfelelő körülmények sem voltak meg a juh tenyésztéshez.

A termelőszövetkezet - munkaerő - gondjait és bajait bizonyítja az aszódi járási Tanács VB. Mezőgazdasági Osztályának jegyzőkönyve is.

„A Tsz. 460 q. takarmányárpája november 30-án megfagyott és határozott utasításra sem fedték le. December 2-án a kartali Célgazdaságból két vontatót kértek kölcsön négy pótkocsival. A tsz. elnök hívására azonban csak 8 asszony jelentkezett hordási munkára, mi nek következtében a többi kint maradt répa teljesen megfagyott ... a 17 kh. kukoricából 10 kh. van levágva, de nincs behordva. A levágatlan szár és a levágott, de kintlévő szár akadályozza az őszi mélyszántást.

A tsz. iroda udvarán 22 q. burgonya vár átválogatásra és pincébe helyezésre. A tsz. szálatakarmány készlete 190 q. vöröshere és 160 q. takarmányszalma, az állatállomány szükségletét fedezi, de takarékosan kell felhasználni nem úgy, ahogy jelenleg történik.

A kazlakat téli tárolásra alkalmas módon be kell tölteni és lekötni.

A tehénállomány tovább az összeomlás előtt álló baromfi ólban nem maradhat, a befejezés előtt álló istállóra a mielőbbi átköltözés érdekében az ajtókat és ablakokat sürgősen be kell helyezni.” / 23 /

A termelőszövetkezet elnökei voltak / 24 /

Elnök neve:	I d ő p o n t:
Erdélyi János	1950 - 51.
Plock Pál	1951 - 52.
Muszunye György	1952 - 53.
Kovács Gáborné	1953 - 54.
Sápi Jánosné	1954 - 55.
Pokorádi Mihály	1955.I.-1956. II.
Hangya János	1956.II-1956.XII.21.
Kosza János	1956.XII.21-1960.VI.15.

Termelőszövetkezetünk történetének külön sajátossága a környező falvak termelőszövetkezeteivel szemben, / pl. Galgahéviz, Tura /, hogy bár ott a miénknél erősebb és nagyobb létszámmal dolgoztak, mégis nagy megrázkódtatás érte őket az 1953-as Nagy Imre féle program és az 1956-os ellenforradalom következtében. „Magyarországon a Tsz. mozgalom az elért nagy sikerek mellett két ízben ment át komoly, nagy megrázkódtatáson: 1953 őszén több mint / fele / 100.000 tag lépett ki a tsz.-ból.

1956 végén feloszlott a termelőszövetkezeteknek több mint a fele. A kilépetteknek jelentős része középparaszt " / 25/

Ezekben az években lehetett érezni annak előnyét, - ha ezt annak lehetett nevezni - hogy az első kezdeti erőltetett tsz. szervezés után nem erőszakolták a középparasztságot a termelőszövetkezetbe. Ennek következtében az az ingadozás, ami a tsz.-ben volt, természetesnek fogható fel. Olyan bomlasztó erőt a kilépettek egyik esetben sem jelentettek, ami miatt a tsz. szétesett volna. Az a törzsgárda, amelyik a kezdetén belépett, szinte végig stabil maradt. A kikilépettek is azért tették, mert a kívülállók és a politikai szituáció hatott rájuk.

Ennek ellenére még az 1956-os ellenforradalom sem tudta szétverni a „Dózsa” Tsz. gazdaságát, sőt ezekben az évek -
ben bizonyos fejlődés tapasztalható életében.

A községben az ellenforradalom komoly károkat okozott nem-
csak anyagiakban, hanem a fejekben is nagy lett a zűrzá-
var.

Október 24-én napközben a hangulat még csendes volt, min-
denki meg volt rémülve, nem tudta, hogy mi történt. Azon-
ban este már megbolydult a falu. Főleg a Festről hazajövő
fiatalok között akadtak „hőbörgők”. A partház elé ment egy
csoport azzal a céllal, hogy a vöröscsillagot leverjék. E-
zeket Tóth D. Mihály és Sági Ferenc vezette, azonban velük
még sikerült megértetni, hogy hagyják a helyén, de másnap
már nem kérdeztek senkit, hanem egyszerűen leverték a vö-
röscsillagot.

A következő napon hozzáfogtak a Kisgazda Párt meg-
szervezéséhez, melynek vezetője: F. Kovács Mihály volt. A
Kisgazda Párt jelvényes zászlóját is bevitte a tanácshoz.
Ő közölte Pokorádi Mihály tanácselnök elvtárssal, hogy
„druszám adjál át mindent a főjegyző urnak - Vincze Ferenc
tanácstitkárértette alatta - úgy is másképp alakult a
helyzet, terád már nem lesz szükség”. Még aznap este - so-
kan „murcis” hangulatban voltak -, felvonulást szerveztek
a „hősi” szoborhoz / 1914-es emlékmű / és a kommunista ve-
zetők / Sági Pál, Kovács Pál - akkor járási PB. titkára /
háza elé mentek tüntetni. Kovács Pál házában egyesek már
azt kiabálták, hogy „gyujtsátok rá a házat a büdös kommu-
nistára”. Szerencsére ez az ellenforradalmi megmozdulás és
a többi sem követelt komoly emberáldozatot. A tanácsházára
ellenben betörték, ahol előgették az összes irattári anya-
got és 11.000.- Ft. értékű kárt okoztak.

A következő napokban hozzáfogtak az erdő kivágásához, mely-
nek fő szervezője a nem éppen halk szavuságáról ismert
Lukács János volt.

Az erdőben 800.000.- Ft. kár keletkezett, az erdőt vandál módon pusztították, ebben igen sokan részt vettek a falu -ból. A rendőrség még 1957 nyarán is szedett össze az eldun -gott, elásott fákból. 12 személynél 132 db-ot, 4-6 m-es , 15-20 cm. átmérőjű vastag gerendákat találtak, a legtöbbet Kovács Mihály és özv. Rajkó Mihálynénál 17 db-ot, Magyar Andrásnál pedig 16 db-ot.

Létrehozták október 25-én a Nemzeti Bizottságot, mely -be először a község függetlenített párttitkárát, Kovács Bélát is beválasztották, de egy hét múlva ki is tették on -nan. / Jelenleg a Tanács VB. elnöke, az ellenforradalom u -tán ő szervezi ujja a pártot. /

Nemzeti Bizottság tagjai voltak / 26 /

F. Kovács Mihály	elnök	egyéni gazda
Nagy Zoltán		ref. lelkész
Kovács Béla		közs. párttitkár
özv. Balázs Józsefné		tanítónő
Vitéz Pokorádi István		egyéni gazda
Szabó Mihály		MÁV. munkás
Gódor András		ipari munkás
Angyal Gábor		ipari munkás
Réti István		egyéni gazda

November 4-e és december 5-e között tartották - a Nemzeti Bizottság által erőltetett - tanácsülést, ahol 4 VB. tagot visszahívtak, s december 5-én pedig a VB. elnökének F. Kovács Mihályt választották meg. / A VB. ülést a tanács tag -ság tudta nélkül hívták össze. /

A járási Tanács VB. döntésüket a fentiek miatt nem hagyta jóvá.

A községi tanács VB. 1956. december 23-i ülésén ismét tárgyalta az elnök kérdését.

A jegyzőkönyvben a következőket olvashatjuk:

„ Az aszódi járási VB. elnökétől nyert szóbeli értesülés értelmében Pokorádi Mihály VB. elnök visszahívási ügyét újból tárgyalja meg a VB, mivel a visszahívás idején a VB. elnök betegállományban volt.

Ismertette a VB. titkár az előző ülés döntését, továbbá, hogy Pokorádi Mihály betegségéről csak 1956 december 6-án dél felé vett tudomást, amikor is az elnök megbiztosítási könyvét jött láttamoztatni.

Igy a végrehajtó bizottság nem is tudhatta, hogy az elnök betegállományban volt. Kéri a VB. titkár a jelenlévőket, hogy ebben a kérdésben ismételten hozzon döntést legjobb lelkiismeretük és az igazságnak megfelelően.”

A VB. ülésen jelen voltak: Vincze Ferenc VB. titkár, F.Kovács Mihály, Tasnádi László, Pokorádi Mihály, Vajgel Pál, Réti István és hiányzott Fercsik István.

A határozat pedig így hangzik: „ A VB. a december 5-1 105-ös számú határozatát továbbra is fenntartja, melyben Pokorádi Mihály VB. elnököt visszahívja az elnöki tisztségből. A VB. F.Kovács Mihályt újból megerősíti a VB. elnöki, míg Fercsik Istvánt VB. elnökhelyettesi tisztségében. ” / 27 /

F.Kovács Mihály 1956 előtt nem volt tagja a tanácsnak, tehát megválasztása törvényellenesen történt.

A községben létrejött a nemzetőrség is. Parancsnoka Nagy József lett. Jelentős szerepet játszott a nemzetőrségben Bazsik Károly is.

Az ellenforradalom idején több összejövetelelen követték a termelőszövetkezet felosztását, de ez eredménytelen kísérletté vált. Többen azt kezdeményezték, hogy a kukorica górért ki kell osztani, a tsz. tagjai azonban nem engedték.

A termelészövetkezetet tehát tagjai megvédték a széthullástól, de ebben az időben, annak ellenére, hogy a tagság létszáma bizonyos mértékben megnövekedett, gazdaságilag nem fejlődött. Munkaerő gondjai továbbra is megmaradtak a Tsz.-nek. Külterjesen gazdálkodtak. Esetenként kertészettel is próbálkoztak, de a munkaigényes növényeket mindig a gyom otte meg. A gazdálkodás termelési eredményei nem növekedtek. Az a tényező, hogy az egy tagra jutó föld katasztrális holdban a különböző években változva 8-15 kh-ig terjedt, elege lehetetlenné tette, hogy kertészettel és olyan kapás-növényekkel foglalkozzanak, amelyekből komolyabb haszon származhatott volna.

A kiselétszámú termelészövetkezetben a vezetést, az i-dős - csak könnyebb munkára alkalmas egyéneket - és az állattenyésztésben állandó jelleggel lekötött személyeket leszámítva, alig maradt munkáskéz. A növénytermesztésben dolgozók zöme is olyan, akik nem tudtak állandóan résztvenni a közösben, / többségük nő / egyrészt mert családja van, másrészt pedig a tsz. tagok alacsony jövedelme miatt kénytelenek elmenni a gazdához napszámba.

Közben a tsz. eladósodott az állam iránt. 1957-ben 50 ezer, 1958-ban pedig 150 ezer forinttal adósa az államnak. A termelészövetkezeti tagok zöme 100 munkaegységen alul teljesített munkaegységet, melynek értéke ugyan emelkedett, de még mindig kevés ahhoz, hogy normális megélhetést biztosítson a termelészövetkezeti tagoknak. Növekedett az egy tagra jutó évi átlag jövedelem is, de még mindig jóval alatta maradt a gyengébben gazdálkodó parasztok és az ipari munkásság jövedelmének.

Munkaegység értékének növekedése

Évek:	Ft.-ban	Egy tagra jutó évi átlagjövedelem Ft.-ban.
1955	18.99	4.096
1956	26.46	4.898
1957	28.52	6.992
1958	28.89	6.317

Ma már szinte nevetséges az, amilyen termésátlagokat abban az időben elért a tsz.

Termésátlagok / 28 /

Év:	Buza:	Kukorica:	Arpa:	Zab:	Cukor- répa:	Burgo - nya:
1954	7,95	9,3	9,3	4,3	45,9	22,8
1955	7, 6	7,6	8,5	8,7	52,6	64,-
1956	8, 3	8,-	17,-	-	76,-	20,-
1957	13,-	12,3	13,-	8,-	114,5	36,4
1959	12, 6	6,3	17,4	7,-	55,-	-

A táblázat is mutatja, hogy az utóbbi években ha hullámzásokkal is, de volt némi fejlődés. Az alacsony terméseredmények oka a rossz, sokszor későn elvégzett talajmunkák mellett az, hogy a tsz. tagsága egyszerűen fizikailag képtelen volt a kapásokkal megbirkózni. Ezekben az években is több, sokszor egész táblák maradtak megkapálatlanul, minek következménye azután az lett, hogy a kívül állók a Tsz.-t csak egyszerűen „virágzó” Tsz.-nek nevezték.

Az 1956-os ellenforradalom után sem volt képes a termelészövetkezet az állam által nyújtott segítség felhasználásával kellően megszilárdítani helyzetét. Koszta János - az akkori tsz. elnöke - /jelenleg párttitkár/ minden erőfeszítése és jószándéka ellenére sem volt képes a tsz.-ben nagyobb eredményeket elérni, az adott körülmények között, bár abban a szerény előrehaladásban neki személy szerint nagy érdeme volt.

A termelészövetkezetben 1956 után nincs pártszervezet, 1958-ban mindössze csak ketten voltak párttagok, és 1960-ig nincs is külön pártszervezet.

A termelőszövetkezet kommunistái, a község egyéb intézményeiben dolgozó, valamint a nyugdíjas elvtársak együttesen alkották a községi pártszervezetet.

Az ellenforradalom után a községben a hangulat lassan felengedett annak ellenére, hogy többen pesszimisták maradtak. Sokan nem bíztak a talpraállásban, mondogatták, hogy két évtized is kevés lesz ahhoz, hogy az ország elérje az 1956 előtti szintet. Az ellenforradalom okozta eszmei és lelki zűrzavart a kommunisták - akik szilárdan álltak lábukon -, oszlatgatták, és ha csendesen is, de folyt a „Dózsa” termelőszövetkezetben is az élet. A faluban is sikerült a politikai hangulatot jó irányba terelni, a kommunisták egy alapszervezetbe tömörülése, az erők összevonása ebben az időben helyes volt.

A faluban a jó közhangulat kialakulásához, valamint a helyi vezetők és kommunisták tevékenységéhez nagy segítséget jelentett a párt egész politikájának tisztulása. Az MSZMP, következetes, marxista-leninista elvekhez és eszmékhez való ragaszkodás a párt politikájában egészséges irányban történő változást idézett elő. Ez történelmi jelentőségű egész népünk, s így községünk parasztsága életének alakulásában is.

1957 nyarán megjelentek a párt agrárpolitikájának tézisei, melyekben összegezték az eddig megtett utat a parasztság életében, gazdasági és osztályszerkezetében végbe ment változásokat. A párt agrárpolitikájának téziseit megjelenésük után néhány hónappal népes falugyűléseken tárgyaltuk. Hévízgyörkön két alkalommal is tartottunk ebből előadást. Ezek a falugyűlések azért is nagy jelentőségűek, mert az 1956-előtti falugyűlésekhez, vagy pártnapokhoz viszonyítva a látogatottság megtízszereződött. Az 1950-es évek elején a párt által szervezett gyűlések elnéptelenedtek, és az egyéni gazdák teljesen távol maradtak, most viszont ezekre a megbeszélésekre a falu művelődési háza is kicsinek bizonyult.

Pedig nem hallgattuk el a tézisek szellemében - amellet, hogy nyugodt termelőmunkára hívtuk fel a parasztságot, - azt sem, hogy a jövő feltétlenül a nagyüzemi szocialista mezőgazdaságé. A tézisek a mezőgazdaság elé kettős feladatot tűztek: - a mezőgazdasági termelőerők és termelés fejlesztésével együtt annak elősegítését, hogy falun is fokozatosan a szocialista nagyüzem váljon uralkodóvá.

Ebben az időben a hatalom megszilárdításának kellett alárendelni az összes többi feladatot, éppen ezért a mezőgazdaság szocialista átszervezése nem volt közvetlen fő feladat. Nem lett volna helyes a tész.-ek számszerű fejlesztésével való foglalkozás, hanem ehelyett a belterjes - ség fokozására és a terméseredmények növelésére kellett a fő figyelmet fordítani a mezőgazdaságban. Termelőszövetkezetekben a szervezeti, politikai, gazdasági megszilárdítás és megerősítés volt a fő célkitűzés.

A kormány a fenti célok előrése érdekében több, nagyjelentőségű törvényt hozott. Eltörölték a kötelező állami beszolgáltatást, új felvásárlási rendszert fogadtak el, lehetővé vált a föld adás-vétele 5 kh.-on alul, megszűnt a kötelező vetésterv előírása - a búzát kivéve. Még ebben az évben megjelentek a kormány 3004-es, majd ezt követően 3004/1, 3004/2. stb. rendeletei. E rendeletek a tész.-ek állami támogatásának eszközeit és módzatait szabályozták. A párt parasztpolitikájában történt változást nálunk is az egyénileg gazdálkodók tudták jobban kihasználni, mint a termelőszövetkezet. A parasztság anyagilag megerősödött, míg a termelőszövetkezet vegetált. Fentebb már elmondottak mellé még az is hozzájárult, hogy a tész. tagjai közül sokan éppen a legnagyobb dologidőben inkább mentek a naponta pénzért fizető gazdákhöz - napszámba dolgozni - mint a gyengén és főleg természetben fizető tész.-be, annak ellenére, hogy akkor lett volna legnagyobb szükség a dolgos kézre.

IV.

A termelőszövetkezeti mozgalom alakulása és fejlődése
Hévízgyörkön a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől
a tsz. megszilárdulásáig

/1959-1967/

1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezése és tapasztala-
latai Hévízgyörkön

A mezőgazdaság teljes átszervezését az MSZMP Központi Bizottságának 1958. december 7-i határozata indította el, és az 1962. március 28-30-i határozat összefogta a nagy, a parasztság életében legdöntőbb történelmi feladat elvégzését. Az 1958. december 7-i határozattal elkezdődött az országban a mezőgazdaság teljes kollektivizálása, egyben a magyar parasztság történetének új fejezete. A K.B. határozatában leszögezte, hogy ... „a politikai és gazdasági helyzet lehetővé teszi a termelőszövetkezeti mozgalomnak az eddiginél gyorsabb fejlődését, már az 1959-es év folyamán.

... Az ugrásszerű fejlődés feltételei ma még nincsenek meg. De belátható időn belül ezek a feltételek is biztosíthatók.” / 29 /

E határozat megszabta az átszervezés fontosabb módjait is. Hangsúlyozza, hogy az átszervezés az egész társadalom a párt és minden kommunista ügye kell, hogy legyen.

A határozat szellemében elsősorban a munkásosztály - lyal kellett megértetni a feladat jelentőségét, és megnyerni ennek végrehajtásához. Fontos feladat volt az átszervezés végrehajtását úgy véghez vinni, hogy a mezőgazdaságban a termelés ne csökkenjen, hanem emelkedjen.

Az átszervezési idő alatt a párt megkövetelte a szigorú, önkéntesség elvének betartását, de segítette a népnevelőket munkájukban és szervezetein keresztül állandóan újabb meggyőző érvekkel látta el.

A termelészövetkezeti mozgalom gyorsabb fejlesztéséhez szükséges objektív és szubjektív feltételek kialakultak erre az időszakra.

A párt továbbra is következetes, szilárd marxista-leninista elveken alapuló politikát folytatott. E politika eredményeként a párt tekintélye az egész ország népe előtt nőtt. A parasztság széles rétegei is egyetértettek politikáinkkal. Nőtt a parasztság termelési kedve.

A tények igazolták, hogy a parasztság nem akkor fogja a nagyüzemi utat magáénak vallani, ha tönkretesszük. A mezőgazdasági termelés fejlesztésével, s ennek következtében életszínvonalának növekedésével együtt meggyőződik arról, hogy a nagyüzem, csakis a szocialista nagyüzem képes a bővitett ujratermelésre. Ha tényekkel szemmeláthatóan bizonyosodik, hogy a termelészövetkezet képesebb a többtermelésre, és tagjainak biztonságosabb életet nyújt az egyéni gazdákénál.

A parasztság előtt erre az időszakra már sok ilyen példa volt. Természetesen a mezőgazdaság szocialista átszervezése nem volt „lakodalmas” menet, hanem ehhez kitartható meggyőző és tudatos nevelőmunkára volt szükség. Alkalmas volt a mezőgazdaság szocialista átszervezéséhez a nemzetközi helyzet is.

Az átszervezés, a nagy „földindulás” Hévizgyörkön 1959 végén következett be. A fentebb említett objektív és szubjektív feltételek mellett kell szólni olyan tényezőről is, amely sajátossága - egyrészt gyorsítója, másrészt negatív vonása falunkban - a mezőgazdaság szocialista átszervezésének.

A „Dózsa” termelőszövetkezet semmiképpen sem jelentett példamutatást az egyéni gazdáknak. Ennek ellenére a termelőszövetkezet közgyűléseire 1959-ben rendszeresen meghívták az egyéni gazdákat is. Érdekes, hogy ezek a gazdák több esetben olyan tippeket adtak a vezetőségnek, amelyeket érdemes volt hasznosítani.

Furcsa kép, bár érthető is, hogy egyik-másik egyéni gazdától kell tanulni a tsz-nek, és nem fordítva. Jó jel viszont, hogy közösen tárgyaltak, mert ez azt is jelentette, hogy azok már barátkozgattak a gondolattal.

Bazsik Ferenc - akkoriban a környező falvakban is elismert, híressé vált kertészeti terményeivel, jól felszerelt gazdaságával - mondotta nekem ezeket... „Hej, ha nekem olyan területeim lennének, mint a „Dózsának”, de megmutatnám a világnak, hogy mit ér a györki föld!” - sajnos ez elég sokáig váratott magára. Pedig biztatták őt is, másokat is, hogy fogjanak hozzá.

A környező községekben Turán a „Galgamenti” és Galgahévizen - Gódor elvtárs által alakított 300 holdas - termelőszövetkezetek kiemelkedő eredményeket értek el. A turai „Galgamenti” termelőszövetkezet már az 1950-es évek elején stabillá vált. Ezt fémjelzi az alábbi kérés is.

Az átszervezés előtt tartott egyik gazdagyűlésre a község párttitkára és tanács vb. elnöke / Pokorádi Mihály, Turóczi Gábor / azt kéri levélben a Járási Tanács VB. Mg. Osztályaától, hogy küldjenek gyűlésükre olyan tsz. vezetőket, ahol az eredmények jók. / 1959 január 25-i levél /

A mezőgazdaság szocialista átszervezését segítette falunkban az a tényező is, hogy erre az időszakra / 1959. december / az egész járásban - Hévizgyörk és Bag kivételével - vel minden faluban befejeződött a kollektivizálás, és már a jövő évi feladatok előkészítésén dolgoztak. Ennek láttán már szinte falunkban is fel voltak készülve, és várták a szervezőket.

Pozitívan kell értékelni azt is, hogy a járásban az év elején létrehozott termelőszövetkezetek zömében nem esett vissza a termelés. Ezek a tsz.-ek, amelyeknek eredményeit és helyzetét ismerték, - családi, rokon látogatá - sokból -, szintén elősegítették a falu hangulatának pozitív alakulását. Ezt a változást támasztják alá a márciusi és áprilisi tanácsüléseken elhangzott hozzászólások is:

Gódor Gábor: „ Ha most a kormány és a párt arra veszi az irányt, hogy elveszi a földeket, akkor miért osztogatta szét 1945-ben az uradalmakat ... A parasztember úgy van a földdel, hogy kiáll a végére, és büszkélkedik vele, hogy az övé.

Réti István: „... nem kellene határidőt szabni, hogy mikor lépjenek a termelőszövetkezetbe ... ismeretes mindenki előtt, hogy a múltban igen sok hiba és hiányosság mutatkozott meg a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése terén. Nehogy újra hasonló hibába beleessünk a hirtelenkedéssel.” /Ma az egyik legjobban dolgozó tsz. tag./

Aszódi Pál: „... ha az egész község termelőszövetkezetben lesz, a szőlőben lévő spárga területet a tag viszsza- szatarthatja-e háztájinak.” / 30 /

Az átszervezés gyors befejezését segítette az is, hogy a községi párt és tanácsi szervek, már akkor hozzákezdtek a szervezéshez - tervszerű népnevelő munkát végezve, - amikor a központilag irányított népnevelők még a járás más községeiben dolgoztak. A község vezetői 1959 májusában 39 tagu tsz. fejlesztési bizottságot szerveztek, akik között feltérképezték a falut és hozzákezdtek az agitációhoz. Ezen kívül intézkedési tervet készítettek a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésére, /1959 aug. 4./ melyet testületi üléseiken hagytak jóvá a párt és tanács szervei.

Az agitációs csoport részére esetenként 3 előadásból álló tanfolyamot szerveztek.

Témái: - a mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.

- A tsz. alapszabály minta, valamint a 3004/1958. és a 3004/1. 1959-es kormányhatározatok ismertetése.

- A termelőszövetkezeti nyugdíjtörvény és a tsz. szervező bizottság fejlesztési tervének ismertetése.

A Járási Pártbizottság Fekete János munkatársat, a Járási Tanács pedig Gyetvai Józsefné vb. titkárt bízta meg Hévizgyörkön az átszervezés irányításával, de jómagam is odahaza tartózkodtam, aki akkor mint a Járási Párt VB. agit. prop. osztályvezetője az egész járás átszervezési munkáját irányítottam, és felelős voltam érte.

A Járási Pártbizottság a K.B. határozatának szellemeben a munkásosztályt hívta segítségül e nagy történelmi feladat megoldásához. Az a 35-40 fős Ikladi Ipari Műszer-gyári munkás, - akik ebben a munkában hatékonyan résztvettek, - még ma is szívesen találkoznak a hévizgyörkiekkel.

Erősödött a kapcsolat a munkásosztály és parasztság között. Szilárdult a munkás-paraszt szövetség.

Sokat segítettek az átszervezésben a pedagógusok, az FMSZ. és a Bagi Gépállomás dolgozói is.

Az átszervezés a vártnál gyorsabban zajlott le Hévizgyörkön. Még Galgahévizen tartottuk az alakuló közgyűlést december elején, amikor mintegy 10 népnevelő átment Hévizgyörkre, és bekapcsolódtak a helyiek által megkezdett munkába. Mielőtt a járási népnevelők megérkeztek, többen - különösen 1-3 kh. közöttiek - már beléptek a tsz.-be.

Közvetlenül a tömeges belépés megindulása előtt még egy nagy falugyűlést tartottak /dec. 9./, ahol a járási PB. akkori első titkára / Gál Géza / tartott előadást:

- a szocialista nagyüzem fölényszeről és a járásban addig elért átszervezési eredményekről. -

Ezt azért említem, mert a gyűlés maga is ténylegesen jó hangulatban zajlott le.

A faluban az átszervezés előtt közvetlenül a parasztság kategóriánkénti megoszlása a következő képet mutatja .
/ 31 /

kh.:	család	ebből kétlaki család
1- 3	211.	122
3- 5	75	31
5-10	90	15
10-15	18	-
15 felett	8	-
Ö s s z e s e n:	402	168

Maga az átszervezés nem tartott hosszú ideig, mégis mire a népnevelőknek aláírták a belépési nyilatkozatot , addig néhány helyre többször is el kellett látogatni. Az aláírás nem egy helyen sok lelki vívódással járt. A népnevelőknek már volt tapasztalatuk ebben és türelemmel kivárták, míg elérkezett az ünnepélyes aláírás pillanata. A legtapasztaltabbak szinte a járás valamennyi községében ott voltak. Legtöbb helyen az aláírási aktus után együtt ittak áldomást. Persze sok helyen még mindig kételkedtek hogy helyesen cselekedtek-e.

A községben az átszervezés idején tulkapásokra nem került sor. A járásban is csak egy esetben - Galgamácsán - történt ilyen, mihelyt tudomást szereztünk erről, hazaküldtük a népnevelőt, megvontuk tőle a bizalmat, és „dorgálás” pártbüntetésben részesítettük.

A kisebb földdel rendelkezők szinte már vártak a népnevelőket, még olyan is akadt, aki leszólította őket. „Mi az bennünket kihagynak, mert nekünk nincs 10 holdunk ? ”

Természetesen bementek hozzájuk is, és aadtak nekik is belépési nyilatkozatot. A közép- és jobbomódu gazdák nehezebben, két- háromszori látogatás után irták csak alá a belépési nyilatkozatot.

Olyanok is akadtak, akik a szomszédától tették függővé belépésüket.

Igy történt ez Bazsik Ferenc és B. Kovács Zoltán esetében is. Tudom nem vennék ma sem jónéven e nagy titok elárulását, de akkor többen is elmondták a népnevelők közül, hogy egymásra várnak. Csak később tudtam meg én is, hogy haragos viszonyban voltak, és meg akarták mutatni egymásnak hogy „én később lépek be”. Persze a népnevelők egy napon léptették be őket.

Az átszervezés ideje alatt a 402 családból 379 irta alá a tsz. belépési nyilatkozatot. Rávezették a föld mennyiséget, a munkaeszközök és számos állatok számát.

1959 december 20-ig belépett tsz. tagok

birtokmegoszlása / 52 /

Földnélküli családok száma:	4
0- 3 kh.-ig	166
3- 8 "	158
8-15 "	44
15 kh.-on felül	7

Belépett családok száma összesen: 379

A termelőszövetkezet közgyűlését - akkor új tsz. alakuló közgyűlésnek mondták a faluban, de a valóságban nem volt

uj a tsz., hiszen mindenki a régi „Dózsa” termelőszövetkezetbe lépett be - 1959. december 21-én este 6 órakor tartottuk a kulturotthonban. Nekem kellett a Járási Pártbizottság nevében előadást tartani a legsürgősebb feladatokról. Több ilyen „alakuló” gyűlésen vettem már ekkor részt, de most mégis valamilyen furcsa érzés fogott el engem is. A terembe nem fért a tömeg, nagy zsongás fogadott bennünket, de néma csend lett, amikor Koszta János megnyitotta a gyűlést.

Ezen a gyűlésen kiegészítettük a vezetőséget. Az új vezetőségbe 10 újonnan belépett került, így lett 13 tagu, 7 tagu Ellenőrző Bizottságot is választottak, majd kijelölték a Leltározó Bizottságot, továbbá 6 brigádvezetőt jelölték ki.

Tsz.elnökének egyhangulag elfogadta a közgyűlés Koszta Jánost, aki eddig is ezt a funkciót töltötte be. Döntöttek a földrendezés megkéréséről és a tsz. nevének meghagyásáról is.

2./ A hévizgyörki „Dózsa” termelőszövetkezet gazdasági, politikai megszilárdítása és fejlődése az átszervezés után / 1960-1967 /.

A termelőszövetkezet főbb gazdasági mutatói.

A termelés fejlesztésének első számú feltétele a tsz. tagság.

Hogyan alakult a tsz. taglétszáma az átszervezés után?/33/

Évek:	Össz.létszám:	férfi:	nő:	Tagok dolg.:	közül nem dolg.:
1960	423	119	304	360	63
1961	356	117	239	287	69
1962	363	117	246	276	87
1963	361	116	245	246	115
1964	375	119	256	279	96
1965	357	121	236	267	90
1966	368	105	263	272	96
1967	376	114	262	285	91

A termelőszövetkezet taglétszámának alakulása jó, de a munkához való hozzáállással baj van. Az előbbi táblázat szerint különösebb problémáknak nem volna szabad lenni, hiszen a tsz. taglétszáma az első években magasabb, mint később és csak az utolsó években van emelkedés. A dolgozó tagok száma is jóval magasabb az 1960-as évek elején, mint később, és mégis 1960-ban van a legtöbb probléma, mint ez később kiderül, melynek más okai vannak.

Érdemes egy pillantást vetni a férfiak és nők ará - nyára is. A „Dózsa” termelőszövetkezet végig - még ma is - férfi munkáskéz hiányában szenved a nyári munkák és az ő - szi betakarítások idején.

A termelőszövetkezet közös földtulajdonjog szerinti meg -
oszlását az alábbi kimutatás mutatja / 34 /

Évek:	össz. terü - let kh.:	Tagok földje: kh.	Állami tartalék terület kh.:
1960	2.095	1.903	192
1961	2.078	1.742	336
1962	2.109	1.639	470
1963	2.164	1.639	485
1964	2.124	1.639	525
1965	2.048	1.639	409
1966	2.037	1.639	387
1967	2.037	1.639	378

A termelőszövetkezet területe az utóbbi 3 évet kivé - ve állandó és jelentős mozgásban volt. Ez természetes, hi - szen a közigazgatási határok kiigazítása is befolyásolhatja. Az állam a szükségletek szerint leadott és visszavett terü - leteket. Az újabb földrendezés után azonban stabilizálódott a helyzet. Nagyon fontos, hogy az összes terület több mint háromnegyed része saját, & csak kevesebb, mint egynegyede az állami tulajdon.

A termelőszövetkezet főbb művelési ágak szerinti megoszlása
az alábbi képet mutatja /35/

Évek:	Közös szántó	Szőlő:	Gyümölcs	Rét:	Legelő:	Erdő:	Panet:
1960	1.473	59	-	281	56	234	14
1961	1.385	59	1	366	36	226	5
1962	1.486	59	1	366	36	226	5
1963	1.423	111	1	327	36	231	35
1964	1.425	59	-	329	36	233	42
1965	1.498	3	3	242	53	228	21
1966	1.558	3	1	223	53	164	15
1967	1.566	3	1	225	45	169	28

A termelőszövetkezet vetésszerkezetének alakulása az át
szervezés után. / 36 /

Évek:	Kenyér gab.kh.	Szemes tak.kh.	Szálas tak.kh.	Zölds. kh.	Burgonya kh.	Ipari növ.kh.	Egyéb növ.kh.
1960	336	556	73	191	200	60	57
1961	375	451	118	200	90	70	81
1962	410	370	243	229	40	90	34
1963	473	340	215	201	90	95	9
1964	510	350	201	184	70	110	-
1965	511	356	185	181	74	110	81
1966	510	431	158	232	40	70	117
1967	516	414	98	285	80	70	103

A terület hasznosítása mutatja, hogy a „Dózsa” tsz. gabonatermelő, zöldségtermelő és állattenyésztő gazdaság. A kenyérgabona vetésterületének állandó növelése jelzi, hogy a tsz. az ország kenyérrel való ellátásának gondjából megfelelően részt kíván vállalni.

A szemestakarmány termesztési területe ugyan nem növekedik az állatállomány arányában, de mint látni fogjuk, a termésátlagok emelkedése pótolja ezt.

Az adatokból láthatjuk, hogy a gabona és takarmány-termelés foglalják el azonos arányban a legtöbb területeket, mégis a legtöbb hasznot a zöldségtermelés és ezen belül is főleg az uborka és borsó jelenti. A konyhakertészet is sokat fejlődött, főleg a Bitón, ahol 1963. óta esőztető öntözést alkalmaznak / 40 kh./, Az uborka területét évről-évre növelik. Amíg 1960-ban csak 20 kh. volt a múlt évben már 85 kh-on termeltek uborkát, 1967-ben uborkából az 1.032.000.- Ft. helyett 2.194.000.- Ft. jövedelemhez jutott a tsz. Ez közel 26.000.- Ft/kh.

A tsz. területének a közös és háztáji területre való felosztását és az egy dolgozó tagra jutó szántó terület nagyságát az alábbi táblázat mutatja. / 37 /

Évek:	Össz. terület	Össz. szántó	Közös szántó	Háztáji szántó	Dolgozó tag	Egy dolgozó tagra jutó szántó
			- kh -			
1960	2.095	1.739	1.473	266	360	4.-
1961	2.078	1.575	1.385	190	287	4.8
1962	2.109	1.556	1.416	140	276	5.-
1963	2.164	1.585	1.423	162	246	5.7
1964	2.124	1.593	1.425	168	279	5.1
1965	2.048	1.744	1.498	246	167	5.6
1966	2.017	1.788	1.558	230	272	5.7
1967	2.037	1.796	1.566	230	285	5.4

A tsz. területe - járásunkban - egy közepes nagyságú közös gazdaság mutatója. Ebben a gazdaságban a termelési arányokat ésszerűen és gazdaságosan kihasználni csak úgy lehet, ha az extenzív gazdálkodás helyett egyre inkább törekednek a belterjességre.

A közös szántó fokozatosan emelkedik. Igaz az viszont, hogy a dolgozó tagok száma is ennek arányában csökken, majd ismét növekedik. Az első évben indokolatlanul mindenkinek adtak háztáji földet, még azoknak is akiknek egyébként maradt tulajdonukban a zártkertekben, több mint 1 kh.

A másik évben viszont helytelenül az idős nyugdíjasoktól is megvonták a háztáji területet. A háztáji gazdaságoknak különösen nagy jelentősége van a tsz. mozgalomban. Helyes alkalmazása könnyíti az átmenetet az egyéni gazdálkodásból a közösbe. Kiegészíti a tagok közösből szerzett jövedelmét és hozzájárul az árutermelés növekedéséhez. Éppen ezért a párt és kormány nagy gondot fordított a háztáji gazdaságokra. Az viszont, ami nálunk történt éveken keresztül, csak vitára és civódásra adott okot.

Szinte nincs olyan vezetőségi ülés az első években, ahol erről ne vitatkoznának. A túlméretezett, törvénytelenül megengedett több kh-as háztáji terület a közösből való elhuzódást, attól való távolodást eredményezte.

Az előbbi táblázatból világosan láthatjuk, hogy a dolgozó tagokra átlagosan kb. 5 kh. földterület jut. Ez alkalmassá teszi a termelőszövetkezetet, - mint később látni fogjuk - a gépesítés fejlesztésével arra, hogy a belterjesebb gazdálkodás útján tovább haladjon.

Az átlagtermések alakulása a következő képet mutatja.

kh/q. / 38 /

Évek:	Buza: q.	Kukorica: q.	Ő.árpa: q.	Cukorrépa: q.	Burgonya: q.
1959	12.6	6.8	17.4	55.-	-
1960	10.-	6.2	5.9	84.8	13.7
1961	12.8	10.7	17.8	65.-	22.-
1962	9.7	16.3	11.8	80.7	37.3
1963	8.3	9.-	6.2	157.4	38.-
1964	9.2	14.-	14.6	120.-	62.-
1965	12.3	15.2	22.2	193.8	59.-
1966	14.3	20.2	12.5	163.-	64.9
1967	16.4	11.9	18.5	124.9	79.2

Az átlagtermések alakulása világosan mutatja, hogy az átszervezés után az első évben semmivel sem volt „jobb”, sőt még romlott az eredmény a „kis” tsz. eredményeihez viszonyítva. A következő három évben is csak kismértékű volt a növekedés. Ennek több oka van: egyrészt a vezetésben, másrészt a munkához való hozzáállásban kell keresnünk az okokat.

Az első évben nagyfokú szervezetlenség uralkodott. A tsz. vezetősége még a területeket sem mérte ki időben. Termelőszövetkezetünk vezetősége csak két évvel később tért rá, 1963-ban kezdte az anyagi ösztönzés különböző formáinak alkalmazását. A környező falvakban már korábban, 1961-ben bevezették az - eredményességi - új elszámolási formát. Az eredményességi elszámolási forma lényege, hogy minden megtermelt 100.- Ft. érték után 0,8 vagy 0,9 tized munkaegységet irnak jóvá. Ezt főleg borsó, uborka, paprika termesztésénél alkalmazzák. Ezzel együtt más terményekből, pl. kukoricából a munkaegység mellett a termelt mennyiség 15 %-át is megkapta a tag.

Amikor azután 1964-ben bevezetik az új elszámolási módot, nő a tagok termelési kedve, és érdekeltté válnak a többtermelésben. Ez biztosítja azután a termelés kiegyensúlyozottságát, sőt a termelési átlagok bizonyos növekedését. Bár bizonyos ingadozás így is mutatkozik, amit okozhat a talaj minősége, természeti csapás stb. A gazdaságot rendtábilissá tenni csakis a tagok jó munkájával lehet, ehhez viszont a jó munkakedvet kell kialakítani. Ennek egyik legfőbb rugója és alapvető eleme az olyan ösztönzési és bérezési formák kialakítása, melyek mindenki számára világosak és közérthetőek.

A termelőszövetkezet fejlődő állattenyésztéssel is rendel-
kezik, melyet az alábbiak mutatnak: / 39 /

Évek:	Ló	S z a r v a s m a r h a			
		Összesen:	Tehén:	Növendék:	Hízó:
1959	6	25	15	10	-
1960	94	49	20	16	13
1961	50	147	45	102	-
1962	44	189	47	105	37
1963	44	167	53	82	32
1964	46	191	68	111	12
1965	49	195	57	108	30
1966	36	214	84	111	19
1967	38	276	115	132	29

Évek:	Összesen:	S e r t é s			Juh:
		Anyakoca:	Növendék:	Hízó:	
1959	121	12	43	60	-
1960	170	38	80	52	-
1961	375	40	239	96	-
1962	352	42	229	11	185
1963	119	54	29	26	237
1964	252	43	130	79	-
1965	183	37	113	33	-
1966	294	49	153	92	-
1967	239	45	124	70	-

Az állattenyésztés terén van fejlődés, de két dolog mégsem lehet számunkra megnyugtató. Az egyik, hogy hízóba szarvasmarhát csak keveset állítanak, másik pedig, hogy a sertésnyésztés sem fejlődik kellően.

A szarvasmarha tenyésztést segíti az 1963-1964-ben megépült 2 db. 100 férőhelyes istálló. A tehénállomány növekedése nemcsak számban, de tejhozam - évi 3.000 liter felett van ma már - tekintetében is jelentős.

A sertésenyésztésnél viszont állandóan visszatérő bajok voltak éveken keresztül. Ennek okait abban kereshetjük, hogy nem volt megfelelő gondozó, senki nem akart „kanász” lenni és baj volt az elhelyezéssel is. Ezért magas volt az elhullási százalék.

A termelészövetkezet két évben foglalkozott juhtenyésztéssel, de miután a ráfordítást sem fedezte fel kellett számonkeltani. Annál is inkább, mert gondozót is máshonnan kellett hozatni, de egyéb feltételek is hiányoztak. A juhtenyésztésnek egyébként sem voltak hagyományai falunkban. Mindennek ellenére az állattenyésztés is jelentősen hozzájárult a tsz. bevételi tervéhez.

A termelészövetkezet bevételi forrásainak alakulása:

1.000.- Ft-ban művelési áganként / 40 /			
	1962	1964	1967
Növénytermesztés és zöldségtermelésből:	2.880	2.846	7.651
Allatokból és állati termékből:	857	895	2.065
Segédüzemágakból:	333	604	887
Ö s s z e s e n t:	3.998	4.345	10.603

A bevételek alakulása is világosan mutatja, hogy a termelészövetkezet legfőbb bevételi forrását a növénytermesztés és a zöldségtermesztés biztosítja. Az előbb már említett termékfélések: uborka, borsó, melyeknek értéke az utóbbi években jelentősen nőtt, vagyis az árak kedvező alakulása folytán e termékek jó jövedelmi forrásai a tsz.-nek.

Igaz, hogy munkaigényes növények, de megéri. Az uborkát pl. ha szezonja van kétnaponként kell szedni, mert különben semmit sem ér. A tsz. tagjai szezonban -ma már ennek értelmét látják - hajnali 3 órakor kimennek a táblára és késő estig családtagjaikkal együtt szedik az uborkát. Jól keresnek ilyenkor / 6-8 munkaegységet is / a tagok. 300-400.- Ft-ra is felmegy a napi kereset, igaz meg is kell dolgozni érte. Viszont a tsz. is jól jár, mert így mindig több jövedelme marad, mintha mást termelne azon a területen.

A termelés növekedésének fontos eszköze a gépesítés. A „Dózsa” termelőszövetkezetben a gépesítés rohamosan fejlődött az átszervezés után. Megindulását 1961-ben 2 db. UTOS traktor és kisebb gépek jelzik. 1962-ben és 1963-ban újabb gépeket vásárolt a tsz. Az 1964-es év különösen jelentős ebből a szempontból, amikor is a gépálmások országszerte eladták erőgépeiket a tsz-eknek és átalakultak javító műhelyekké. A hévizgyörki az egyik legjobban gépesített tsz-e lett járásunknak. A tsz. gépparkja azóta is bővült.

Jelenlegi gépparkja a következő képet mutatja: 13 traktorról, 3 tehergépkocsival, kombájnnal, aratógéppel, villázógéppel, 12 közuti pótkocsival, mindentfelhordó szállítóval és több mint 30 db. egyéb mezőgazdasági munkagéppel rendelkezik.

A gabonavetést és betakarítást 100 %-ig gépesítették. A kukorica, cukorrépa és burgonya betakarítása is nagy százalékban gépesítve van.

Ezek a tények mutatják, hogy a paraszti munka könnyebb lett. Nemcsak a termelés növekedett az évek során, hanem a munka is emberibb lett. Ezek és a jövedelem növekedése - a közösből származó magasabb jövedelem - szilárdítja a paraszt hitét és ragaszkodását a tsz-hez, melyet 1959-ben egy kicsit még csak előlegzett.

A parasztság életszintjének alakulását az egy főre jutó
közösből származó jövedelem is mutatja / 41 /

Évek:	E z e r f o r i n t			
	Munkaegységre ki-fizetve:	A munkaegységből Készpénz-ben:	Természet-ben:	1 dolgozó tagra jutó évi jöv./Ft/
1960	895	538	357	3.028
1961	2.367	1.771	396	8.310
1962	2.454	1.571	883	8.960
1963	2.103	1.528	575	8.549
1964	2.400	1.944	456	9.348
1965	2.913	2.564	349	12.978
1966	3.702	3.084	619	16.464
1967	5.697	4.093	1.604	20.056

A tagság közösből származó jövedelme három szakaszra osztható.

Az első az átszervezés utáni közvetlen év, amikor az egy tagra jutó jövedelem még a kis tsz. eredményét sem éri el. Az érthető és bizonyos fokig indokolt lehet, ha valahol az első évben az átszervezés után nincs rögtön gyors előrehaladás, de hogy ilyen nagymérvű legyen a visszaesés az szinte hihetetlen. Természetesen meg kell mondani, hogy ebben az évben sem éhezett a tsz. tagsága, mert más csatornákon keresztül biztosított magának megélhetést.

A következő szakaszban van bizonyos előrelépés, de a fejlődésben megáll, stagnál. Ez az időszak 1963 végéig tart. A haladást azt biztosítja, hogy kimérik a területet, több gondot fordítanak a fegyelemre, kialakítják a munkaszervezeteket. A fejlődés megáll, mert nem vezetnek be olyan ösztönzési elszámolási formákat, melyek jobban érdekeltté tennék a tagokat a termelésben.

A harmadik szakasz, amikor az egy tagra jutó évi jövedelem és a tsz. által kifizetett forint összege megnő és stabilizálódik a tsz. Ezt elsősorban annak köszönhetik, hogy bátran szakítottak a régi bérezési formákkal. Az új, eredményességi elszámolási formák bevezetése azt eredményezi, hogy akik korábban elmentek a tsz.-ből, most visszajönnek. Megszilárdították a munkafegyelmet, és nem utolsósorban okosan, jó gazda módjára gazdálkodnak.

Az intézkedések és a jó együttműködés hatására a tsz. tagjai ha későn is, de egyre jobb anyagi biztonságban érezhetik magukat. Kialakulóban van az a gazdasági bázis, amely biztos megélhetést és állandó munkát ad tagjainak.

A „Dózsa” tsz. vagyoni helyzetét az alábbi adatok mutatják.

/1.000.- Ft./ / 42 /

Évek:	Közös vagyon	Tiszta vagyon	Fenosza	1 dolog. tagra jutó tiszta vagyon	100 kh. szántóra jutó fe- nosza	A tsz. összes hitele
1961	-	1.812	1.160	6.314	84	2.936
1962	-	2.736	1.469	9.914	104	2.806
1963	-	3.714	2.297	15.098	159	5.005
1964	11.028	4.525	2.986	16.218	210	5.717
1965	12.357	5.855	3.572	21.928	238	5.867
1966	11.270	7.127	4.096	26.202	263	3.275

A tsz. vagyoni helyzete biztatóan alakul. Az adatokból kiderül, hogy a termelőszövetkezetben megvannak azok a feltételek, melyek az újratermeléshez szükségesek. A termelőszövetkezet tiszta vagyona, ha lassan is, de állandó tendenciával emelkedik.

A termelőszövetkezet fejlődését mint már említettem, ebben az időben 3 szakaszra oszthatjuk.

Az első szakasz 1959 végétől 1960 végéig tart.

Az átszervezés befejezése a gazdasági év végén történt meg. Ez lehetőséget biztosított arra, hogy a tsz. vezetősége jól megszervezze a tavaszi munkákat.

Sajnos ez nem így történt. Persze most már tudjuk, hogy az átszervezés gyorsasága is rejtett magában negativumokat. Egyrészt azt, hogy sok helyen a belépési nyilatkozatot az - zal iratták alá, akié a föld volt, és miután a tulajdonjog a legtöbb helyen a legidősebb családtagoké, így a nagymama és a nagypapa írja alá, vagy pedig a feleség.

Másrészt hiba volt az is, hogy a faluban egyesek

- F. Kovács Mihály, Babinyec Pál, Lukes János - szerettek volna külön termelőszövetkezetet alakítani, de ezt nem engedélyezték. Ilyen tárgyalást több háznál tartottak a belépés után, de sem a járás, sem a község párt és tanácsi vezetése nem értett ezzel egyet. Igaz, hogy hosszú ideig úgy sem működhetett volna két tsz. ilyen kis faluban. Bár lehet, ha két tsz. alakul az egészséges verseny következményeként, talán az első év „gyalázatos” eredményei miatt nem kellett volna az egész falu jóérzésű lakóinak és a becsületesen dolgozó tsz. tagoknak szégyenkezniük.

A faluból az átszervezés után közvetlenül és azt megelőző hónapokban több mint 35 olyan 40 éven aluli dolgozó ment el máshová, - főleg segédmunkásnak - akik ezelőtt mindig a mezőgazdaságban dolgoztak. Sajnos a tanács akkori vezetői és tsz. vezetői ez ellen semmit sem tettek. Bárki fordult hozzájuk igazolásért, hogy nem tsz. tag, ők ezt mindenkinek kiadták, de ugyanígy a tsz.-ben is mindig akadt valaki, aki azt aláírta. Még olyan is volt, aki az éjjeli őrral bélyegeztette le az igazolást.

A bajok forrása közé kell sorolni azt is, hogy nem tisztázták becsületesen és igazságosan a háztáji kérdését. A kezdeti időben az újonnan belépettek egyébként is szívesebben dolgoztak a háztájiban, hát még ha ehhez lehetőséget is teremtettünk. A legtöbb tsz. tagnak jóval a megengedett felett volt háztáji területe. A munkamorált rosszul befolyásolta az is, hogy a hagyományoknak megfelelően munkacsoportokban, közösen akarták művelni a területeket. Munkára csak kevesen jelentkeztek. Többször előfordult, hogy 10 órakor is a tsz. iroda előtt várakoztak, akik idejében ott voltak, azok is hazamentek azzal a jelszóval, „ha a többinek nem kell jönni, akkor én minek menjek”.

Növelte a bajt, hogy a tsz. vezetői a járás többszöri figyelmeztetése ellenére sem mérték ki a kapásokat családi művelésre. Pedig ahol ezt a módszert alkalmazták, kézzelfoghatóan bizonyította előnyét. Először is a tsz. tag maga választotta meg a munka végzéséhez a neki legmegfelelőbb időt. Másrészt a család többi tagjait is bevonhatta a terület művelésébe, míg a közösen a család tagjai nem voltak hajlandók résztvenni. Nem is beszélve arról, hogy ezzel a felelősségérzetet is növelni lehetett volna.

A tsz. vezetősége nem tudott rendet teremteni a lovak kérdésében sem. Legtöbb tsz. tag önkényesen, - engedély - nélkül magáncélokra használta továbbra is a fogatot, /fuvarba, erdőbe és a háztáji szőlőkbe jártak vele/de ez alól nem volt kivétel a vezetőség sem.

A termelőszövetkezet tagjai közül mindössze 90 fő vett részt rendszeresen mindennap a munkában. Ennek a munkaerőhöz túlméretezték a kapások területét. Így történt meg, hogy mindent későn végeztek el. 40 kh. burgonyát és 35 kn. kukoricát pedig egyáltalán, egyetlen egyszer sem kapáltak be. A többi területen is csak immel-ámmal folyt a munka.

A tervekiesés augusztus 1-ig több mint 1.200.000.- Ft. - ot jelentett. A tsz. tagok közül sokan - több mint 30-an - a valkói és a gödöllői erdőgazdasághoz mentek dolgozni, vagy pedig pedagógus földet vállaltak részibe művelni.

Még egy nagyon fontos dolgot kell említeni; a közös tulajdonhoz való viszonyt. A termelőszövetkezeti tagok zöme mindent magáénak érzett. Magyarán, szégyenérzet nélkül loptak az emberek. Olyan becsületes egyének is loptak, akik korábban sem és ma sem nyulnának hozzá a máséhoz. Akkor viszont ez természetes volt számukra. A vezetőség tehetetlen volt, nem tudott erélyes intézkedéseket tenni, s ezáltal a közös vagyon herdálódott. Abban az időben az a gyakorlat járt, hogy a traktoros a vontatóval, a fogatos a kocsival, a növénytermesztő a hátikosárban lopta a terményt. Később pedig, amikor megtiltották, hogy hátikosárban hordják az ebédet, a bősöknya zsebében vitték haza a terményt. Az egyik tsz. tag ujságolta, hogy vele bizony nem fog a vezetőség kitolni, „mert minden szoknyájára három zsebet varrt, s így egyszerre majd egy fél „háti” terményt haza tud vinni esténként”.

Mindezek a tényezők együttesen azt eredményezték szükségszerűen, hogy évvégén gyengébben zártak, mint a régi kis tsz. A tagság a vezetőséget szidta, a vezetőség pedig a tagságot. Az igaz, hogy elsősorban a vezetőséget terheli felelősség a gyenge eredményekért, de a fentiekből világosan kiderül az is, hogy a tagság sem a legdicsérendőbb módon állt az ügy mellé.

A nehézségeket csak fokozta, hogy a faluban különböző mende-mondák keletkeztek. Az ilyen légkör szinte táptalaja a rémhír terjesztésének. Azt hírsztelték egyesek, hogy „ha nem mennek dolgozni és nem tud a tsz. eredményeket felmutatni, akkor jövőre mindenki visszakapja a földet”.

De a tsz.-be belépett volt szegényparasztok és a főutcai jobb módúak között is, sok vita támadt, melyek sokszor az utcán zajlottak le. Ugyanis a tsz. régi tagjai és azok a kiknek semmi tartalékuk nem volt, megjelentek dolgozni és szerették volna, ha rendesen mennek a munkák. Rájuk viszont sokan ferde szemmel néztek, és szinte rosszállották szorgalmukat.

Természetesen ők is sokszor azon vitatkoztak, hogy a vezetők és a főutcaiak a „gazda urak” miért nem jönnek dolgozni. Ilyen megjegyzéseket tettek egymásnak: - „Most már egyformák vagyunk, gyertek ti is dolgozni”. - „Amazok viszont: „azért lett vezető az uram, hogy abból megéljünk”, vagy „mi adtuk a földet, ti pedig dolgozzátok”.

Az lett volna helyes, hogy a vezetők személyre menően foglalkozzanak a dolgozókkal. Természetesen a helyi párt és állami szervek is többet tehettek volna a tagok nevelése érdekében, a tsz. ellenes hangulat eloszlatásában. Sajnos ehhez nem volt elég erős egyik szerv sem. Pedig a tanácsülésen is világosan kiderült, hogy komoly bajok vannak a tsz.-ben. Az 1960 áprilisi ülésén Kmett Mihály a következőket mondotta:

„A tsz. gyenge működését a vezetőség irányításában kell keresni, mert a tsz. tagjai dolgoznának, jobb eredményeket is értek volna el, ha rendes vezetőség irányítaná őket. Ilyen vezetéstől mint amilyen most van eredményeket várni nem lehet.” / 45 /

Az egykori elnök - Koszta János - pedig visszaemlékezve az akkori időkre a következőket mondja:

„Sok kuszált és bonyolult kérdéssel kellett megbirkózni, amire nem voltunk képesek. Előttem három lehetőség volt akkor:

- 1./ Lemondani az elnökségről.
- 2./ Vagy megbolondulok, ha ez így megy tovább,
- 3./ vagy pedig végül is a börtönbe kerülök.

én az elsőt választottam. Hozzáteszem én az elnökséget eredetileg sem akartam elfogadni az átszervezés után, de rámbeszélték".

Az év közepén és végén hiába történt elnökcseré - Réti István és Gesztiványi József személyében - a helyzeten már ők sem tudtak változtatni.

A második szakasz / 1961-1963 végéig /.

A termelőszövetkezet ezekben az években sem fejlődik kellőképpen, bár az előző évekhez viszonyítva van bizonyos előrehaladás. Ez abban jelentkezik, hogy 1961-ben már kiosztják a területeket családi művelésre, és azt többen becsületesen meg is művelik.

Természetesen ebben az évben és a következő években is sok vita folyik még akörül, hogy kire mennyi területet mérjenek. Még mindig vitáznak azon, hogy kinek kell több területet vállalni. A tél folyamán ugyan beszélgettek a tsz. tagokkal, és ez hozott is bizonyos eredményt. A területek vállaltatása azonban nehézkesen haladt, és a legtöbb helyen nem akarják vállalni. A vezetőség azonban rájuk erőszakolja, aminek következménye lesz, hogy többen nem művelik meg a földet. Ez azután azt vonja maga után, hogy sok tsz. tag ellen fegyelmit indítanak. Levonnak munkaegységeket, ami a munkamorált még inkább rontja.

Azok a problémák, melyek az első évben okozták a bajokat ismét jelentkeznek. Nehéz küzdelem árán tudták megakadályozni a mezei lopásokat. A háztáji területek kérdésében pedig most sem tudtak rendet teremteni. Egyeseknél tulságosan, másoknál pedig kevésbé szigorúak. Nagy baj az is, hogy az összes rétet nem adják ki részesművelésbe. A mit kiadnak az kevésnek bizonyul, így a tsz. tagok az előző évekhez hasonlóan többen visznek haza járandóságuknál. A fentiek és a mezei lopások miatt megismétlődtek a fegyelmi eljárások.

A munkafegyelem némi javulást mutat. Van bizonyos szervezettség ezekben az években. A brigádvezetőkől nagyobb fegyelmet követel a vezetés. Többet foglalkoznak a tsz. tagjaival egyénileg és közösen is. A téli időszakban tanfolyamokat szervez a párt és tsz. vezetősége közösen. Ezek a tanfolyamok igen népesek és jó alkalmak arra, hogy a tsz. tagjaival szót értsenek az egyes kérdésekben. Az előadások is olyanok, amelyek előbbre viszik a közös ügyét. - „A háztáji gazdaságok szerepe”. - „A tsz. tagok jövedelmének forrásai”. - „A közös vagyon védelme”. - „A jövedelemelosztás különböző formái.” stb.

A termelészövetkezet, a Ricó Kótszerművek és a Mátyásföldi Honvédség segítségével felépíti a szerelőműhelyt. A mátyásföldi honvédségtől hazajön és a gépműhely vezetője lesz Bankó István, akinek komoly érdeme van a műhely kialakításában.

A tsz. továbbra is komoly munkaerő gondokkal küzd. 1961-ben még 29 fő a 40 éven aluli férfiak száma, 1962-ben ez 14-re esik vissza. A fiatalok elmennek a tsz.-ból. Pedig 1961-ben az eredmények jobbak, mint 1960-ban, de ez az egy év kevés ahhoz, hogy a fiatalokat otthon tartsa. A kedvezőtlen munkakörülmények, az ipari nyugdíj és a tsz. tagok nyugdíja közötti különbség és az ipar szivóhatása következtében többen - a férfiak közül - elmennek a faluból máshová dolgozni.

A kibontakozást nehezíti az is, hogy a tsz. vezetése sokat markol, és szinte egyszerre akar rendet teremteni mindenben.

Erőltetik a közös építkezéseket is. Nem a legegyszerűsebb dolog egyszerre nekifogni 2 db. 100 férőhelyes istállónak 1963-ban, amiből azután csak az egyiket tudják abban az évben befejezni.

1963-ban túlméretezték a paprika-termelést is. 50 kh.-on terveztek paprikatermesztést. Bár voltak előrelátók is,

akik a vezetőségi ülésen - Pokorádi Mihály és Vajgel András - azzal érveltek, hogy az anyyire munkaigényes növény, hogy csak 20 kh.-on való termesztést javasolnak. Az elnök és a főkönyvelő azonban rájuk erőszakolta. Sajnos a tagoknak lett igazuk, ismerte el később az elnök, „a paprika nem sikerült”. Későn fogtak hozzá a melegágyak készítéséhez, késett a kiültetés, nyáron pedig nem volt elég munkaerő a megműveléshez.

A legnagyobb munkák idején szükében voltak a munkások. A lucerna gyűjtését pl. tűző napon, a legnagyobb melegben végezték. Ennek azután az a kára, hogy a levelei lehullottak, és csak a szárát rakták kazalba. Ha részibe kiadták volna, akkor a tagok is többet gondoltak volna arra, hogy reggel hűvösön szedjék fel a rendről.

A munkákkal való megkésés következtében késtek az őszi mélyszántással is. Többször előfordult, hogy buza után buzát vetettek, kellő agrotechnikai feltételek nélkül. A kukoricát is tavaszi szántásba vetették, ami gyenge termést eredményezett.

A termelőszövetkezet vezetősége nehezen, lassan tért át az új bérezési formákra, inkább csak szavakban beszélt arról és a gyakorlatban pedig a régi módszereket alkalmazta.

Az elnök sem találta meg a megfelelő hangot a tsz. tagokkal szemben. Lebecsülte őket, nem vette figyelembe javaslataikat, és egyszerűen úgy kezelte az embereket, mint ahogyan azt az állami gazdaságban megszokta. Az első időben nagyon keményen tárgyalt velük. Idős tagokat, fejkendő parasztasszonyokat is letegezett, ami nagy ellenszenvet váltott ki. Idővel ezen változtatott, de már későn volt. Nem hallgatott a tagságra akkor sem, amikor a juhokat beállította.

Mindezek következtében 1963 végén Tóth István elnök kérte felmentését.

Elfogadták, és visszahelyezték az egyik állami gazdaságba.

A harmadik szakasz / 1964-től, napjainkig /.

Az utolsó három esztendő sem volt probléma mentes, de a következetes, kitartó munka eredményeképpen a tsz. egyenletesen fejlődött, és ma már a jók közé tartozik. Ezt mutatja a korábbi statisztikai kimutatások mellett a munkaegység értékének alakulása is. / 44 /

Évek:	Tervezett Ft.	Tényleges Ft.	Természetben Ft.	Pénzben Ft.
1960	47.-	20.14	7.14	13.-
1961	35.24	36.32	10.66	25.66
1962	38.14	35.88	12.53	23.27
1963	38.32	28.40	6.60	21.80
1964	40.10	40.14	7.74	32.40
1965	41.10	48.30	5.80	42.40
1966	48.48	54.64	8.84	45.80
1967	50.-	60.-	11.34	48.66

Az eredmények növekedését láthatjuk az alábbiakból is. /45/

Évek:	<u>T e r m e l é s i é r t é k</u>		Egy red.szántóra jutó bruttó jöv. forintban
	halmozott: ezer	Halmozatlan: forintban	
1963.	6.804	5.790	1.993
1964.	7.717	5.435	1.970
1965.	10.003	8.123	3.204
1966.	12.979	10.655	3.800
1967.	16.112	13.971	5.532

Az eredmények növekedését több tényező pozitívan befolyásolta. Az egyik legfontosabb dolog - véleményem szerint, - hogy a szövetkezet élére olyan vezetők kerültek, akik ismerik a Galga mentének parasztságát, és képesek voltak a termelési feltételek jó megteremtésével és azok kihasználásával - a tagsággal összhangban, olyan eredményeket elérni, amely a legjobbak közé emelte őket.

1964 elején a szomszéd községbe átment néhány hévizgyörki vezető, és a galgahévízi termelőszövetkezettől /Galgahévizen az átszervezés óta nem volt alacsonyabb a munkaegység értéke 60.- Ft-nál/ kért segítséget. A kiemelkedő eredmények késztették a vezetést arra, hogy segítséget kérjenek a mindig jószomszédi viszonyban élő galgahéviziektől. Néhányan ugyan ágáltak ez ellen, de a többség egyetértett az elgondolással. Így lett mindkét termelőszövetkezet elnöke Gódor Mihály és főagronómusa Hajdu András. A galgahévízi vezetőség később a „Dózsa” termelő szövetkezetnek teljesen átengedte Hajdu Andrást, aki egy év múlva annak elnöke lett.

Nem a vezetők szuggesztivitása volt a legdöntőbb, hanem az, hogy magukkal hozták és meghonosították Hévizgyörkön is azokat a jó módszereket, amelyekkel odahaza nagyszerű eredményeket produkáltak. Akkor azt mondták, hogy „most mutassa meg a híres Gódor és Hajdu, hogy mit tud”. „Könnyű a galgahéviziekkel, de majd Györkön nehezebb lesz.” Biztosak voltak abban, hogy elbuknak, sőt egyesek titokban ezt várták is.

Nem buktak el.

Ők ketten akkor is azt mondták, hogy a györki határ sem rosszabb, mint a galgahévízi, és a dolgozók sem rosszabbak, csak együtt kell velük érezni és meg kell értetni, hogy saját érdekeikről van szó.

Szinte emberfeletti, különösen az amit Hajdu elvtárs magára vállalt. Sokat kellett a tagokkal egyenként és közösen is tárgyalni. Nem csak kértek, de követeltek is szigorúan. Nem voltak engedékenyek semmiben, de ugyanakkor úgy dolgoztak, hogy lassan a tagság önbizalma és kedve is megjött.

Uj bérezési és elszámolási formákat vezettek be. Az eredményességi bérelszámolási és a premizálási rendszert. Ez utóbbi azt jelenti, - ezt a kukorica művelésénél alkalmazták, - hogy a termelőszövetkezeti tagnak a munkaegység jóváírason felül a termés 12 %-át adták, ha a tervezett q. mennyiséget elérte. Természetesen meg volt határozva, hogy ezért mit kell a tagnak elvégezni, a kapálástól egészen a betakarításig.

A tagokat ösztönözték a köztes növények termelésére is. Elsősorban burgonyát, babot és zöldséget termesztettek köztesként. Ebből a tagot illette meg a termés 50 %-a, de a vetőmagot neki kellett biztosítani. A rétet pedig harmados kaszálásra adták ki, a rendkívül vizes réteket pedig felesbe. Ugyan így a többi területen is az ösztönző formákat alkalmazták. Minden tsz. tag tudta előre, hogy mire számíthat munkája után. Írásba is kidolgozták a jövedelemelosztási és bérezési formákat - 8 gépelt oldal - amit minden tag kézhez kapott. Az ösztönző bérezési formák fokozták a tagság munkakedvét.

Jelentős dolog az is, hogy a tsz. vezetői - helyesen a jól jövedelmező uborka termesztésére nagy gondot fordítottak. Ez később egyik fő jövedelmi forrásává vált a tsz-nek.

A tsz. uborkából származó jövedelmének alakulása. / 46 /

Évek:	Vetésterület kh.	B e v é t e l	
		Tervezett:	Ft. - b a n Tényleges:
1963	40	485.000	498.000
1964	41	445.000	517.000
1965	50	570.000	558.000
1966	75	668.000	1.865.000
1967	85	1.032.000	2.194.000

Amig árpából kh.-anként 1.800.- Ft-ot termeltek, addig uborkából kh.-anként 26.000.- Ft-ot.

A háztáji területeknél is rendet és igazságot teremt a tsz. vezetősége. 1965-ben földrendezést hajtottak végre, és szabályozták a háztáji területek nagyságát az alábbiak szerint:

Munkaegység:	Tsz. tagnak járó háztáji föld m ² -őiben:
80-100-ig	800
100-160-ig	1.200
160-on felül	1.600

A termelőszövetkezet erősödését segíti az is, hogy a budapesti szabad piaci lehetőségeket eredményesen használják ki. Szinte minden éjjel szállítanak terményt a pesti piacokra. Természetesen a tagok egyéni áruját is felszállítják Pestre tehergépkocsival, ugyan úgy mint a közösét. Éjjel Pestre mennek - sokan saját személygépkocsijukkal viszik a terményt - a piacra, reggel visszasietnek és mennek dolgozni a tsz.-be.

Ma már nem kell a tagokat agitálni, - mint korábban - hogy menjenek dolgozni. Nem probléma a területek elvállaltatása sem. Mindenki számára vállalásaiknak megfelelően - a kertészetet kivéve, ahol munkacsoportokban dolgoznak - kimérnek mindent. A termelőszövetkezeti tagok azután a munkák végzésébe bevonják családtagjaikat. Azok, akik több műszakban, vagy a MAV-nál dolgoznak, a vasutálomástól egyenesen a földekre mennek, hiszen mindenki több egységet akar szerezni, mert van értéke és értelme.

A termelőszövetkezetbe megindult a visszaáramlási folyamat. Természetesen az eredmények mellett most az új tsz. törvény is nagyban segíti ezt.

1965-ben 12-en,

1966-ban 23-an jöttek vissza a termelőszövetkezetbe.

1967-ben 25-en kérték felvételüket.

Ezek a tényezők azt mutatják, hogy a termelőszövetkezet fejlődése biztató, és jó uton halad. Természetesen sok munka és küzdelem árán jutottak el ideig. Az egyszerű emberek sokat vajudnak és félnek mindig az újtól, az „idegentől” de miután azt elfogadják, akkor ragaszkodnak is hozzá. Ennek bizonyítására hagy álljanak a következők.

Nemcsak az új elszámolási rendszertől, hanem az új vezetőktől is idegenkedtek az elején. Hajdu elvtárs elnökké választásának idején is többen még azt mondták a taggyűlésen, hogy miért nem helyi elnököt választottunk? „Hiszen már magunk is tudnánk boldogulni.” Az egyik termelőszövetkezeti tag / Deme Ferencné / még olyan kijelentést is tett, hogy „ő bizony nem megy ennek az elnöknek dolgozni”. Természetesen azért ment rendesen, s ma is egyik legjobb dolgozója a tisznek, és az elnökkel is jól megvoltak.

Dayka Ernő főkönyvelő beállítása ellen is öten szólaltak fel a közgyűlésen, ennek dacára a többség mindkettőjüket elfogadta.

1967. február 11-én a zárszámadó közgyűlésen Kmett Pál egy előre legépelt memorandumot olvasott fel, melyben az elnököt rágalmazta és követelte a tisz. tagok nevében, hogy „menjen haza Galgahévizre”.

A tagok megvédik az elnököket és többen közbekiabáltak, hogy „le vele”.

Pethő Pál ezeket mondja: „Le vele, de nem Hajdu elvtárs - sal, hanem a felszólalóval. / A teremben helyeslés. / Eljén Hajdu elvtárs, mert amíg ő ide nem jött, addig 18 Ft - ot ért egy munkaegység. Pedig akkor is dolgoztunk. Most van pénzünk, van mindenünk és van fegyelem. Ez kell! Mire való ez a bujtogatás ? ! Az a baj, hogy Hajdu elvtárs rendszerre utasította azokat, akik ittasan az íróasztalt megverték, és az orra felé mutogattak.

Az ő helyében mi is kiutasítottuk volna az illetőket, de úgy látszik egyeseknek jobb volt a 18.- Ft, mint az 54 Ft. Mire való az, hogy minden évben elnökválasztással foglal - koznak!"

Varga János: aki a nehéz években is az egyik legjobb - ban és lelkiismeretesen dolgozó tsz. tag volt, így be - szólt. „Kérem! Én 8 éve vagyok dolgozó tsz. tag. Nekem még az elnök sohasem mondta, hogy álljak odább. Mégpedig azért nem mert a munkámat mindig elvégeztem, tehát nem is volt szükség arra, hogy rám szóljon. Mi pedig meg vagyunk elé - gedve az elnökkel, és mint ő, mi is rendet akarunk. Nékünk Hajdu elnök kell!" / 47 /

A közgyűlés pedig bizalmat szavazott az elnöknek.

A kérdés ilyenkor mindig az, hogy a vezető mennyire képes levonni a tanulságot. Hajdu elvtárs akkor még meg - szivlelte a hallottakat, és úgy látszott, hogy a kellő kö - vetkeztetést levonta. Az elhangzottak azt is mutatták, hogy a vezetőknek többet kell törődniük a termelészövetkezeti tagok gondolkodásmódjának formálásával is. Hajdu elvtárs kemény, de igazságos! Így beszéltek akkor róla.

1967 augusztusában mezőgazdasági és népművészeti ki - állítást rendeztek. Tették ezt elsősorban azért, hogy az idősebbek akik koruknál fogva nem tudtak elmenni Pestre a mezőgazdasági kiállításra, legalább idehaza láthassák a mezőgazdaságban végbemenő hatalmas fejlődést. Maguk sem számítottak arra, hogy ennek a kiállításnak olyan nagy lesz a látogatottsága. A vendégkönyvbe több mint ezren í - rták be nevüket elismerően. Még a szomszéd falukból és más járásokból is akadtak látogatói a kiállításnak.

1967 elejétől 1968 végéig havonként megjelent a „Dózsa Hangja” c. ujság. Az ujság a tsz. tagok problé - máival foglalkozott elsősorban, de nem sajnálta a sztori - kat sem, és izléseesen csipkelődött.

A tsz. tagok örömmel olvasták ezt az ujságot, és kár volt beszüntetni.

Decemberben a tsz. vezetősége fogadást adott az 1967 -ben felépült új, modern irodaházban a nyugdíjasoknak, ahol Timár Máté író is jelen volt.

A „Dózsa” Tsz-ből indult ki 1968 elején a traktoros vetélkedő szervezése is. A Dózsa traktorosai gyakorlati és elméleti vetélkedőre hívták ki a bagi „Vörös Csillag”, a galgahévízi „Rákóczi”, a turai „Galgamenti” és az „Új Uton” Tsz-ek traktorosait. A vetélkedőn az akkor legmodernebb gépek ismeretéről kellett tanubizonytságot tenniük.

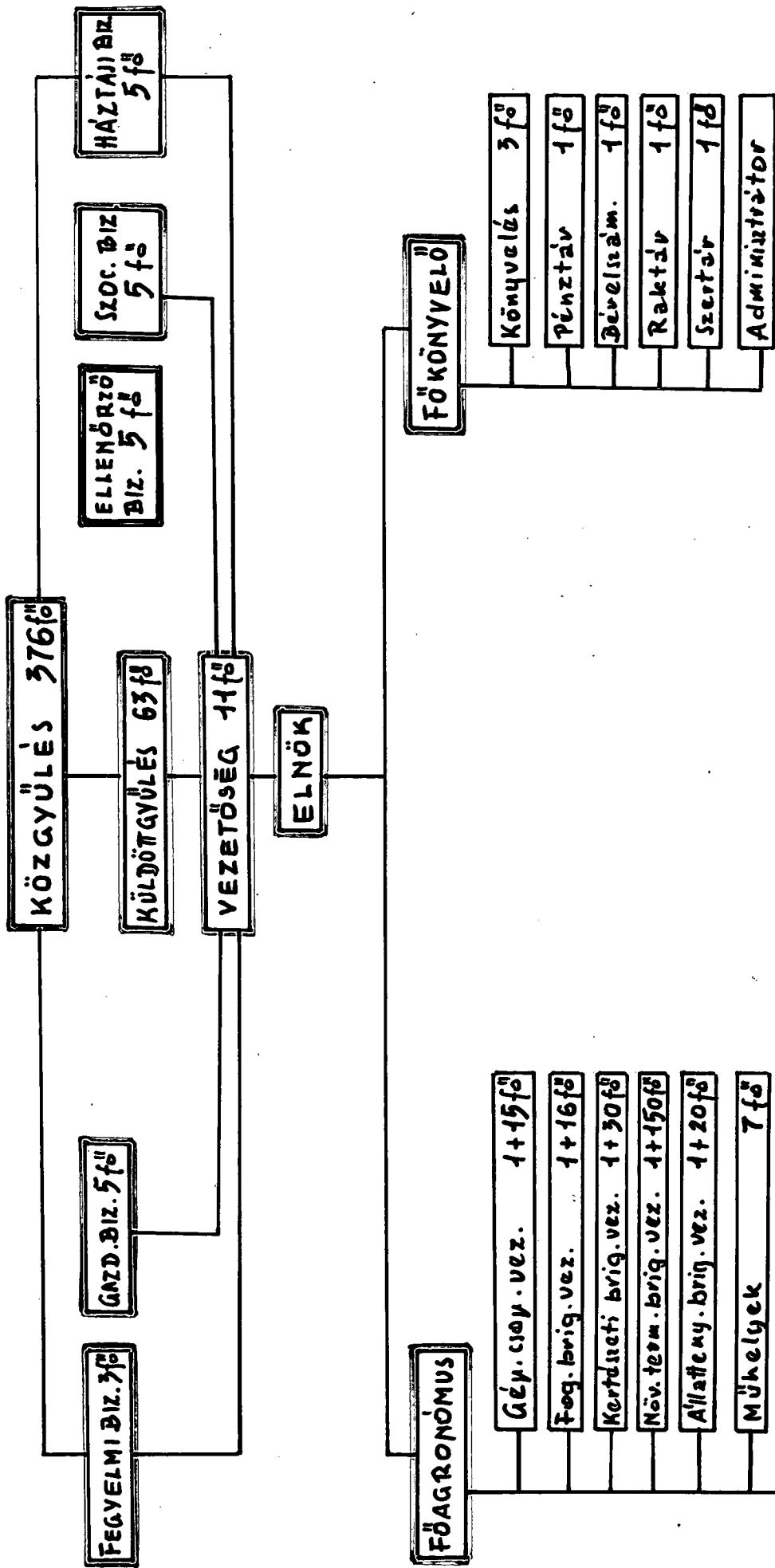
Fentiek azt mutatják, hogy a termelészövetkezet vezetése a kellő tapasztalatok és tanulságok birtokában, olyan uton haladt, melyet a kor követelményei szükségszerűen igényeltek. Sajnos azonban ez nem volt tartós. Az elgondolások mindenképpen helyesek voltak, de a végrehajtás során már több gondot és problémát okoztak.

Az elnök maga is sokat tevékenykedett e dolgok érdekében, de az eredményeket is saját személyének tulajdonította. A termelészövetkezeti tagok közül pedig csak egy szűk réteget vont maga köré, akikkel megbeszélte egy-egy jelentősebb kérdést, és az ügyek intézésébe is legtöbbször csak őket avatta be. Az elhatározásoknál és a döntéseknél fokozatosan háttérbe szorult a vezetés kollektív akarata, és ezzel a gyénes arányban növekedett, és lassan eluralkodott a szubjektívizmus.

Fentiekre a pártalapszervezetnek is jobban kellett volna ügyelnie, és a taggyűléseken felvetett javaslatokat, és jelzéseket komolyan kellett volna vennie az akkori párt és gazdasági vezetésnek.

A HÉVIZGYÖRKI „DÓZSA” MTSZ ÜZEMI SZERVIZETE

1967

II. R é s z

A „Dózsa” termelőszövetkezet életének alakulása,
fejlődése az új gazdaságirányítási
rendszerben

1968 - napjainkig

Az új gazdaság irányítási reform, annak ellenére, hogy életbelépését 1968 január 1-re tesszük, nem jelent egyik napról a másikra bekövetkező gyökeres fordulatot. A bevezetést megelőző években számos gazdasági intézkedés látott napvilágot, amely a reform előkészítésének tekinthető. Az iparban például javult a kereskedelmi kapcsolatok rendszere, csökkentették a kötelező tervmutatók számát, bevezették a nyereségérdekeltséget stb. A mezőgazdaságban lényegében 1957-től kötelező tervelőírások nélkül oldották meg a tervszerű irányítást.

A „rég mechanizmus” és az „új mechanizmus” komoly vezetőik és vezetettek vita témája lett, összecsaptak és még ma is összecsapnak a direkt és indirekt irányítási rendszer hívei. A kérdés az, hogy melyik rendszer képes társadalmunk gazdasági növekedését gyorsabbá tenni, melyik ad többet a kétkezi dolgozó embernek, melyik az igazságosabb, melyik a tervszerűbb és így tovább. Nem vitás, hogy az utóbbi az életképebb.

Az új gazdaság irányítási rendszer széleskörű önállóságot biztosít a vállalatoknak, termelőszövetkezeteknek. Lehetővé tette, hogy saját eszközeikkel önmaguk gazdálkodjanak, s azokat a legésszerűbben és a leghatékonyabban használják fel a termelés és a saját jövedelmük érdekében. A nagyobb termelőszövetkezeti önállóság a gazdálkodás, a termelési profil kialakítására is hatással lesz. Éppen ezért nagyok lehetnek az eltérések a termelőszövetkezetek között megyénként és földrajzi tájegységenként belül is. Ez utóbbi a vezetőktől megkülönböztetett szervezési és gazdálkodási intézkedéseket igényel. Az előző időszakokhoz viszonyítva az új gazdaságirányítási rendszer keretei között sokkal gyakrabban merül fel a gazdálkodás változtatás szükségessége is. A termelőszövetkezeteknek most - különösen a zöld övezetben - sokkal jobban kell figyelniük a piac igényeit, és ahhoz kell igazítaniuk a termelésüket. Ez nagyfokú tervezési és irányítási rugalmasságot igényel.

A rugalmasság azonban nem lehet egy oldalú. A gazdasági intézkedések mellett megfelelő és a termeléshez jobban igazodó új munkügyi jogszabályok megalkotására is szükség volt. Így született meg többek között az egységes szövetkezeti törvény, és így került sor 1972-ben az alapszabályok módosítására. Annál is inkább fontos ez, mert a termelőszövetkezetekben a termelés legalapvetőbb tényezője az emberi munkaerő. Jellege pedig eltér minden más termelési feltételtől. A munkaerő felhasználása pedig nem szakítható el a munkát végző embertől. Gondolkozni kell arról, hogy a képességeiket szabadon kibontakoztathassák, hogy munkaerőjét ujratermelhesse. Gondolni kell arra is, hogy a szocialista ember családi és társadalmi életet él. Pihenni, művelődni, sportolni és szórakozni is akar.

Az új gazdaságirányítási rendszer azaz, hogy hadat üzent a voluntarista gazdaságpolitikának, kedvező talajt teremtett a társadalompolitika frontján, a termelőszövetkezeti demokratizmus szélesebb kibontakoztatásának. Az egyén, a dolgozó ember közvetlenebbül érdekelté vált a közösség össz munkájában. Érdekelt abban, hogy fellépjen a fegyelmezetlenség, közösség kárára lebonyolított manipulációk ellen, a termelőszövetkezeti gazdálkodás eredményességéért.

Pártunk a szövetkezeti tulajdont az állami tulajdonnal azonos jellegű szocialista tulajdonnak ismeri el. A társadalmi és gazdasági rendszerünk szerves részét alkotó, termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetekbe Magyarországon több mint 2 millió ember tarsult. Községünk kereső dolgozóinak több mint kétharmada, közvetlen vagy közvetett módon részt vesz a termelőszövetkezet életében. Éppen ezért a nagy tömegeket átfogó mozgalom a község életében nemcsak gazdasági, hanem a társadalmi és politikai tevékenység alakulásában, formálódásában is jelentős tényező.

A termelőszövetkezet eredményes működése lehetővé teszi a társadalmi, a szövetkezeti és az egyéni érdek mind teljesebb összehangolását, egyben elősegíti a szocialista elvek érvényesülését a munkában, a jövedelemelosztásban, az állammal szembeni kötelezettsége teljesítésében.

Szövetkezetünk, a megírásra kerülő időszakában, érvényre juttatta a szocialista demokratizmust, elősegítette tagjai politikai és a község kulturális fejlődését, és segíti a szocialista emberi közösség kialakítását. Növelik a kollektív felelősségérzetet a szocialista tulajdon erősítésében az oszthatatlan szövetkezeti vagyon, a szocialista tulajdon gyarapításában.

E fenti elvek megvalósulásának, kibontakozásának útját próbálom, a most megírásra kerülő részben érzékeltetni. Egyben megmutatni, hogy ez ut a „Dózsa” termelőszövetkezetben nem volt sima, hanem esetenként nagyon is göröngyös, de megérte mind azt az áldozatot, vívódást, küzdelmet és a fáradtságot, fizikai munkát, amellyel községünk nagyobbik része hozzájárult az elmúlt időszak alakításához, a termelőszövetkezetben a kiegyensúlyozott munkafeltételek és élet-körülmények megteremtéséhez.

I.

A termelőszövetkezet gazdasági életének alakulása

A termelőszövetkezet területének tulajdonjog szerinti megoszlásában az utóbbi négy évben változás nem történt. A termelőszövetkezet 2275 kh. területen gazdálkodik. Ebből a tagok által bevitt föld 1544 kh. Kivülállóktól ez ideig 511 kh-t vásároltak meg, és állami tartalék területünk van 220 kh. A közös szántó terület csökkenő tendenciát jelez. Amíg 1968-ban 1655 kh volt a közös szántó, addig 1971-re 1466 kh-ra csökkent. Ennek oka, hogy több mint 100 kh-on gyümölcsöst telepítettek, és a művelésre nem használt beépített területük is nőtt négy kh-val. A közös terület aranykorona értéke összesen 24 456. Az egy kh - ra jutó aranykorona értéke 12.02.

A közös szántó felosztása és az egy dolgozóra jutó terület szinte állandósult, alig van változás. Ebben a községben az egy dolgozóra jutó optimális terület az 5,5 - 6 kh. Természetesen e terület, mint később látni fogjuk, nem egyedül műveli meg a szövetkezeti tag, hanem állandóan bedolgoznak a család többi tagjai is. Az egy tagra jutó területnél jelentkező némi eltérés, a termelőszövetkezeti aktív dolgozók létszámában végbemenő, állandó változás eredményezi.

A háztáji területek ingadozását két tényező befolyásolja. Egyrészt a tagok létszáma, másrészt pedig a vállalt területek nagysága és az azokra ráfordított munkanapok száma.

A közös szántó felosztása és az egy dolgozóra jutó terület

Évek:	Össz. terület:	Össz. szántó:	Közösen műv. szántó:	Háztáji terüle- tek:	Aktívan dolgozók száma:	Egy dolg. jutó szántó:
1968	2275	1858	1622	230	285	5,5
1969	2275	1715	1472	243	268	5,5
1970	2275	1708	1503	205	246	6,5
1971	2275	1708	1466	242	245	5,9

Budapest közelsége, és a környező városok piacainak jó értékesítési lehetőségei, nagyban befolyásolják a termelő - szövetkezet vetésszerkezetének alakítását. Ebből fakad, hogy a „Dózsa” termelőszövetkezet is egyre inkább az intenzív kultúrák terjesztésére törekszik. A kenyérgabona jelentős helyet foglal el termelésük vetésszerkezetében, annak ellenére, hogy annak területe az utóbbi időben állandóan csökkent. A zöldségfélék termesztésének területe viszont állandóan nő, kivétel ez alól az 1970-es esztendő. Az alábbi statisztikai kimutatások azt is jelzik, hogy a vetésszerkezet megoszlása eltolódik a zöldségtermesztés irányába, hosszabb folyamatra van szükség annak végleges stabilizálásához. Természetesen ez ingadozásmentes sohasem lehet, de azt is látni kell, hogy ma még néhány növény termesztésénél az évenkénti terület változás tulságosan nagy. Egyáltalán nem megnyugtató viszont, hogy a cukorrépa területe évről, évre csökken.

A cukorrépa területe 4 év alatt 1/3-val csökkent.

A vetésszerkezet alakulása

/ kh /

Évek:	Kenyér- gabona:	Szemes tak.:	Szálas tak.:	Zöldség félék:	Burgo- nya:	Cukor- répa:	Egyéb növény:
1968	510	396	165	251	110	60	130
1969	490	472	120	289	26	50	25
1970	353	495	295	202	79	57	22
1971	310	375	299	283	131	40	28

Zöldségtermelés megoszlása

/ kh /

Évek:	Uborka:	Borsó:	Sárga répa:	Z. gyökér	Cékla	Egyéb
1968	100	110	18	10	2	47
1969	83	90	20	11	-	84
1970	55	68	17	5	-	36
1971	58	143	20	11	11	34

Az átlagtermések alakulása rendkívül ingadozó és változó. Ismert dolog, hogy a mezőgazdaságban a termésátlagok alakulását az iparénál több tényező befolyásolja, és a leggondosabb tervezés, megfeszített gondos emberi munka

mellett, az időjárás, a természeti viszonyok alakulása is jól vagy rosszul befolyásolja a végső eredményt.

Kádár elvtárs a párt X. kongresszusán erről így beszélt:

„A mezőgazdaság a jó terv, a gondos emberi munka, a szükséges anyagi eszközök biztosításán túl, jelenleg és azt hiszem még sokáig, jelentős mértékben függ a természeti viszonyoktól, többek között az időjárástól. Különösképpen vonatkozik ez a növénytermesztésre és közvetve az állattenyésztésre is. Paraszttestvéreink hozzászokhattak, hogy a mezőgazdaságban vannak jó, és rossz évek. Ki gondolt volna arra az idén nyolc hónapon keresztül, hogy a tizedik hónapban azért kezdtünk sirni, hogy miért nem esik már az eső. Ennyire szeszélyes volt az időjárás. És ez mindig is így lesz. Ezen mi emberi erővel egyelőre még nem tudunk változtatni.” /48/

A főbb növények átlagtermésének alakulása

/ kh/q /

Évek:	Búza:	Arpa:	Kukorica: mm.	Cukorrépa	Burgonya:
1968	13	17	17	130	42
1969	14	22	22	180	109
1970	11	18	18	151	67
1971	17	10	10	95	52

Kenyérgabonát zömmel Bezosztája 1. és mellette a Fertődi 293-as fajtákat termelik. A buza termelése teljesen gépesített. A termelészövetkezet 2 kombájnnal rendelkezik, ez nem elegendő ahhoz, hogy az aratást időben befejezzék. A termésátlagokkal az utóbbi évtől eltekintve nem lehetünk elégedettek. A termésátlagok ilyen alacsony alakulása is, de a termelészövetkezet jegyzőkönyvei is azt tanúsítják, hogy a bajok már a magágy előkészítésénél kezdődtek. A termésátlagok alakulására negatívan hatott az is, hogy a műtrágya a dagolásával szűkmarkuan bántak. A szemveszteségek csökkentése érdekében a kombájnosokat premizálták, és az aratás időszakájában meleg étellel, hűtővel való ellátásukról gondoskodtak. Az 1969 és 1970-es rossz, szeszélyes időjárással szemben azonban tehetetlenek voltak. Ezekben az években a kombájnosok a szemveszteség minimálisra csökkentése érdekében a gépdobot összébb vették. A szemveszteséget így lényegesen csökkentették, viszont a törött buzaszem oly sok lett, hogy a Gabonafelvásárló Vállalat emiatt 8-10 százalékos levonást eszközölt. A törött szemekért mázsánként 140.- Ft-ot fizettek. Így pedig kár volt beszállítani. Ha rostán előre tisztázzák, „átengedték” volna rajta, akkor a sérült gabonát az állatok takarmányozására tudják felhasználni, ami jövedelmezőbb lett volna a fentieknél.

Az 1971 év átlagtermése azt bizonyítja, hogy ha a magot, jó talajba, időben elvetik, ha megfelelő mennyiségű műtrágyát is adnak hozzá akkor az eredmény nem marad el. Csak megjegyezni szeretném, hogy 1972-ben az átlagtermése a Dózsának rekordtermés volt: 20,1 q.

A kukoricatermelés is szinte állandó problémát jelent. Nemcsak azért, mert ez a termelészövetkezet tagjait is érzékenyen érinti a háztájin keresztül, hanem azért is, mert az állattenyésztést, annak takarmánnyal való ellátását is befolyasolja. 1968-ban már az év elején látni lehetett, hogy a megnövekedett állatállomány takarmánnyal való ellátása gondot okoz.

A gondok enyhítése érdekében nem változtattak időben a vetésszerkezeten. Az alsóhomoki táblában pl. rövid tenyész - idejű kukoricát vetettek és ez nemcsak az átlagtermést, és az állattenyésztés takarmánnyal való ellátását befolyásolta, hanem azzal is járt, hogy a külső területeken kellett növelni a háztáji kukorica területeket. A kukoricatermelésnél többször probléma volt az is, hogy rosszul előkészített talajba és későn vetették. 1970-ben pl. május végén fejezték be a közös kukorica vetését, és a pedagógus földeket pedig június elején vetették el a nagyon rosszul elmunkált talajba. Máskor pedig a növényápolás körül akadtak problémák, a műtrágya szórással is késlekedtek.

Hogy mennyire befolyásolja a ténylegesen ráfordított munka mellett az időjárás és a vetőmag jó megválasztása is, a termés átlagának és minőségének alakulását az 1969 és az 1972-es év is jól példázza. 1969-ben például amikor 22 q. átlagtermést takarítottak be mm-ban, a kedvező időjárás a talajelőkészítés és a növényápolás időbeni elvégzésének /Kapazin a legjobb növényvédőszer szokták mondani/, valamint az intenzív fajták megválasztásának köszönhető a magas átlagtermések. Ebben az évben, 126 kh-n MVSC-570. jugoszláv hibridet, a többi területen MV-602-es és MV-59-es magyar hibrid fajtákat vetettek. A legnagyobb termést a császár uti táblából takarították be, kh-ként több mint 50 q átlagot, mm-ban ez 30 q-an felüli termést jelent. Természetesen a nagyobb műtrágya felhasználása is jó hatással volt az igen jó eredmények alakulásában. Ugyanezen területen az előző évben csak 16 q volt az átlagtermés. 1971-ben viszont 10,1 q. átlagtermésnek az okát éppen ez a tábla magyarázza. A magot tavaszi szántásba vetették. A nagy aszály és a növényápolás megkésése, valamint az hogy 5 éve termelnek ugyanezen a területen kukoricát, rendkívül kedvezőtlenül befolyásolja a végső eredményt. A mezeli lopások is elszaporodtak e területen.

A kartaliak egy kis részének - nem akarom ezzel bántani a tisztességes, becsületes kartaliakat - jó szerzési alkal-
mat jelentett a hozzájuk közel eső kukorica tábla. Az éj
leple alatt néhány zsák kukoricát könnyen haza tudtak vin-
ni a rosszul megszervezett őrzőktől.

A terület megválasztása is igen fontos, bár az is e-
lőfordul, hogy ugyanazon a területen egyik évben kimagasló
termés van a másikban pedig gyenge. A réten például 1968 -
-ban silókukoricát vetettek és az aszályos év eredménye -
ként - /hiszen e terület lapos, vizenyős/ - végtermékként
szemes kukoricát takarítottak be, 45-50 q között. 3 évvel
később viszont, amikor kukoricát vetettek ide, az nem birt
beérni.

Burgonyát kétféle módon termesztene a termelőszö -
vetkezetben. Részben főnövényként, részben pedig köztes -
ként. A részesedés is kétfajta módon történik. A közös bur-
gonya műveléséért pénzben javadalmazza a termelőszövetke-
zet tagjait. A feles burgonyából azonban természetben kap-
ják a részesedést. A talajelőkészítés a sarabolás, a vegy-
szerezés és a szállítás költségei a közöst terheli, míg a
vetőmagról, a növényápolásról és a felszedésről, a terület
vállaló termelőszövetkezeti tag köteles gondoskodni. Külö-
nösen ez utóbbit vállalnak szívesen a tagok, mert nemcsak,
hogy a fele termést viszik haza, hanem a másik felét is
megválthatják. A megváltási ár pedig 1.70 - 2.20 Ft-ig szo-
kott terjedni. A tsz. tag azután odahaza elvermeli, és ké-
sőbb a budapesti és a környező piacokon dupla áron tudja
értékesíteni.

A részesburgonya bevezetésekor kísérleteztek köztes-
ként való termeléssel is, nem sok sikerrel. Céljuk az volt,
hogy az elgyomosodott bitói területet megtisztítsák a gaz-
tól, másrészt pedig másodnövényből szerettek volna hasznót
biztosítani a közösnek. Ez az elképzelésük azonban zátony-
ra futott.

Többen ugyanis a káposzta palántát ki sem ültették, de akik kiültették, azok sem gondozták a későbbiekben, és a gaz előlte a fejlődő palántát. 1968 őszén azután szomorúan kellett megállapítani, hogy a kívánt eredményt nem sikerült elérni.

A burgonya termesztésére ennek ellenére az a jellemző, hogy a tagok a munkák torlódásának következtében, a növény-ápolási munkákat nem végzik el sem kellő időben, sem kellő minőségben. Emiatt azután igen alacsony az átlagtermésük. A területek megválasztása nem mindig sikerült jól. 1971-ben pl. amíg a hegyi dűlőben 80 q feletti átlagtermés volt, addig a szesz ut melletti csücskőben csak 30-40 q között mozgott. Később azután a termelőszövetkezet megújódott vezetése igyekezett jó területeket kiválogatni a burgonya helyéül, és a jó vetőmag gumó beszerzéséről is gondoskodnak a Nyírségből. A burgonya felszedésével, kiásásával is többször volt baj. A fogatosok rászédésével egyesek a sorrendet felborítják, mások pedig a felszedést is felületesen végezték. Természete-
sen a felszedést nehezítette többször a tulzott elgyomosodás is. Már a fogatosok is bajban voltak a kiforgatással, tul-
sok maradt a földben. Később azután, amikor a termelőszövet-
kezet tagjai tapasztalják a burgonyatermelés előnyeit, az
elvallalt területek aránya állandóan nő, és a művelést, ápo-
lást is becsülötesen ellátják.

A cukorrépa művelésével nincs különösebb probléma. Azt tagjaink időben és jól megművelik. Az viszont probléma, hogy ebből a terményféleségből nem szívesen vállalnak területet, valószínű azért mert ez külön jövedelmet nem hoz a konyhára. E növényféleséget minden évben külön agitációs munkával kell rábeszélni tagjainkra, és nem könnyű megértetni velük, hogy mennyire népgazdasági érdek.

Zöldségfélék átlagtermései

/ kh /

Évek:	Uborka	Borsó	Sárga- répa:	Gyökér- zöldség:	Cékla
1968	40	15	44	80	45
1969	64	24	106	110	-
1970	90	29	71	79	-
1971	76	37	91	90	373

Az uborka és a borsó jelentős bevételi forrását képezi a termelőszövetkezetnek, éppen ezért ezekkel részlete -
sebben kell foglalkoznunk. A fenti táblázat is azt mutatja,
hogy ez a két növényféléesség mind az átlagtermésben, és később pedig látni fogjuk, hogy mind jövedelem gyarapításában jelentős növekedést, emelkedést mutat.

A Galgamente lentről Turától, fel egészen Püspökhát -
vanig híres az uborka termesztéséről. A „Dózsa” termelő -
szövetkezetben az 1960-as évek közepétől, fokozatosan teremtődnek meg az uborkatermesztés feltételei. Sok küzdelem megy végig a vezetés és tagság egyaránt, míg eljutnak a mai, jól bevált módszerekig. A vezetésnek a termelés technológiájában kellett jártasságra szert tenni, míg a tagságnak a művelésben és a szedésnél voltak problémái. Az uborka az a növény, amely jó vagy rossz jövedelmet eredményezhet a tagoknak és vezetőknek egyaránt. Rendkívül sok munkát igénylő, a szárazságot jól tűrő, de kényes növény. Nagyon fontos a talajelőkészítés és a fajta megválasztása.

Fenti időszakunk előtt a Delicates fajtát termesztette a „Dózsa” termelőszövetkezet. 1968-as gazdasági évben nálunk új fajtát Cs-65-öst is vetettek. Az új uborkafajta bevezetésével egyidőben új vetési módszert is akartak alkalmazni. Az elképzelésük eredetileg az volt, hogy minden tíz sor uborka közé egy sor kukoricát ültetnek, ami jó lesz szélfogónak, illetve az árnyékolás miatt. Ezt azonban nem tudták alkalmazni, mert a talaj az uborka vetése után nem lett azonnal elmunkálva /fogasolva, hengerelve/. A talaj elmunkálásának elmaradása következtében a föld gyorsan kiszáradt, és az uborka pedig emiatt csak hiányosan kelt ki. Az eső hiánya pedig fokozottan késleltette e területen a csirázást és a kelést. Az elszórt mag ezek következtében csak későn, a május közepén leesett csapadék hatására, a hónap végén bujt ki a földből. Az a tábla ahová a CS-65-öt vetették, a télen elszórt trágya hatására, egyébként is szárazabb volt az átlagnál.

A szerencsétlenül összejött dolgok miatt, azután olyan helyzet alakult, hogy a Delicates táblában már javában kapáltak, amikor az új fajta CS-65-ös, éppen csak kibujt a földből. Természetesen kukoricát sem lett volna ajánlatos ilyen későn közé ültetni. A CS-65-ös késői kelése miatt az után bírálták a szakvezetést, és elleneztek az új fajta uborkát. Később azután amikor látták, hogy ez a fajta is képes hozni olyan mennyiségű és minőségű termést mint a Delicates, sőt még többet is, akkor megnyugodtak tagjaink. Meg kell jegyezni, hogy a termelőszövetkezet vezetői sem látták ezt előre. Éppen ezért helyes lett volna, ha először szakmailag jobban tájékozódnak, és a termelőszövetkezet tagjait időben tájékoztatják az új uborka fajta előnyeiről. Maguk a vezetők sem voltak azzal tisztában, hogy CS-65-ös uborka, később hozza a termést, mint a Delicates, de amikor termésnek indul, akkor aztán késő őszig, dupla időig, október elejéig lehet róla szedni, a nagyon finom, apró uborkát.

A nevelő munka és az agitációs tevékenység hiánya a későbbiekre is károsan hatott, nem ambicionálta, hanem taszította az asszonyokat a területek vállalásától. A tanulást most is, és a jövőre is meg kell szivlelni a termelőszövetkezet vezetőinek, hogy nem elég csak bevezetni az új módszert, vagy uborka fajtát alkalmazni, hanem annak előnyeit és hátrányait, annak hatásait is körültekintő pontossággal kell vizsgálni. A jó elhatározás után pedig a - zoknak, akikkel dolgoztatni akarnak, a jót és rosszat is őszintén el kell mondani. Ma már nemcsak lehet, de meg is kell beszélni a gazdálkodás problémáit a termelőszövetkezeti tagokkal. Hiszen ez a vezetésnek és a tagságnak egyaránt érdeke. A következő évben állandósult ez az uborka fajta is. Ma már CS-65-öst és Hócus fajtákat termesztenek. Igaz, hogy 1971-ben a CS-65-ös helyett a megrendelőtől Delicates magot küldtek, és ez csak a vetés után derült ki, ehhez viszont már az uborkamag fajtákat is meg kellene tudni különböztetni, ami nagyon nehéz.

Az uborka felvásárlók igényei is megnöttek, nagyság és minőség tekintetében. A felvásárló konzervgyárak, csak kiscetes és ecetes uborkát hajlandók átvenni. Ezért jól is fizetnek 3.50 Ft, illetve 5.50 Ft-ot kg-ként. A salátás és a vizes uborkát értékesíteni nem igen lehet. Az árbevétele a termelőszövetkezetnek még így is igen magas. Ebből a termékből van a legnagyasabb holdankénti bruttó bevétel: 1971-ben 32.000.- Ft.

Ez a növényféléesség igényli a legtöbb fizikai munkát. Minden második nap szedni kell, mert csak így biztosított a folyamatos terméshozam. Az elvállalt terület, a termelőszövetkezeti tagonként 600 m²-től 1200 m²-ig változik. Csak fáradtságos munkával lehet becsületesen leszedni. Az uborkaszedés időszakában a falu apraja öregje egyaránt kint görnyed a tűző napon a táblán. Minden családból 3-4 fő vagy ennél többen mennek kora hajnalban, 3-4 órakor az uborkába.

Az üzemekbe járó férjek az éjszakai műszakból hazaérkező reggeli vonatról nem lakásukra, hanem az uborkaföldre mennek. Igaz viszont az is, hogy a munka szervezésével, a kezdeti időszakban több probléma volt. A legtöbb gondot a láda hiány okozta és okozza, még ma is. Olyan esetekben, amikor egy-egy napon az átlagosnál nagyobb mennyiséget szedtek le, akkor szinte veszekednek a ládáért. Télen azután mosolyognak mindezen. Az egyik nőnapon ezt így énekelte meg a férfikórus.

„A csücskőbe, a csücskőbe zöldell már az uborka,
Gyorsan szedik, összerakják, az asszonyok kupacba,
De mikor a ládákkal megérkeznek,
Mint a méhek szétröppennek, hogy elsőnek érjenek.

Egyszer aztán képzeljétek, a ládákkal hogy mi lett,
Liba Boris, Liba Boris futás közbe, hogy mit tett,
Félve attól hogy nem jut uborkásláda,
Nem habozott, önmagát is a traktor elé vágta.”

Az asszonykórus viszont egy korábbi alkalommal az uborka vetőmag rossz kiválasztását dalban figurázza ki. Ez már a Delicates elítélésének is szól.

„A tsz-ben nagy a zsivaj lármá,
Kevert magot vetettek a csücskői táblába.
Elnök elvtárs fogadkozik hogy az CS-65,
Képzeljétek mikor kikelt, szára termés csak tök,
Szára termés csak tök.”

A zöldborsó is azok közé a növények közé tartozik, amellyel szívesen foglalkozik a termelőszövetkezet. A borsót a piaci kereslet és kínálat kiméletlen törvénye miatt csak szakaszosan, bizonyos időeltolódással szabad vetni. Az a termelőszövetkezet a szerencsésebb, amelyik korábban tud a piacra szállítani. A borsónak egyik napról a másikra túl magasra szökkenhet, vagy zuhanhat vissza az ára.

Az 1960-as évek második felében kísérleteztek azzal, hogy a termelészövetkezeti tagokra ráérték a borsóterületet, azonban nem sok sikerrel járt. Azután rájönnek, hogy a borsó szedésénél egy nap késés is több tízezer forintot jelenthet. A borsóérés időszakában miután a termelészövetkezeti tagokkal, időben leszedni képtelenség, idegen munkáskéz után kell nézni. A környező és távoli cigányoknak szoktak jelzést adni, és azok jönnek családotól dolgozni. Egyszerre több százan rajzanak a borsótáblában. A borsót korábban kapálták, ma már vegyszeresen végzik a gyomirtást. Komoly előrehaladást jelent az is, hogy 1971-ben borsócséplőgépet vásároltak. A borsó művelését tehát sikerült zömében gépesíteni. Ma már csak azokat a területeket szedik kézzel, amelyet hüvelyesen szállítanak a környező piacokra értékesítés céljából. 1968-69-ben viszont többször előfordult, hogy sem Budapesten, sem a környező piacokon nem tudták értékesíteni, még Miskolcon is próbálkoztak, de visszahozták a borsót.

A sárgarépa és gyökérzöldség területre ugyan nem nagy, de a munkaigényességénél fogva jelentős szerepe van a termelészövetkezet vetésszerkezetének kialakításában. A gépesítést még korántsem sikerült megoldani. A vetést a termelészövetkezet végzi, de a művelést, a gyomlálástól egészen a kiszedésig a tagok végzik a munkát. Rendkívül fárasztó és nehéz munka ez. Mire 400 m²-t végigkuszik a dolgozó a gyomlálás idején, bizony estére nemsok kedve marad a szórakozáshoz. A zöldség kiszédése is nagyon körülményes. 1968-tól 1970-ig a zöldséget minden évben kézi erővel szedték ki. A nagy szárazságok következtében több esetben csak csákánnyal lehetett a kemény talajból kiszabadítani a növényt. Gépesíteni sajnos nem lehetett, mert keskeny volt a sortávolság, később azután ezen is változtattak. A sárgarépát ugyan kiforgatták minden évben lovas ekével. Nem minden répát lehet piacra vinni, de a hely megválasztása sem volt mindig a legszerencsésebb. Nagyapáink és apáink el sem tudták volna képzelni, hogy egyszer a hegyen is fogunk zöldséget termelni.

Nagy fejlődés és haladás ez, de ezzel együtt nem volt szerencsés 1971-ben az agyagos ürgési domboldalba répát vetni. Az akkori zárszámadó közgyűlésen meg is jegyezték a főagronómusnak, hogy máskor legalább a nótára hallgasson, és a tanulást vonja le.

Az aszonyművés pedig csasztyuskájában így énekelte ezt meg:

„Sárgarépát nem jó dombra ültetni,
A tábláját jól ki kell választani.
Egyszer mondtam ültessenek 501-es jó répát,
és képzelj el az elnök, azt mondta, hogy nem tök.
Finom sárgarépa, piros mint a cékla,
S az eredmény
Répa helyett egérfarkat találtunk.”

Az utóbbi két évben céklát is jelentős mértékben termeltek. Termelőszövetkezetünk tagjai ezzel is szívesen foglalkoztak. Jó piacos portékának bizonyult 1971-ben ez is, és a termelőszövetkezetnek, több mint félmillió forintot jövedelmezett. Az idei évben viszont éppen a kereslet hiánya miatt nem túlságosan rajonganak érte a tagok.

A fenti növényi kultúrák mellett csak a dinnye az a mely jelentős. Termelőszövetkezetünkben hozzáértő és annak termesztését vállaló tagok híján, minden évben máshonnan, Hortról vagy Csányból kell dinnyéseket fogadni. Ezek azután 40 %-os jövedelemrészesezés fejében vállalják annak termesztését. Az 1969-es évet kivéve, amikor a helyet az elsőhomokon rosszul választották ki, dinnyetermelésünk elfogadható. Az elsőhomokon való dinnyetermesztés ellen a kertészek már idejövételükkor tiltakoztak. Igazuk is lett. A szárazabb talajon szélverés, homokverés pusztította a kiültetett palántákat. A vizesebb területeken pedig szabályosan kifőtt, kirohadt a palánta és csak a fű és gaz nőtt meg, de az jó nagyra. 1971-ben különösen szerencsések voltak, amikor a 3-as út mellett dinnyecsárdát építettek.

Két évben 1969-70-ben kísérleteztek földieperrel. E -
lőször közösen művelték, a következő években viszont kimér-
ték a tagokra ezt is, mint a többi növényt, de így sem ho-
zott eredményt. Sem a szedést nem tudták jól megszervezni,
sem az értékesítést, emellett még el is gazosodott, míg vé-
gül aztán ki kellett szántani.

Paradicsomot, paprikát és káposztát csak a község la-
kóinak ellátására szükséges mennyiséget termelnek. Kísérle-
tezés ugyan több évben is történt, de mindig kudarcot val-
lottak e növényekkel. Községünkben nem szívesen foglalkoz-
nak ezekkel a növényekkel, csak olyan mértékben, amennyi a
család szükségletét kielégíti. Néhányan ugyan a kertben
valamivel többet palántázva, a pesti piacra vihetnek vala-
mennyit, néhány hátikosárral. 1960-as évek közepétől állan-
dóan kísérleteztek a bitói területen, de nyereségesen sosem
tudtak gazdálkodni. Paradicsommal kísérleteztek egy évben
ugy is az 1960-as évek végén, hogy kimérik a területet, de
ez megalazzal járt, hogy göngyöleg hiányában, a föld végére
kupacokba öntötték az amugyis túlerett paradicsomot, és az
ott a területen rohadt meg.

Kísérleteztek állandó kertészeti brigádok létrehozásával is,
de nem sok sikerrel járt ez sem. A termelőszövetkezeti tagok
éppen akkor nem mentek a kertészetbe amikor a legnagyobb szük-
ség lett volna rájuk. Szombaton például a piacolás vagy csa-
ládi dolgok miatt szinte alig ment néhány személy dolgozni.
Azután pedig idegenből, Boldogról hozott kertészekkel kísér-
leteztek, 1969-ben például a területek rossz minősége mel-
lett, csak fokozta a gondot és bajokat a kertészet helytelen
kiválasztása. Futó András, Hipszki Pál a palántanevelést is
felületesen végezték, és emellett még állandóan részegesked-
tek, olyan mértékben, hogy még a palánta kiültetése előtt el
kellett bocsájtani őket. Év közben új kertészek kereséséről
már nem lehetett szó, s így Gódor Ferenc és Kovács András
kertészeket beszélték rá, hogy az elbocsájtottak területét
vállalják át további művelésre. A nagy területtel azután ők
is csak nehezen tudtak megbirkózni.

A termelőszövetkezet vezetése gyalogmunkával fogatosokkal sietett segítségükre. Emellett ebben az évben nagy mértékben sújtotta őket a palántavész és a tölfertőzés is. A palánták hosszú ideig a kiültetett állapotban maradtak, nem fejlődtek, és később pedig nagy foltokban, csak egy-egy sorvány paprika termést hoztak.

Mindezekből láthatjuk, hogy az sem szerencsés ha egyszerre minden növényféléssel kísérleteznek. Ezt sem szakember ellátással, sem munkaerővel nem tudják ellátni, de az értékesítést sem tudják jól megszervezni. Ezekből azt a tanulságot is le kell vonni a jövőre, hogy a vezetés termelés technológiai ismerete kevés a jó eredmények eléréséhez, ehhez feltétlenül számolni kell a munkaerő helyzettel is, hogy lehetőleg olyan növényféléseket állítsanak elő, amihez a termelőszövetkezeti tagoknak is meg van a kellő tapasztalatuk, és azt kedvelik is.

Allattenyésztés adatai

/ db /

Évek:	Ló	Szarvasmarha			Osz- szes	Sertés		Hízó
		Osz- szes	Tehén	Növendék		Anyakoca	Növendék	
1968	36	352	127	191	400	35	197	168
1969	31	321	120	-	209	35	-	124
1970	30	272	107	105	308	30	265	13
1971	34	264	98	69	374	48	-	37

Az állattenyésztés sem épület ellátottságban, sem a fajta összetételében sem a tenyésztési munkában nem felel meg a kor követelményeinek. A telep korszerűtlen. Az 1960-as évek elején épített szerfás épületek zömét már le kellett bontani, és a két tehénistálló állaga is nagyon meg rongálódott. Az állatok takarmánnyal való ellátása is gondot okoz. Az általunk tárgyalt időszakban a szálatakarmányok területét évről évre növelik. 1968-69-ben az állatok takarmányozása komoly gondot okozott mert, a 75 kh lucerna és a 222 kh rét hozama nem biztosította a szükségletet. Ezekben az években a kukorica szarát és a szalmát is fel kellett a takarmányozás céljára használni. A szálatakarmány begyűjtését részes műveléssel végezték, ezzel is segítették a háztáji állatok jobb ellátását. Az állatállomány takarmányozásának biztosítása érdekében szinte minden évben vetnek silókukoricát, napraforgót, és a borsócséplőn átengedett zöldszarát is erre hasznosítják.

A Hatvani Cukorgyártól évente több vagon répaszeletet vásárolnak. Mindezek ellenére az állattenyésztés az egyik leggyengébb ága a termelőszövetkezetnek. A gépesítés is csak nagyon minimális. Az istállókat kell először rendbe hozni és csak azután gondolhatnak annak gépesítésére. Már 1971-ben tervezték a tetőzet rendbehozását. A felújításban megzavarta őket az, hogy a Miskolc-Budapest közötti új autószerdát közvetlen a tanya közelében tüzték ki, és olyan tájékoztatást kaptak, hogy ne költsenek rá, mert az rövidesen ugys szanálásra kerül. Most azonban nyilvánvaló, hogy az utépitési munkálatok elhuzódnak, s így a felújításokat sürgősen el kell végezni. Az állatok tisztántartása sem megoldható ilyen kietlen körülmények között. A gyenge takarmányozás és a rossz körülmények miatt, még sohasem tudták a 3000 literes fejési átlagot elérni.

A sertésenyésztés sem mutat jobb képet. Az állattenyésztés tehát egy helyben topog. Saját erőből a termelőszövetkezet nem képes, és nem is lenne gazdaságos új állattenyésztési telep építése, hiszen az állam ma már dotációval csak a nagy és korszerű telepek építését támogatja.

Összefogásra lenne szükség a környék szövetkezetei között, hiszen a szomszédokat is hasonló cipő szorítja. Remélhetőleg az aszódi közös tejfeldolgozó megépülése lendületet ad az állattenyésztés közös összefogásban való megoldásához is.

Az állattenyésztésben dolgozók munkájukat becsülete - sen végzik, amit az alábbi vidám strófa is illusztrál.

„Hévizgyörkőn, Hévizgyörkőn nincsen fejős csak régi,
Munkájukat becsülettel, mindennap jól olvégzik.
Sir a boci, az anyjáért kesereg,
Míg a fejős a pótmama, a Hókával enyeleg.”

Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése lehetővé tette, hogy a termelészövetkezetek melléküzemági tevékenységet folytassanak. A melléküzemági tevékenység célja, hogy a mezőgazdaság bevételeinél jelentkező kieséseket pótolja, másrészt pedig munkaalkalmat biztosítson a felszabaduló munkásoknak. 1968 augusztus 1-én indult be a melléküzemág, sajnos az első évek kísérletei kudarcba fulladtak. Nem volt szerencsés a melléküzemág vezetőjének megválasztása Bisztrán Sándor személyében, aki olyan üzletkötésekbe bocsájkozott bele / mint az alba flakon /, melyet a megrendelő minőségi kifogások miatt nem vett át. Nevezett munkaviszonyát rövid idő múlva megszüntették. 1969-ben az Akkumlátor Gyárral kötnek megállapodást, munkavállalásra azonban az 1968. XI. 25-i jegyzőkönyvből kitűnik, hogy ez sem járt sikerrel, mert 8000 db. műanyagtokot minőségi kifogások miatt nem veszik át. Még ebben az évben belebonyolódnak egy újabb ügybe, az Agro-mo - dell-makett ügybe. Ez sem járt sikerrel, mert mire a gyártást elkezdték volna, megjelent a 1025/1969. sz. kormányrendelet, melynek értelmében engedély hiányában a termelészövetkezet ezzel a melléküzemági tevékenységgel nem foglalkozhat.

A Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága szabálysértési eljárást indított a termelőszövetkezet vezetői ellen, amiért az engedély megkapása előtt hozzáfogtak a gyártáshoz, és Hajdu András tsz-elnököt 5.000 Ft, Dayka Ernő főkönyvelőt pedig 3.000 Ft-ra bírságolják. Az Autó-műszaki iskolától felvállalt KRESZ oktatóberendezés így csak késve és ráfizetéssel, az is bírósági úton rendeződött. Ez az ügy egészen 1971-ig húzódott míg végül a termelőszövetkezetnek 6.000 Ft-nál többet kellett ez ügyben, vesztésként jóváírni. 1970-ben a tollaslabda gyártáshoz kezdtek, mely sikerrel járt, még ma is rendszeresen gyártják. Ez a műanyag-melléküzemági tevékenység meghozta a kívánt eredményt. 1971-ben bírósípot is gyártanak műanyagból. 1972-ben pedig műanyag tollasütőt állítottak elő kellő eredménnyel, mely a T R I & L névre hallgat. Az 1967-es évben a mogyoródi termelőszövetkezettel közösen létrehozták a TÖVÁLL-t aszódi székhellyel. Ez a vállalat rövid időn belül hatalmas vállalattá fejlődött. 1969-ben a két termelőszövetkezet 7.200.000.- Ft. hitelt vett fel a vállalat részére, amit azok azóta törlesztnek, kamattal becsületesen, az idén fizették az utolsó részletet. Ez a vállalat 1969-ben a Pest megyei 4 sz. Szövetkezeti Közös Építőipari Vállalattá fejlődött. Azért volt erre szükség, mert a létszám megnőtt, és csak így vállalhattak a tsz-en kívül nagyobb állami építkezéseket. A Pest megyei 4 sz. Építőipari Vállalat ma már évi 150 millió forint bruttó termelési értéket termel. Ők építették a turai nyolc tantermes iskolát, a gödöllői új ABC áruházat és állatkórházat. Munkájukkal elégedettek a beruházók. Talán negativumuk, hogy a megőgazdaság számára csak alig, alig dolgoznak, pedig eredetileg ezzel a céllal lettek létrehozva. A termelőszövetkezet és e vállalat között jó a kapcsolat. Komoly segítséget nyújtottak 1971-ben a lakatos és az esztergályos brigád megszervezéséhez. Ezeknek a termelőszövetkezetben működő brigádoknak jövedelmező munkáról is gondoskodnak.

II.

A Dózsa termelőszövetkezet vagyoni helyzete, a dolgozók
=====

életkörülményeinek alakulása
=====

Termelőszövetkezetünk közepes területtel rendelkezik. Korábbiakban már írtam arról, hogy a termelőszövetkezet földterületének fekvése és minősége a két szomszédos faluénál valamivel jobb. A szomszédos termelőszövetkezetek mégis előbb megerősödtek, előbb a jók közé emelkedtek. Az 1967-es évet azzal zártuk le, hogy most már megérték nálunk is az eredmények stabilizálódásának feltételei. Szövetkezetünk abban az évben 60.- Ft-ot fizetett egy munkaegységre, s ezzel a jó közepes termelőszövetkezetek szintjére emelkedett.

A következő években, éppen az új gazdasági irányítási rendszer bevezetésével teremtdött új helyzet helyes kihasználásával lehetett volna arra mód, hogy stabilizálják a szövetkezet helyzetét anyagilag, hogy az erősek, a jók szintjén maradjanak. A szövetkezetben kialakult személyes viták, sürölődások, a vezetők és a tagok között megromlott viszony eredményeként azután a szövetkezetben nem az előrehaladás, hanem az egyhelyben topogás, sőt bizonyos visszaesés lett a jellemző. Termelőszövetkezetünk ez időben sem lett mérleg hiányos, nem ment tönkre, a közepes eredményeket tartani tudták, de a fejlődést tekintve ez nem kielégítő.

A „Dózsa” termelőszövetkezetben az 1970-es év lezárásával új vezetés kerül a gazdaság élére, s attól az időszak-tól nem ugrásszerűen, de a fejlődés üteme érzékelhetően megindult. Ma már a közepes nagyságu területen jól gazdálkodó termelőszövetkezetek közé sorolnak bennünket.

A termelőszövetkezet vagyoni helyzete

/ 1000 Ft-ban /

Évek:	Közös vagyon	Tiszta vagyon	Feno- sza	100kh- ra ju- tó fe- nosza	1 tagra jutó tisza vagyon	A tsz összes hitele	Beruhá- zás sa- ját erő- ből
1968	14576	9643	4088	221	26	2268	1743
1969	20902	12243	6495	380	35	1489	1213
1970	22887	16716	9353	547	48	955	1140
1971	24985	19060	10842	634	58	846	1688

Az új gazdaságirányítási rendszerben a termelőszövetkezetek számviteli rendszerében megközelítőleg egységes mód - szereket és eljárásokat alkalmaznak. Ismert dolog, hogy korábban a termelőszövetkezetek gazdasági tevékenységének nyilvántartásában sok volt az eltérés, 1968-ban ezt egységesítették. Egy sor új közgazdasági fogalommal kellett megismerkedniük, alkalmazniuk, és ezek a korábbi számviteli rendszer megváltoztatását szükségképpen előírták.

1968. január 1-ével termelőszövetkezetünkben új árrendezést hajtottak végre az összegkészleteiknél, az eszközeiknél és az állatállományánál. A termelési költségeknél is változások történnek. A jövőben költségként kellett elszámolni az élől munkadíjat, a földjáradékot és a társadalom biztosítási díjakat is. Míg korábban a tenyész, igás, koca és a továbbtartásra szolgáló állatokat az állóalapnál kezelték, most az új számviteli rendszerben a forgóalapoknál tartják nyilván. Új az is, hogy az 5.000 Ft-on aluli állóeszközök a forgóeszközökhöz kerülnek, és emiatt 50 %-os leértékelést kellett végrehajtaniuk.

Ezekből érthető, hogy az 1968-as gazdasági év adatait nem lenne szerencsés a korábbi évekével összehasonlítani.

A termelőszövetkezet vagyoni helyzetét vizsgálva a következő megállapításokat tehetjük.

A szövetkezet vagyoni helyzetét tekintve fokozatos fejlődésen megy keresztül. A közepes nagyságu vagyonnal rendelkező termelőszövetkezetek közé tartozunk. Örvendetes viszont, hogy a fel nem osztható alap majdnem a háromszorosára nőtt a 4 év előttinek. Pozitívuma az is, hogy az 1960-as évek elején felvett hiteleiket visszafizették az államnak.

A bevételek alakulása

/ 1000 Ft-ban /

Évek	Összesen	Növény- termesztés	Állat- teny. és termékei	Segédüzemágak		
				műanyag üzemág	lakatos üzemág	fuvardíj
1968	11906	7364	1638	121	-	797
1969	14981	8230	3145	495	-	662
1970	11451	6324	3254	897	-	776
1971	14360	8840	3434	1023	376	696

A bevételek alakulását több tényező befolyásolja: - a termésátlagok alakulása, piac, kereslet és kínálat törvénye, és hogy a melléküzemágak milyen termelési értéket tudnak előállítani. Termelőszövetkezetünk bevételi fő forrása korábban is, és a jövőben is a növénytermesztés volt és lesz. Rendkívül jelentős, hogy a gabona árbevétele, hogyan alakul, de a legdöntőbb mégis az uborka és a borsó bevételei.

A gabonánál ugyanis szabott árak vannak, míg a borsót a szabadpiacon a napi áraknak megfelelően lehet értékesíteni. A szezon kezdetén és végén nagy tételben is el tudja adni a termelőszövetkezet 8-10 Ft-ért, mely rendkívülien emeli a bevételük összegét. Ez természetesen külön gondot rugalmas szervezést, és gyors intézkedést kíván a termelőszövetkezet vezetőitől. Ennek ellenére borsóból 1969-70-ig a tervezett bevételt sohasem sikerült elérni, ez minden évben kb. 100.000 Ft-al kevesebb volt a tervezettnél. 1971-ben viszont 1.310.000 Ft-al több lett borsóból a bevételük, mint amennyit terveztek. Az uborkát pedig a Hatvani Konzervgyár közelsége teszi nyereségessé. Sőt ha ügyes a termelőszövetkezet vezetősége a szezon elején a budapesti piacokon még a salátás uborkáért is jó pénzt kapnak. Uborkabevételük, az 1968-as évet kivéve amikor 109.000 Ft. tervkiesésük volt a következő években mindig többletbevételt eredményezett. 1969-ben 668.000, 1970-ben 377.000, 1971-ben 1.379.000, és 1972-ben másfél millió forintnál több volt a bevételük a terményből a tervezettnél. Dinnyéből 1970-ben 300.000 Ft. tervkiesésük volt, 1971-ben viszont 142.000 Ft. többletük lett az év végére. 1971-ben a cékla is 369.000 Ft-al többet hozott a közös kasszába.

A burgonyatermesztés árbevételének alakulása nem szerencsés. A tárgyalt időszakban egyszer sem sikerült a tervezett bevételt elérni. A termelés technológiai hiányosságairól már szoltam korábban, de van még egy tényező amiről beszélnünk kell, az értékesítésről. A burgonya zömét ugyanis hazaviszik a tagok felesként, és a másik felét pedig megvásárolják a termelőszövetkezettől 1.70 - 2.20 Ft-os árakon. A termelőszövetkezet ebből a terményből csak a kis hányadát tudja elvermelni, tárolni. Ha ez a probléma megoldást nyerne, akkor a téli és tavaszi időszakban ők is dupla értékben tudnák értékesíteni a budapesti piacokon. E növény tárolása gondosságot igényel, és éppen ezért költségszámításokat kellene először végezniük, hogy ez a megoldási módszer mennyire lenne jövedelmezőbb a termelőszövetkezetnek.

A segédüzemágak termelési profilja is csak hosszú kísérletezés után kezd stabilizálódni. A műanyagüzemben tolaslabdák és ütők gyártására álltak rá. Különösen jól jött 1972 nyarán az ütők gyártásának megkezdése, ezek hurozása a téli időszakban sok asszony számára biztosít kiegészítő kereseti lehetőséget.

Láthatjuk, hogy egy gazdaság életében nemcsak a termelés, hanem az értékesítés és a jó piacérzék is egyre jelentősebb szerepre tesz szert. A jövedelmek alakulásában külön-külön és együttesen is mindezeknek óriási a szerepük. Erdemes megismerni a növénytermesztés bevételeinek a legfontosabb adatait is.

A növénytermesztés bevételeinek részletezése

/ 1000 Ft /

Évek:	Burgonya	Uborka	Borsó	Dinnye	Cékla
1968	774	1417	868	-	14
1969	385	2022	673	-	-
1970	741	1687	694	126	-
1971	839	1912	2117	538	569

A termelészövetkezet munkaerőhelyzetének elemzése:

Az előzőekben megismert bevételek alakulásához, nemcsak tervezésre, technológiai jártasságokra, gépi felservertségre van szükség. És nagyon fontosnak tartom, a szorgalmas, fáradtságos fizikai munkát, becsülettel ellátni képes termelészövetkezeti dolgozók jó hozzáállását, amelyre nagy szükség volt és lesz a jövőben is.

A termelőszövetkezet létszámának összetétele:

/ fő /

Évek:	Összes taglét- szám	Tsz. tag	Férfi	Nő	Alkal- mazott	Nem dol- gozó	Öregs. jára- dékos	Nyug- díjas	Alkalm. foglal- koztat- ottak
1968	371	269	56	213	16	102	62	24	131
1969	353	250	52	198	18	103	61	36	143
1970	343	223	49	174	23	123	58	52	220
1971	329	217	50	167	28	112	53	62	218

Termelőszövetkezetünk taglétszáma az optimális gépesi -
tással egyenes arányban csökken, míg a korábbi években, és a
tárgyalt időszak első felében munkaerő gondokkal küzdöttek,
addig ma már olyan helyzet alakult ki, hogyha többen lennének,
gondot jelentene az állandó munkával való ellátás biztosítá-
sa. A termelőszövetkezeti tagok közötti mozgás, belépés, ki-
lépések sem mérvadó. Évente kb. 15-25 között mozog ezeknek a
száma. Korábban nagy problémát jelentett az is, hogy férfi
tagjaink előregedtek, ma viszont a megifjodás korszakát élik.
1960-as évek elejének elvándorlási időszakában községünkben
paraszt származásu fiatal hirmondónak sem maradt a termelő -
szövetkezetben. Ez az elvándorlás nálunk a környező tsz-ekhez
viszonyítva a legnagyobb volt. Ez a nagymérvű elvándorlás volt
az egyik legjelentősebb oka annak, hogy termelőszövetkeze -
tünkben azokban az években, a többi tsz-ektől jelentősen el -
térő, kedvezőtlen munkaerő szerkezet alakult ki, és lényege -
sen nagyobb volt a kelleténél a lemaradás. Akkor a fiatalok
eláramlásának oka elsősorban olyan anyagi és szociális okai
voltak, mint a folyamatos foglalkoztatottság hiánya, az ala -
acsony, bizonytalan és rendszertelen jövedelem, a szociális

juttatásokban tapasztalt különbségek, a mezőgazdasági munka lebecsülése. A föld nélkül belépő fiatalok a szövetkezetben is hátrányba kerültek. Nem kaptak háztáji földet, munkatelljesítményüket kezdetben a szüleik nevében tartották nyilván. Mindezekhez hozzájárultak még a mezőgazdaság közismerten nehéz munkakörülményei, a falu kulturális mostoha körülményei és a más fejlődő népgazdasági ágak elszívó hatása, s nem utolsósorban az egyre bővülő továbbtanulási lehetőségek. Az 1960-as évek végén és a 1970-es évek elejére viszont az jellemző, hogy megindult a visszaáramlási folyamat. E folyamatot elsősorban a termelőszövetkezet gazdasági erősödése, a jövedelmezőség növekedése és a minden tagra egyformán érvényes szövetkezeti törvény, alapszabály módosítások / 1968. 1972./ nagyban elősegítik. Az 1960-as évek végén visszajöttek szövetkezetünkbe a mezőgazdasági technikumot végzett Kustra Pál, Szlovák Mihály, Bazan János, és még sokan mások, gépi munkára elsősorban. 1971-ben pedig a lakatos melléküzemág létrehozásával visszatért az iparból, a mindennapi ingázásra ráunva Tóth D. Lajos, Fercsik Zoltán, Fercsik Gábor, Fercsik Vendel, Toldi Miklós, Pető Ferenc stb.

Egy másik folyamatot, társadalmi átrétegződést is tapasztalunk. Amíg korábban az iparból hazatérők elsősorban csak alkalmazottként voltak hajlandók munkát vállalni a termelőszövetkezetben, a biztos, fix jövedelem, nyugdíj, stb. előnyök reményében, addig ma ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk. A termelőszövetkezet erősödésével a munkadíj-szabályzat lehetőséget ad az évvégi nyereségrészesedés osztására. Az utóbbi 3 évben ez 15-20 % kereset növekedést jelentett évenként. Ehhez még hozzájárul az is, hogy minden termelőszövetkezeti tag 1 kh háztáji területet kaphat, míg az alkalmazottnak maximálisan 800 m²-ől terület adható. Mind ezek eredményezik, hogy az alkalmazottként dolgozók közül napjainkban egyre többen kérik felvételüket a termelőszövetkezet tagjai sorába.

A közösből származó jövedelem felosztása:

/ 1000 Ft-ban /

Évek:	Keresetek alakulása				Egy tag- ra jutó 100/Ft.	Egy m. napra jutó jöv.Ft.	M.egys. átsza- mitott Ft.
	Tagok munka díj	eredm. része- sedés	Alkalmazottak munka díj	eredm. része- sedés			
1968	4242	439	510	-	16.272	91	54
1969	4529	779	728	18	17.146	96	57
1970	3401	1168	683	204	18.229	102	57.50
1971	4045	1368	1528	219	21.140	123	60

./.

Évek:	KÖFA	Szoc. alap	Kult. alap	Jöv. adó	Fejlesztési alapra	Biztonsági alapra
1968	-	73	30	-	1513	- 217
1969	-	102	68	47	2018	- 96
1970	-	109	88	55	3169	- 143
1971	103	205	83	50	1664	+1136

Az itt megrajzolt statisztikai adatokból néhány dolgot világosan láthatunk. Jelentős emelkedés van a közösből származó jövedelmeknél és az egy tagra jutó átlagkeresetekenél is. Ha munkaegységre átszámítanánk a kereseteket az is emelkedő tendenciát mutatna, bár 1967-ben is fizettek már 60.- Ft-ot egy munkaegységre. Ezekből az adatokból azonban közel sem derül ki, hogy egy becsületesen dolgozó termelő-szövetkezeti tagnak mennyi lehet az évi jövedelme.

Mi az amit mégis pontosan tudunk?

Azt hogy a szociális alap állandóan nő. Ennek nőnie is kell, mert az utóbbi években a termelőszövetkezetben is fizetnek szülési és betegség után járó táppénzt. Ezen kívül a rászorulókat esetenkénti szociális juttatásban részesítik. Nemes és szép gesztus volt a termelőszövetkezet vezetésétől, hogy az öregségi járadékosok szerény összegéhez, 1972. január 1.-étől hozzátesz havi 50 Ft-ot. Örvendetes az is, hogy végre a termelőszövetkezet életében először tartalékolni is tudott.

Ahhoz, hogy termelőszövetkezeti tagjaink jövedelmét körülhatároljuk, ismernünk kell pontosan a munkadij szabályzat mellett a termelőszövetkezeti tagok bevételi forrásait, és nem utolsósorban azok családi, élet és munkakörülményeit. Rendkívül jelentős az a társadalmi átrétegződés, és a keresetek alakulására is nagymértékben hat, melyen közösségünk lakossága az utóbbi két évtizedben keresztülment. Először is ma már nem beszélhetünk tisztán paraszti családról, és ebből szükségszerűen fakad az is, hogy szinte nincsen a termelőszövetkezetben olyan dolgozó család, aki pusztán a mezőgazdaságból élne meg. Másodszor pedig tudni kell azt is, hogy nemcsak a közösből származó jövedelemből, kapott pénzből élnek, hanem különböző áttételeken az onnan kapott terményeket értékesítik, pénzesítik.

A termelőszövetkezet jövedelemelosztása is jelentős változáson ment keresztül. 1968-ban áttértek a készpénzfizetési rendszerre. Két évig a keresetek 60 %-át adták ki fizetéselőlegként, a többit pedig zárszámadáskor. 1970-ben azután úgy döntöttek, hogy a keresetek 80 %-át adják ki előlegként, a többit pedig évvégén. Azzal, hogy visszatartanak 20 %-ot tulajdonképpen a közös biztonságára ügyelnek. A termelőszövetkezeti tagok évvégén, zárszámadáskor arányban a tervezettnél nagyobb a felosztható alap úgy nyereségrészesedést kapnak. Ez a nyereségrészesedés 1968-ban 8 %, 1969-ben 14 %, 1970-ben 15 %, és 1971-ben 20 %-os többletjövedelmet jelentett minden szövetkezeti tagnak. Bizonyos munkákat külön is premizálnak pl. kombájnosoknál a szemveszteség csökkentését, éjszakai túlmunkát stb.

Termelőszövetkezetünkben a következő kategóriákhoz tartozókat különböztethetjük meg a jövedelemforrások tekintetében:

- a./ Az alkalmazottak havi fix bért kapnak, amit minden hónap 12.-én felvesznek és ezen kívül évvégén már nem kapnak semmit. Háztáji kukoricát is csak 800 D-et kapnak.
- b./ Azok a termelőszövetkezeti tagok akiknek megállapított havibérük van, a fix órabérezek és a teljesítménybérben dolgozók. Ezekhez tartoznak a szakvezetők, irodai dolgozók, fejsz, gép és vontatóvezetők, műhelydolgozók és a melléküzemágakban dolgozó tévesz tagok. E csoport tagjai havonta fizetésüknek csak a 80 %-át kapják meg, viszont évvégén nyereségrészesedést kapnak a 100 %-on felül. Részükre 1 kh háztáji földet adnak.
- c./ A növénytermesztők, vagy más néven a területvállalók. Keresetüket többféle módon számolják el, és kapják kézhez. Vannak bizonyos munkák, amiért készpénzt fizetnek, vannak viszont olyan növényfélések, melyekből a termés meghatározott hányadát kapják.

Uborkából a megtermelt érték 50 %-a, epernek 40 %-a, a tagoké. Burgonyának a fele termését, gyökérzöldségnek, sárgarépának és céklának pedig a 40 %-át viszi haza a terménynek. Természetesen a havonta keresett pénzösszegnek ők is csak 80 %-át kapják meg és a többit évvégén a zárszámadáskor. Éppen ebből az összetett jövedelemelosztásból ered, hogy a termelőszövetkezeti tagok egy tagra jutó jövedelme /a mi statisztikánk alapján/ torz képet adhat. Annál is inkább így van ez mert a megkapott terményeket a piacon jó pénzért tudja értékesíteni, sőt az általa termelt néhány termékféleséget 100 %-ban megválthatja a tsz-től további értékesítés céljából. /burgonya, cékla, zöldség./

E bonyolultnak tűnő bérézési forma ellenére is megpróbálom az utókor számára körülhatárolni néhány termelőszövetkezeti tag jövedelmét. Ehhez természetesen először is tudni kell, hogy a tagoknak rendkívül sokat és keményen kell dolgozniuk, másodszor pedig azt, hogy egyetlen növénytermesztőnk sem képes a területét egymaga megnövelni. A műveléshez feltétlenül bevonja a család többi tagjait, férjet, gyereket, nagyszülőt stb. Tehát nem egy fő keresi „azt a nagy pénzt”. Ezt azért jelzem előre, mert nem szeretném ha ezen akár az utódok, akár a jelenben bárki is elámulna, vagy a munkás-paraszt szövetség helytelen értelmezéséből messzemenően hibás következtetéseket vonna le. A valóság az, hogy a nagy munkák idején a vonattal hazaérkező férj, az állomásról rohan a határba. Az iskolás gyerekek ez időszakban szintén be vannak vonva a munkába. Nem is beszélve arról, hogy nem 8 órás munkaidőről, hanem sokkal több elfoglaltságról van szó. Nyáron hajnal 3-4 órakor kint vannak a földeken, sokszor az időjárás viszonytagságaival dacolva is dolgoznak úgy, hogy csak este 9 óra tájt térnek haza.

A most következő termelőszövetkezeti tag nevét nem ismerem le, mert erre külön megkért. Az alábbi számításokat közösen végeztük, de a nagy összegek miatt nem szeretné ha „leszólítanák”. Én viszont nem sajnálom tőlük a pénzt, mert tudom, hogy az egész család mennyit gürcöl egész évben. Anyait viszont elárulhatok, hogy autóval rendelkezik, és a családból ketten termelőszövetkezeti tagok. A család másik két tagja Budapestre jár dolgozni, ingázó./az egyik fordában dolgozik/ Van egy iparitanuló gyermekük és egy a nyári szezonban bevonható általános iskolás kisleányuk.

Nevezett család 1971-ben az alábbi területek megművelését vállalta. /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>	<u>/közös/</u>	<u>burgonya/részes/</u>	<u>eper</u>	<u>z.gyökér</u>
1600	400		1600	200	400
<u>sárgarépa</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>cékla</u>	<u>közös munka</u>	<u>/nap/</u>	
600	1200	400	20		

<u>Bevételek:</u>	uborkából	18.500 Ft.
	eperből	2.000 "
	Cukorrépából	
	Közös burgonyából	2.000 "
	Közös napokért	2.200 "
	<u>Ö s s z e s e n:</u>	<u>35.700 Ft.</u>

A részesburgonya területen termett 70 q, ennek felét a műveléséért megkapta, a másik felét viszont kg-ként 2 Ft-ért megváltotta. Sárgarépa hozama 25 q, ebből 40 % az övé, a 60 %-t kg-ként 1.30-ért váltotta meg. Zöldség termett 18 q, 40-60 %-os ennél is az arány, a 60 %-ék megváltásáért kg-ként 3 Ft-t kellett fizetnie. A céklánál ugyanez a százalékos arány, amiből 50 q termett és 2 Ft. volt a megváltási ára. A felsorolt termékféleségekért a termelőszövetkezet pénztárába az alábbi összegeket kellett befizetnie.

<u>Befizetések:</u>	burgonyaért	7.000 Ft.
	sárgarépaért	2.340 "
	z.gyökérért	3.240 "
	céklaért	6.000 "

Ö s s z e s e n : 18.580 Ft.

1971-ben a budapesti piacokon a burgonyát és céklát kg-ként 4-5 Ft, a vegyeszöldséget pedig 8-10 Ft-os áron lehetett értékesíteni. Értékesítés előtt viszont az illetőnek, e terményeket tárolni, vermelnie kellett télire, ami szintén nem kis feladat. Azután természetesen minden másnap télen és tavasszal ezeket fel kellett fuvaroznia a saját autójával a piacra, ott napot tölteni stb. A bevételek számításánál mi a közepes árakat vettük.

<u>Bevételek:</u>	burgonyából	31.500 Ft.
	vegyes zöldség	40.700 "
	cékla	22.500 "

Ö s s z e s e n : 94.700 Ft.

A háztájiból származó jövedelmük kb. 20.000 Ft-t tesz ki, s természetesen ehhez hozzájön még a két bejáró dolgozó keresete is.

A továbbiakban felsorolom néhány termelőszövetkezeti tag vállalt területeit, és a számításokat a kedves olvasóra bízom. A neveket találomra emeltem ki a termelőszövetkezet területvállalóinak nyilvántartásából.

Bazan Mihályné Vörösmarty u. 5. Férje és veje ifj. Réti István a MAV-nál dolgoznak, ifj. Rétiné pedig a termelőszövetkezet adminisztrátora. Autóval rendelkeznek.
Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>közös</u>	<u>burgonya</u>	<u>részes</u>	<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
700	800	1400	200	400	400	
		<u>z.gyökér</u>	<u>közös nap</u>			
		300	10			

Deme Mihályné Béke u. 23. Férje tiszthelyettes. Apósa nyugdíjas, és anyósa téesz tag. Két gyermekük van, a nagyobbik a nyári munkákban segít.
Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>		<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
	közös	részes			
1200	1600	1200	200	400	600
		<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>közös nap</u>	
		400	800	60	

Aszódi Pálné Kossuth Lajos u. 15. Férje a MÁV-nál dolgozik, fia üzemi munkás, és menyé ifj. Aszódi Pálné a termelőszövetkezet anyagkönyvelője.
Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>		<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
	közös	részes			
600	800	1000	200	300	300
		<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>rétkaszálás</u>	
		200	800	3200	

Deme Pálné Ady Endre u. 53. Férje üzemi munkás. 3 leánya van. Ebből egy üzemi munkás 2 pedig tanuló. A nyáron mindannyian segítenek az édesanyjuknak. Autójuk nincs. Ezt a részestermények vállalása is jelzi, bár a szállítást ő is meg tudja oldani, hiszen a termelőszövetkezet autói minden hajnalban viszik a zöldárut a budapesti piacokra.
Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>		<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
	közös	részes			
1200	1200	400	200	400	300
		<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>rétkaszálás</u>	
		200	800	1600	

Néhány állandó dolgozó évi keresete:

Tőkési Sándor gépszerelő, tsz tag /1971-ben/ 34.667 Ft.
Basa András traktoros, tsz tag /1971-ben/ 45.817 Ft.
Mrkva Mihály traktoros, tsz tag /1971-ben/ 29.110 Ft.
Tóth D Lajos lakatos, alkalmazott /1972-ben/ 29.387 Ft.

A termelőszövetkezeti tagok ezen felül rendelkeznek még háztáji területtel. Akinek szőlője, vagy kertje van azt természetesen beszámítják a háztáji területbe. Akinek nincs kertje, az a közösből kap konyhakertet 200 □-et. A háztáji területeket a növénytermesztők a vállalás mennyisége után kapják. A vezetőség a háztáji föld mértékét a 26/1971. sz. határozatában az alábbiak szerint állapította meg:

„A vezetőség a háztáji föld mértékét a következő elvek és feltételek figyelembevételével állapította meg:

Női tagoknál: az idei területvállalás alapján majd az ezt követő gazdasági évben az 1971-72-ben teljesített munkanapok szerint az alábbi megosztásban:

110-111 tiz órás munkanap után	1200 □
112-123 - " -	1300 □
124-135 - " -	1400 □
136-149 - " -	1500 □
150 feletti - " -	1600 □

Férfiaknál:

150-161 tiz órás munkanap után	800 □
162-173 - " -	900 □
174-185 - " -	1000 □
186-197 - " -	1100 □
198-209 - " -	1200 □
210-221 - " -	1300 □
222-237 - " -	1400 □
238-249 - " -	1500 □
250 felett - " -	1600 □

A vállalt és kimért háztáji kukoricaterületre megállapított munkanapok számának nem teljesítése esetén a téesz átlag - termését alapul véve májusi morzsolt kukoricával terhelik be a felelőst.

Amennyiben a vállalt kötelezettségen felül teljesít napot a téesz tag, úgy az esetben az átlagtermést figyelembe véve májusi morzsolt kukoricának megfelelően a szükséges többlet mennyiséget megkapja." /49/

A vállalt területek után munkanapokat írnak jóvá és ezek figyelembevételével számítják ki a termelészövetkezet által jóváírható tíz órás munkanapok számát.

1968-ban eszmei háztáji kukoricaföldet kaptak a szövetkezeti tagok. A ledolgozott munkanapokat vették figyelembe, a kukoricamennyiséget pedig a termelészövetkezet átlagtermése alapján határozták meg. A termelészövetkezet tagjai az eszmei háztájival nem értettek egyet, és emiatt döntöttek úgy a közgyűlésen 1971-ben, hogy a háztáji földterületeket a későbbiek során kimérik.

III.

A termelőszövetkezet belső életének alakulása, a termelő szövetkezeti demokrácia kibontakozása

A „Dózsa” termelőszövetkezetben 1968. március 28.-án a közgyűlés új vezetőséget választott. Az elnöki funkcióban Hajdu Andrást megerősítették, újraválasztották. A szavazás törvényes volt. Hajdu elvtárs mindössze három ellenszavazatot kapott, ami jelentéktelen.

Vezetőségi tagoknak pedig az alábbi személyeket választották meg: Koszta János, Sági Pál, Réti István, id. Sági Mihály, Kustra Jánosné, Bazán Jánosné, Basa Sándorné, Deme Mihályné.

Az ellenőrző bizottság elnökének B Kovács Zoltánt, tagjainak pedig Vaigel Mihályt és Szlovák Mihály termelő szövetkezeti tagokat választotta meg a közgyűlés.

Hajdu elvtárs a közgyűlésen megköszönte azelőlegezett bizalmat és megígérte, hogy ugyanugy mint eddig, keményen, de igazságosan fogja irányítani a termelőszövetkezetet.

Az újonnan választott elnöknek és a vezetőségnek minden lehetősége meg lett volna arra, hogy a következő ciklusban kiegyensúlyozott, egymás becsülésén és tiszteletén alapuló jó közösségi légkört alakítsanak ki. A jó légkört, a vezetőség és a tagság viszonyának erősítését segítette az 1967-es év jó gazdasági eredménye is. Az 1968 elején lebonyolított nagysikerű traktorosvetélkedő, az 1968 augusztus 20.-án Hévízgyörkön megrendezett, nagy tömegeket megmozgató, az Agrárnapok keretében szervezett színvonalas kiállítás és nagygyűlés, különleges elismerést váltott ki a vezetés iránt, barátból és ellenségből egyaránt. Hajdu elvtárs ezeknek az eseményeknek szervezésében, lebonyolításában irányító szerepet játszott, és sokat tett a siker érdekében.

rendezték a 23/1968-as sz. határozatukban a pártoló tagok jogviszonyát is.

A területvállalások is rendben lezajlottak, és az emberek is becsületesen kezdtek dolgozni.

A sikerek és elismerések az egyik embert újabb tettekre, feladatokra ösztönzik, a másikat viszont rossz irányba is vihetik, különösen, ha a körülötte lévők ezt elősegítik.

Mi volt a probléma?

A baj nem az volt, hogy a vezetőség következetesen akart rendet és fegyelmet tartani, hanem az hogy a fegyelom megoldását a fegyelmi osztogatásában látták, a határozott, következetes politikai vezetést pedig összekeverték a durvasággal. 1968-69-ben több mint 30 embernek osztogtak ki fegyelmet. Ezek között természetesen voltak jogos, de sok esetben kellően át nem gondolt és körültekintően ki nem vizsgált fegyelmi is. A fegyelmi adásánál a nevelő jelleg elmaradt.

Néhányat ezek közül érdemes felsorolni.

Az 1968. május 20.-i vezetőségi ülés jegyzőkönyvének tanúsága szerint, fegyelmi büntetésben részesítik az alábbi 14 személyt. Darázs Istvánt és nejét, azért mert az erdőből fát vittek haza. Bordás Józsefné, Bazan Mártonné, Sindel Andrásné, Kovács Gáborné, Kaputa Gáborné, Blaskó Ferencné, Miklós Jánosné, Bozlik Józsefné is hasonló ügyekért kapott „írásbeli megrovást”, és 300 Ft. büntetés fizetésére is kötelezték őket. Ugyanezen a vezetőségi ülésen kötelezték kártérítésre Miskóff Mihályt és Füzér Jánost, Gohér Istvánt pedig sóderügyek miatt felfüggesztették brigádvezetői funkciójából.

Dayka Ernő főkönyvelő a június 3.-i vezetőségi ülésen a meglazult munkafegyelmet és a fegyelmiakat mérlegelve a következőkre hívja fel a vezetőség figyelmét, ami egyben már jelzés is.

„Kérem az irodában dolgozókat, hogy sokkal türelmesebben és precízebben foglalkozzanak a tagok ügyeivel, mert az aszá-
los időjárás nemcsak a vezetőket, de a tagokat is idegesíti,
és már is sok a mende-monda." /50/

Ugyanebből a jegyzőkönyvből érdemes idézni még valamit, ami az idegességet igazolja: „Még tartott az elnöki beszámoló, amikor B Kovács Zoltán ingerült állapotban, de inkább illumináltan megjelent a vezetőségi ülésen, és feleségét trágár szavakkal illette, és arra kényszerítette, hogy azonnal 5 méteres távolságban előtte menjen haza.... Mielőtt távozott volna durva megjegyzéseket tett a vezetőségre, és miután az elnök közölte vele, hogy a felesége még szolgálatban van, nem mehet haza, még trágárabb szavakkal illette a vezetőséget, és közölte, hogy a feleségét nem engedi itt dolgozni tovább. Az elnök erre azt válaszolta, hogy ha a felesége ezt nem tenné, akkor könnyen megkaphatja a munkakönyvét. Az incidens után a kollektiva értékelte a történeteket és egyhangulag elítélték B Kovács Zoltánt. A felháborodás okának azt tartotta a vezetőség, hogy mindez azért történt, mert az értekezlet megkezdése előtt Hajdu András és a vezetőség többi tagjai nevezettet babkáró szedésen érték. A vezetőség egységesen javasolta, a termelőszövetkezet elnökének, hogy B Kovács Zoltánt a rendőrségen jelentse fel. A történetek után pedig a meghívottak, a vezetőségi és adminisztratív dolgozók szalonnasütéssel egybekapcsolt társalgással folytatták a délutáni programot." /51/

Az ügy azonban ezzel nem zárult le. Ahelyett, hogy a vezetőség nevezettel leült volna beszélgetni, nevelni, mást tett, fokozták és élezték a helyzetet. Feljelentették a rendőrségen, és a nyomozás megindult. Nevezett a termelőszövetkezet elnökét egy későbbi időpontban felkereste, és ismételten trágár szavakkal illette, majdnem a tetteleges ségig fajult az ügy.

B Kovács Zoltán úgy akart bosszút állni, hogy a közben megválasztásra nem került Koszta János elvtársat lakásán felkereste, inzultálta, és végül is a rendőrséget hívták segítségül. A rendőrség nevezettet felelősségre vonja, Ba - racskára viszik,

Nem hiszem, hogy ha egy picit is körültekintőbbek, hogy akkor is így végződik ez az ügy.

Az 1968. október 28.-i vezetőségi ülés témája is csupa hasonló dolgokból áll. Idézem. „Ezen a napon történt, hogy Sági Gábor többször hazament és eléggé illuminált állapotban jött vissza, de még azt a bünt is elkövette, hogy munkaidő alatt átment a presszóba és ott italozott. Ilyen állapotban futkosott a termelőszövetkezet irodáiban, különböző megjegyzéseket téve, hogy ő Koszta elvtársért a vérét ontja, és megbosszulja, mert B Kovács Zoltán az ő apján is megfogta az inget, a nővérét pedig elmondta minden féle ...-nak. Több esetben átrohant az adminisztrátori szobán és olyan megjegyzéseket tett, hogy az elnöki szoba ajtaja is miért van bepárnázva. Ha rajta állna leszaggatná azt. Később azután egészen felháborító magatartást tanusított. Személyemről is a nyilvánosság előtt úgy nyilatkozott, - mondja az elnök -, hogy én sem parancsolok neki, meg Dayka főkönyvelő elvtárs sem, mert az is annyit ért a számvitelhez, mint a Jancsikájuk. Kustra Pálné se figyelmeztesse őt és ne adjon tanácsot, mert neki még a tojáshéj a fenekén van. Ő a számvitel terén csak Nagy Károly aszódi „Aranykalász” főkönyvelőjétől fogad el tanácsokat. Miután figyelmeztettem, hogy eléggé felzaklatott az idegállapota menjen haza és pihenje ki magát, ő erre nem volt hajlandó, hanem tovább hóbörgött.” /52/

Ebben az időszakban történt az is, hogy a nyáron levágott hizott sertések szalonnáját nem tudták felhasználni, illetve eladni. Később kisütötték, és azt zsír formájában próbálták értékesíteni.

Maga a zsir mennyisége nem volt sok, de miután több jelentkező volt rá, úgy intézkedett az elnök, hogy azt arányosan osszák szét az érdeklődők között. Amikor osztásra került a sor, csak akkor derült ki, hogy az egyik fazékban a lesűtött bőrös zsiradék, töpörtő meg van bűdösödve. Ezek után a vásárlástól többen visszaléptek. Így került sor arra, hogy Kustra Jánosné eladó kínálgatta a zsirt többek között Kustra Pálnénak és B Kovács Zoltánának is. Mire ők felháborodva azt válaszolták, hogy „nekik most kínálja, amikor a galérinek már nem kell?” Egyebek között azt is sejtetik, hogy a zsir nem lett legálisan kezelve, és olyan megjegyzéseket is tesznek, hogy „ők mostohan vannak kezelve, de majd jönnek még ők egyszer, és a kínai falak is ledőlnek stb. stb.” Ebből az ügyből is fegyelmit csináltak és a vezetőség bizottsága írásbeli megrovásban részesítette őket.

Az elnök elvtárs idegei sem voltak mindig teljesen rendben. Augusztus 27.-én a bikák leadásakor történt az a fura eset, amikor Baranyi László agronómus irányította a szállítást, hogy ő csak az egyik fuvarint intézte el. Mint kiderült a rossz időjárás miatt ki se ment a tanyára, hanem a műanyagüzemben tartózkodott. Délután az elnökkel az udvaron találkoztak össze, „ahol káronkódva számonkértem - mondja az elnök -, hogy ő bent őgyeleg és az állatok leadásánál nem segítkezett.” Később a főkönyvelő elvtársnak számolt be az elnök a nap rendkívüli eseményeiről, amikor Baranyi elvtárs a könyvelésen keresztül bement hozzájuk, és kihívóan viselkedve mondta a következőket: „Ugy nyilatkozott, hogy miért vonom őt felelősségre, mennyi köze van öneki az állatledáshoz hisz van ott agronómus. Erre felháborodtam, rajta a kabátot megfogtam /mások szerint megrángatta/, és azt mondtam neki, hogy nincs közöd az állatledáshoz? De a főagronómusi beosztás és a vele járó fizetés az jó?” /53/

Baranyi elvtárs ezek után feljelentést tett a járási szerveknél, akik egy későbbi időpontban vizsgálták is az ügyet, de teljesen nem tisztázták. Baranyi elvtárs feljelentése szerint az elnök őt minden cigánynak lehordta.

Ez az ami nagyon sértő, mert Baranyi László ténylegesen cigány származású, és ez már a faji kérdést is kimeríti. Ennek ellenére, róla el kell mondani, hogy nevezett tanulmányait becsülettel befejezte és ha más környezetbe, jobb vezetés kezébe kerül, lehetett volna belőle jó szakembert nevelni, és nem faragni, mint akkor ők mondták. Bár neki is megvoltak a gyengéi, mert sokszor szertelen, csapongó és felületes magatartást tanusított /fiatal, kezdő volt,/ de az eljárás mégsem ez kellett volna hogy legyen.

Az 1968. december 19-i vezetőségi ülésen már a következőképpen nyilatkozik Hajdu elvtárs. „Egy korábbi vezetőségi ülésen már közöltem, hogy Baranyi László megbízott főagronómus augusztus 27-én utasítást kapott a marhaszállításra, amit nem hajtott végre. Emiatt mint a vizsgálati jegyzőkönyv idevonatkozó részében is elmondtam, nem egészen udvarias hangon felelősségre vontam, és itt kerültünk szembe egymással. De azt az ügyet még aznap Dayka Ernő főkönyvelő, Koszta János volt párttitkár és B Kovács Zoltán ellenőrző bizottsági elnök előtt tisztáztuk és megegyeztünk. Az elkövetett hibák miatt mindketten önkritikát gyakoroltunk és megállapodtunk abban is, hogy az ügy nem kerül a járási szervek elé. Mivel ez nem így történt, kénytelen vagyok az ügygel újra foglalkozni és Baranyi elvtársat ezen mulasztásaiért a vezetőség bizottsága elé vinni.”

Ezután természetesen Baranyi elvtárs többször került hiányosságai miatt a vezetőség bizottsága elé fegyelmi ügyben.

De valami itt nem stimmelhet, mert 1969. április 10-én a 23/1969. sz. vezetőségi határozatban Baranyi László bérét is felemelik 68 munkaegységről 70 munkaegységre. Vajon miért? 1969 június 30-án a vezetőségi ülésen már ismételten fegyelmit adnak nevezettnek mulasztásaiért, és 1969 szeptember 15-én pedig alacsonyabb /megbízott főagronómusi beosztásból agronómu ssá nyilvánítják/ munkakörbe helyezik és 50 munkaegységet állapítanak meg bérként, míg végül aztán 1969 október 31-ével eltanácsolják a termelőszövetkezetből.

Előtte természetesen a szűk vezetéssel egy feljegyzést készítettek miszerint Baranyi László és Hajdu András között semmi néven nevezendő nézeteltérés nem volt, és szépen elváltak utjaik.

Nemsokkal később figyelmeztetést kapott Kustra Pál és Mahó Sándor is. Kustra Pál amiért az egyik szombaton hívogatói szerepet vállalt, Mahó Sándor az anyagbeszerzés hiányosságaiért.

A vezetőség tagjai akkor jártak volna el helyesen, ha elnöküket figyelmeztetik, és nem pedig ajnározzák, mert az ilyen stílus és módszer nem segít hanem ront a vezető magatartásán. Nem volt szerencsés az sem, hogy 1969. végéig Hajdu elvtárs egy személyben volt a téesz elnöke és a vezetőség bizottság elnöke, mert ez a bizottság fórum volt az illetékes fegyelmi ügyek tárgyalásában, intézésében.

1968. december 19-én például a következőképpen nyilatkoznak a vezetőség tagjai: Bazan Jánosné: „Az a hír járja, hogy a feljelentés miatt el akart menni elnök elvtárs, pedig az asszonyok úgy nyilatkoztak, hogy akkor ők is itt hagyják a termelőszövetkezetet, mert amíg te ide nem jöttél a semmiért dolgoztunk.” Basa Sándorné is hasonlóan nyilatkozik, sőt hozzáteszi. „Mit akar a Baranyi, talán ő akar az elnök lenni?” Kustra Jánosné pedig így beszél: „Az a hír uralkodik, hogy az elnök elvtárs el akar menni. Én arra kérem, hogy ne csináljon már ilyent!” /55/

Az elnök úgy vélekedett, hogy valóban foglalkozott azazal a gondolattal, hogy vállalja-e továbbra is ilyen körülmények között a gazdaság vezetését. Minden esetre bejelenti, hogy „amíg itt van teljes felelősséggel irányítja a termelőszövetkezetet.” Aztán nem megy el.

Gondolhatjuk, hogy ilyen körülmények között, milyen légkör lehetett és uralkodott a rövidesen sorra kerülő zárszámadó közgyűlésen. Nagyon rossz volt a hangulat és megszült a légkör.

Néhány villanásnyit idézzünk a felszólalásokból ennek érzékeltetésére.

A zárszámadó közgyűlést 1969 február 12-én tartották. Elsőnek Kmett Pál téesz tag szólt, mint 1 évvel ezelőtt, egy előre legépelt papírlapot vett elő és olvasta.

„Hajdu elvtárs elvitt 1 db üszőt. Nem is az a baj, hogy elvitte, hanem az hogy kevesebb sulyként és 9 Ft-os áron. Saját kocsijára 4 db új gumit szereltetett fel. Későbbi - ek során a 4 db új gumi árát ki kellett fizetnie. Ezeket a dolgokat úgy is lehet felfogni, hogy kis dolgok, hogy egy kis félreecsuszás, - de ez a sok félreértés hová fog vezetni . . . , maszektól vásárolt 2 db műanyaggépet 110.000 Ft-ért, de ezekre már eddig is nagyon sok pénzt ráfordítottunk. A téesz elnökétől a tagsággal együtt magyarázatot kérünk, hogy egy 5 lóerős villanymotort elvitt és miért csak 300.- Ft-ot fizetett be, holott az 5-6.000-Ft-ot ér. A határban miért olyan keveset volt? A magánhaszon szerzéssel többet foglalkozott mint a közügyekkel. . Hajdu András személye, viselkedése senkinek nem tetszik jogász, főkönyvelő és mindenki elhagyja. Miért nem javul meg ez az ember? stb.”

Biró Róbertné: „Egész nyáron sem az elnök, sem az EB elnök megsemm kérdezte tőlünk, hogy mi a helyzet, mivel nem értünk egyet . . . A műanyag üzembe is mind csak a fiatalasszonyok mentek, akik még a határban kint sem voltak.”

Pető Pál: „Amit Kmett Pál felolvasott abból egy szó sem igaz. Azért fizetünk most csak 54 Ft-ot, mert egész évben csak a furás ment.”

Három órás vita a teremben, egymás hangjába és szavába vágnak az emberek.

Luca elvtárs a Járási Tanács elnöke: „Talán higgadtabban, nyugodtabban kellene a problémákat megbeszélni. Itt nem tud a nyugalom uralkodni? Tele vannak feszültséggel, pedig úgy kellene, hogy év közben menet közben beszéljék a problémákat közösen. A legcsunyább dolog ha nincs egyet - értés, összetartás.

A legnagyobb baj az, hogy nem beszéltek arról, hogy a vezetők és tagok év közben hogyan dolgoztak együtt."

Magyarvári László a MfM dolgozója: „Kivánom azt, hogy több ilyen közgyűlésük ne legyen. Személyes vitáik és problémáik ne legyenek . . . A vezetés kerüljön közelebb a tag - sághoz, kölcsönösen közeledjenek egymáshoz. Helyes lenne a kölcsönös bizalom és az emberséges megértés." /56/

Az Ellenőrző Bizottság is foglalkozik a termelőszövetkezet belső életével. Azt világosan látják, hogy a termelőszövetkezet vezetésében a személyi torzszalkodások eluralkodtak, a megoldás módját viszont rosszul ítélik meg. Ugy nyilatkoznak, hogy egyszer majd csak felfigyel a járás is arra, hogy itt egyes személyek intrikálnak, furják a vezetést, a megoldást tehát felülről várják. Pedig ezeket a problémákat, amelyek itt jöttek létre, itt is kell megoldani, ehhez pedig a vezetés egységére, a kölcsönös bizalomra és összefogásra lett volna szükség.

A személyes viták 1969-70-ben sem szüntek meg. 1969 nyarán a termelőszövetkezet elnöke és párttitkára között surlódások voltak. Az eredménye az lett, hogy a párttitkárt augusztusban leváltották. Bazán János helyett Mrkva András lett a párttitkár. De egy éven belül vele is nézeteltérései támadtak az elnöknek. Ezen a nyáron főkönyvelő csere is történt. Dayka Ernő főkönyvelő az Észak Pest megyei Termelőszövetkezetek Területi Szövetségéhez került és helyére dr.Tóth József jött. Hajdu elvtársnak egy éven belül az új főkönyvelővel is problémái voltak. Baranyi László távozása után, 1969 őszétől Polovi Péter tölti be a főagronómusi beosztást. Már-már úgy látszott, hogy a személyi cserék erősíteni fogják a vezetést, és egységet teremtenek abban. A későbbiekben kiderült, hogy ismételten személyi viták örlik fel a termelőszövetkezeti vezetést. A pártvezetés és az elnök között is napirenden voltak a viták. A végén már csak levélben tárgyaltak egymással.

Az így kialakult helyzet és légkör következménye az -
tán az lett, hogy a vezetők és tagok közötti kapcsolat is
egyre jobban romlott. A területek elvállaltatása, a munka -
szervezés és a szakmai irányítás helyett személyes jellegű
vitáikkal, problémáikkal foglalkoztak. A termelőszövetkeze-
ti tagok között keveset vannak, a velük való foglalkozásra
nem jut idő. A demokratikus vezetési módszerek helyett, a
parancsolgatás, az utasítgatásos módszer lett az uralkodó.

Éles vitát váltott ki szinte minden évben, a promizá-
lási rendszer is, annak ellenére, hogy ezt munkadijszabály-
zatukban is rögzítették a 15/1968-as sz. MÉM. rendeletnek
megfelelően. Azt hiszem ennél akkor is és ma is az a prob-
léma, hogy erről nem mertek nyíltan beszélni. 1970-ben pl. a
zárszámadási közgyűlés elé csak a teljes összeget terjesz-
tették, és amikor Bazsik Ferenc kérte annak részletezését,
kitérő választ kapott. A prémium összegének felosztá-
sában a szubjektívizmus volt a domináló. Így fordulhatott
elő, hogy egyik vezető túlságosan magas, érdemein felüli
összeget kapott, míg mások alig kaptak valamint. Baranyi
László például, aki év közben távozott a termelőszövetke-
zettől, prémiumot nem kapott. Nevezett egy későbbi időpont-
ban a bírósághoz keresetet adott be, és a termelőszövetke-
zetnek ki kellett fizetnie a reá eső részt. Közbevetőleg
megjegyzem csak, hogy Hajdu Andrásnak távozása után 1971.
végén a reá eső 3 havi prémiumot a téesz új vezetése becsü-
lettel külön kérés nélkül kifizette.

Sápi Gábor főkönyvelő helyettesnek 1969 év végén a
szűkkörü vezetés csak 2.000 Ft. prémiumot javasolt. Neve-
zett saját elmondása szerint azután a következő történt. A-
mikor megtudta, hogy neki is csak annyi prémiumot akarnak
adni, mint az EB. elnök leányának, aki nemrég van a ter-
melőszövetkezetben, bement az elnökhöz és ezeket mondta.
/idézem szabadon/

„Idefigyelj te Andor, ha nekem is csak kétezer forint prémiumot adtok, akkor én olyant teszik, hogy te nem 25.000 Ft prémiumot, hanem huszonötöt kapsz a nemesebbik részedre a rendőrségen.” Allitólag ezután emelték fel a prémium összegét 8.000 Ft-ra. Azóta pedig nevezett többször elmeséli a történeteket főleg társaságban. Én nagyon nehezen hiszem el neki, de annyi biztos, hogy a zárszámadást értékelő 1970. III. 2-i vezetőségi ülésen id. Sági Mihály a következőket nyilatkozza: „Sági elvtársnak fegyelmi je volt, és mégis kapott 8.000 Ft. prémiumot.” Másokkal kapcsolatban is felvetnek hasonló problémákat. A válasz ezekre az volt, hogy a pénzt akartuk megmutatni előttük, hogy a jövőben jobban végezzék munkájukat.

Réti István és Bazsik Ferenc azt javasolták, hogy a prémiumot is osszák szét az egész tagság között. Ez a szemlélet sem helyes hiszen a termelőszövetkezeti tagok sem osztják meg a vezetéssel a szabadpiaci forrásból származó többletjövedelmüket. De nem csak azért nem helyes, hanem azért sem, mert a gazdasági vezeték, ha többet tesznek a nép-gazdaság asztalára, ha nagyobb eredményeket érnek el a szövetkezetben, akkor ebben mindenképpen benne van a vezetés többletmunkája is, és a jobb eredményekért pedig törvényesen jár a többletjövedelem, a premizálás. Szabad és kell is a prémiumról nyíltan beszélni, hiszen a fizikai dolgozók is nagyobb jövedelemben részesülnek, ha többet dolgoznak, ha nagyobb a termelőszövetkezet osztható alapja, a tagok nyereségrészesedése is több lesz, és éppen úgy mint ők a pluszjövedelmet megérdemlik a vezetők is.

A termelőszövetkezeti demokrácia érvényesítésében és szélesítésében óriási szerepük van a különböző bizottságoknak. Az 1968. IV. 17-i közgyűlésen elfogadott alapszabályban a következő bizottságok életrehívását határozzák el:

Ellenőrző Bizottság	3 fő
Vezetőség Bizottsága	5 "
Szociális Bizottság	4 "
Háztáji Bizottság	5 "
Oktatási és Kultur Biz.	3 "

Már a bizottságok létszámának meghatározása sem volt pontos. Elhíhető viszont, hogy a szociális bizottság számát véletlenül gépelték páros számmal, az viszont nem elfogadható, hogy ennek módosítására csak 1971-ben kerül sor.

A bizottságok tagjai a transzmisszió szerepét töltik be a gazdasági vezetés és a tagok között. A bizottságok működtetése a termelőszövetkezeti tagok tulajdonosi oldalának is egyik kifejezője. Ha a bizottságok eredményesen működnek sok gondtól és tehertől szabadítják meg a vezetőséget. Nem is beszélve arról, hogy a bizottságokban tevékenykedők annál fogva, hogy a termelőszövetkezet különböző munkaterületein dolgoznak, jobban ismerhetik a téess tagok egyéni gondjait, problémáit, élet és munkakörülményeit. Emellett jelentős nevelő funkciót töltenek be, a közös gondolat hirdetőinek terjesztőinek táborát növelhetik. Nemcsak védik a tagok érdekeit, de a szocialista termelési viszonyok erősítésének is jelentős pillérei lehetnek.

A bizottságok megítélése, létezésük fontossága ma még a téess vezetők zömének felfogásában sem egyértelmű. A bizottságokat nem azért kell létrehozni, mert azt felülről kitalálták, hanem azért, mert ezek léte nélkül a demokrácia legelemibb érvényesülése is csorbát szenvedne.

A bizottságok megítélése is nagy körütekintést igényel. Ennek igazolására idézek két újságból a mi szövetkezetünk demokráciáját értékelő kétfajta cikket. Elöljárójában el kell mondani, hogy 1970 őszén tárgyalta a bizottságok működését a termelőszövetkezet pártvezetősége és a gazdasági vezetés is, és merőben ellentétes volt a véleményük azok megítélésében.

A termelőszövetkezet pártvezetősége az 1970 októberében tartott ülésén olyan megállapításokat tett és következtetéseket vont le a bizottságok munkájának tárgyalásakor, hogy azok az alapszabályban lefektetett elveknek megfelelően nem működnek. Nincs munkatervük. Üléseik rendszertelenek. A bizottságok tagjait nem hívják össze teljes létszámban, így a döntéseket csak 1-2 fő hozza. Ezzel egyidőben született meg egy másirányú, a bizottságok tevékenységét pozitívnak értékelő dokumentum a NEB vizsgálata során. A tájékoztatást a gazdasági szakvezetőktől és a jogásztól kapták.

A „Magyar Mezőgazdaság” c. folyóirat 1970 december 2-i számában „A szövetkezeti vezetés és a bizottságok” címmel cikk jelent meg. A cikk írója Illés Tamás elvtárs a NEB. vizsgálata, és egy-két emberrel való beszélgetés alapján olyan cikket írt, miszerint nálunk a bizottságok nemcsak hogy jól, de kiválóan működnek. Néhány mondatot érdemes idézni a cikkből. „Jól működő szövetkezeti bizottságok . . . az Ellenőrző Bizottság munkáját kollektívan végzi és külső szakemberek bevonását is igénybe veszi. Az Ellenőrző Bizottságok tevékenysége, ellentétben a hévizgyörki példával, még mindig számos helyen formális. . . A Háztáji Bizottság elnöke, mint bizottsági tag pl. a községben a zártkertek rendezésénél is közreműködött. A zöldség és gyümölcs szezonban akadt olyan nap, amikor 3-4 vagon zöldséget szállítottak a háztájiból a budapesti piacokra. Tehát a bizottság aktív . . . A Szociális Bizottság munkahatékonyágát nagymértékben fokozza, hogy határozati javaslatait a vezetőség minden esetben megtárgyalja, és e javaslatokat figyelembe véve hozza meg döntéseit.” /57/

A cikk megjelenése után a termelőszövetkezet pártvezetése és a gazdaság vezetői között az ellentétek kiéleződtek, napirenden voltak viharos viták, veszekedések, és bizonygatások, történetek pró és kontra.

Ilyen helyzetben határozta el az MSZMP községi csucsszervezetősége, hogy e problémát testületi ülésén fogja tárgyalni e -
lőzetes vizsgálat alapján, és javaslatokat fog tenni az il-
letékesek felé. Kiderült, hogy egymás értékelését nemhogy
csak elfogadni nem akarják, de előzetesen megállapításaik -
ról kellő időben nem is tájékoztatták egymást e témában.

A csucsszervezetőségi ülés után cikk jelent meg a Pest Megyei
Hírlap 1971 január 6-i számában. „A hóvizgyörki vita. Cső -
döt mondtak a bizottságok” címmel. Néhány idézet ebből.

„B Kovács Zoltán a következőket feleli Mrkva András kérdé-
seire: Az Ellenőrző Bizottság nem ült össze egyszer sem. A
két bizottsági tag huzódózott attól, hogy üléseket tart -
sunk. Különbösen sem végezték szívesen a feladatukat, mert ez
nagyon hálátlan és kényes dolog. Az ellenőrzés nekem csak
másodrendű dolog, mert brigádvezető vagyok. . . Már java -
soltam többször, hogy függetlenített bizottsági elnök kel -
lőne, de olyan, aki pénzügyi szakember is. Én ilyen dolgok-
hoz nem értek. Tehát az Ellenőrző Bizottság csődöt mondott.
Sápi Pál Háztáji Bizottság elnöke elmondta: a háztáji föl -
deket nem én mértem ki, azt Koszta és B Kovács osztotta ki.
A bizottságnak nincs munkaterve. . . Én semmiféle kimuta -
tásról nem tudok, ki mennyi háztáji földet használ. Én to -
vább nem akarok ezzel foglalkozni. Tehát a Háztáji Bizott -
ság is csődöt mondott.” Babinyecz Pál a Szociális Bizottság
elnöke tőlünk tudta meg a csucsszervezetőségen, hogy ő ennek a
bizottságnak az elnöke. A csucsszervezetőségi ülés a bizottsá -
gok munkájának értékelése után javaslatokat tett a termelő-
szövetkezet párt és gazdasági vezetése felé, és meghatározta
a konkrét tennivalókat, így összegezte: „A csucsszervezető-
ség elmarasztalja a termelőszövetkezetben alkalmazott veze-
tési módszereket, mert nem érvényesülhet a técesz demokrácia,
amit jól példáz a bizottságok munkájának elsorvadása.” /58/

Ebben az évben történt az is, hogy Rajkó Mihály a téesz-
egyesület alapítótagja elhunyt, és a téesz vezetősége magára vál-
lalta a toborzás költségeit.

Az viszont elítélendő, hogy az SZTK-tól kapott temetkezési segélyt a téesz elnöke visszatartotta, és csak a csucsvezetőség erélyes fellépésére adták oda az özvegynek. Bazan János volt párttitkárt pedig a pártszervezet vezetőiségének döntése ellenére sem javasolták a MLEE-re. Ebben is a személyi ellentétek játszottak közre.

A gazdasági vezetők a Pest megyei Hírlapban megjelent cikk után pedig úgy nyilatkoztak az egyik vezetőségi ülésén, hogy a csucsvezetőségi ülés az „kerek asztal konferencia” volt, és hogy máshol sem működnek jobban a bizottságok.” Hosszu időbe telt, amíg megértették, hogy nem lehet erős és stabil az a vezetés, ahol a bizottságok működését háttérbe szorítják. A termelészövetkezet pártvezetőségének kérésére később, a NEB járási elnöke, Kormos Zoltán elvtárs újabb vizsgálatot rendelt el a szövetkezetben. A vizsgálat nem csak a bizottságok működését, hanem a bizonylati fegyelmet is ellenőrizte. Kiderült például, hogy 6 db malac nem szerepel az állattenyésztés nyilvántartásában, amit december elején nyilvántartásba vesznek szopós malacként, és egy hét múlva azokat növendékké nyilvánítják, és egy sor egyéb hiányosságot állapítanak meg.

Ilyen légkörben érkeztünk az 1971 II. 16-i zárszámadó közgyűlésre. Hajdu András a termelészövetkezet elnöke ezen a közgyűlésen funkciója alóli felmentését kérte, megromlott egészségi és idegállapotára való tekintettel. Felmentésével a pártszervezetek is egyetértettek, azt javasolták. Ő maga mondta nekem egyik beszélgetésünk alkalmával, hogy „bele-faradt és ilyen felállásban nem képes a gazdaság további vezetésére.” A közgyűlésen felmentését kérte B Kovács Zoltán ellenőrző bizottság elnöke is. Mindkettő felmentéséhez hozzájárult a közgyűlés is. Szeretném megjegyezni érdekességeként, hogy amikor a volt téesz elnök felmentésére kellett kézfeltartással szavazni először csak egy páran tették fel a kezüket, mert nem értették, hogy mi az a felmentés.

Egy későbbi alkalommal pedig amikor Hajdu elvtárs már nem volt a téesz-ben és a Pest megyei 4 sz. Építőipari Vállalat igazgatóságából kellett visszahívni, amikor a gyűlés-levezető elnök bejelentette hogy Hajdu András igazgatósági tagsági visszahívásában kell a közgyűlésnek dönteni többen felkiabáltak, „dehogyan kell visszahívni, nekünk nem kell”.

A közgyűlésen is felszólaltam és elmondtam, most pedig leírom róla a véleményemet. Hajdu András 7 évig volt a „Dózsa György” Termelőszövetkezet elnöke. Az összes eddigi elnökök közül ő töltötte be a funkciót a leghosszabb ideig. Elnöki tevékenységének nemcsak negatív, de nagyon jelentős pozitív szakasza is van. Különösen a megszilárdítás időszakában volt hasznos vezetői ténykedése. 1964-1967-ig, amikor az irányításban a centralisztikus és a határozott-ságon alapuló intézkedésekkel még jól lehetett vezetni, a munkája a gazdaság fejlődésében jelentős eredményeket hozott. Az 1960-as évek végén amikor egyre jobban figyelembe kellett venni a dolgozó emberek véleményét, a termelőszövetkezetben rajló lehetőségek és a belső tartalékok jobb felhasználása érdekében a vezetési módszer már nem alkalmazható. A vezetők és a dolgozók között elnökségének idején időről-időre romlott a kapcsolat. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy Hajdu elvtárs nem lopott, nem csalt, még ha a pénzt az átlagnál jobban szerette is, és bizonyos jogtalan előnyökre szert is tett. /pl. A dániai utjához a TÖVÁL és a téesz is hozzájárult 50-50 %-ban. A Járási Tanács Igazgatási Csoportja ezt 1970-ben helytelenítette. Később a „Dózsa” Tsz. vezetősége ismételten szentesíti, és csak 1971 V. 5-én rendezik véglegesen. Burgonyát vásárolt a tsz-től 2 Ft-os áron nagymennyiségben, amit később dupla áron értékesített./

Összegezve: Hajdu elvtárs a gazdasághoz szakmailag jól értett, de vezetési stílusában rossz módszereket alkalmazó téesz elnök volt.

Neki is, és minden vezetőnek jó megszívníelni, amit Kádár elvtárs a Párt X. Kongresszusán mondott:

„A gazdálkodás magasabb szintjén feltétlenül szükséges, hogy minden gazdasági döntésben messzemenően érvényesüljenek a közgazdasági szempontok. Aki politikai síkon intézkedik, az számoljon döntéseinek gazdasági hatásával, aki viszont gazdasági kérdésekben dönt, mérlegelje a politikai körülményeket. A közgazdasági szemlélet érvényesítése azonban nem teheti kétségesse azt a marxista alapelvet, hogy a politika az elsődleges.” 1959/

Az új elnökválasztásának közgyűlését a járási szervezetekkel egyetértésben 1972. március 2-re tűzte ki az akkor még funkcionáló termelőszövetkezeti vezetőség.

Tudtuk és éreztük a súlyát mindannyian annak, hogy az elnök személyének kiválasztása milyen nagy horderejű jelentőséggel bíró kérdés. Ilyenkor napok, sőt órák alatt is változnak az emberek körében szárnyaló hírek és elképzelések. Amíg Hajdu András volt az elnök senkiben nem merült fel, hogy ki legyen az utódja. Akkor az volt a közvélemény, mindegy hogy ki, csak ő ne legyen. Mikor azután elment a zonnal megindultak a találgatások.

A Járási PB akkori első titkárával Molnár elvtárral többször konzultáltam ebben a témában. A beszélgetések során több személy került javaslatba. Én vetettem fel azokon kívül Ujvári Miklós személyét, és a későbbiekben meg is állapodtunk, hogy vele kívánjuk megoldani a „Dózsa” tévesz elnöki funkció betöltését. Akkor én sem, de mások sem számítottak arra, hogy 1-2 nap alatt a lokálpatriotizmus a helybeli személyhez való ragaszkodás olyan mérvű lesz, mint amilyen erős ez lett. Több személy forgott a közszájon. Az esti disznótorokban, a presszóban és mindenütt, ahol csak 3-4 fő is összejött az új elnök személye volt a téma. A jelöltek között volt az én személyem is.

Ujvári elvtársat nem ismerte jóformán senki a faluban. Mi viszont vállaltuk, hogy mellette fogunk agitálni. Február 24-28-a között, több mint 10 gyűlést, megbeszélést tartotunk az emberekkel. Az első megbeszélésen azután nagyon meglepődtünk. A gépműhelybe hívtuk össze a férfiakat. Ezen a gyűlésen mutattam be először Ujvári Miklós elvtársat, és már is lőttünk egy bakit. Elég erős volt a nyomás, és egyre csak a helybélihez ragaszkodtak. Viszont rendkívül őszinte volt a beszélgetés légköre. Az emberek elhitték, hogy rendes, jó szakember Ujvári elvtárs, de ők mégis a helyihez ragaszkodtak. Az volt a véleményük, hogy jöjjön főagronómusnak, és ha megismorik szívesen fogadják elnöknek is. Azután érdeklődtünk, hogy mégis kit gondolnának helyből. Valaki Bazan Istvánt javasolta, és Ujvári elvtárs is tett olyan megjegyzést, hogy Hévizgyörköt ismerve helyből ő is csak engem tudna elképzelni elnöknek. Kettőnk között ekkor már volt olyan meg egyezés, hogy bárhogyan alakuljon is, de ezt az ügyet végig csináljuk. Ezt követően bementünk együtt a járáshoz, sőt egy delegáció már meg is előzött bennünket. Mi elmondtuk őszintén a való helyzetet, az egyik akkor opponens vezető részemre pártfegyelmet helyezett kilátásba, amennyiben elmerném vállalni az elnökséget. Nem örültem neki, de őszintén szólva nem is ijesztett meg tulságosan. És nem ezért nem vállaltam el az elnökséget, hanem azért, mert én a pártnak tettem ígéretet arra, hogy mindent elkövetek személy szerint is azért, hogy Ujvári Miklós legyen a téesz elnöke. Ettől függetlenül mi becsülettel végigcsináltunk mindent, és a demokrácia szabályait a legmesszebb menőkig betartottuk. Az emberek véleményét komolyan vettük, az őszinte légkör jegyében zajlottak a megbeszélések. Minden gyűlésen együtt voltunk Ujvári elvtárssal. Én agitáltam mellette, ő pedig érvelt mellettem. Valaki aztán az egyik gyűlésen megjegyezte, hogy maguk ketten lennének jók a téesz élére, és azt mondta, hogy „ketten tán még egy jó üveg sört is megihatnának.” A kisgyűlések lezajlása után összegeztük az eredményeket, és a következőket állapítottuk meg.

Helyes volt az és kellett is, hogy a termelészövetkezet tagjaival emberközelből, demokratikus légkörben, őszintén tárgyaltunk, és hogy az emberek dolgozni akarnak és fognak is. Abban a kérdésben viszont, hogy ki lesz az, akit megválasztanak nem volt egyöntetű az álláspontunk. Ujvári elvtárs és mások is erősítették, hogy el kell vállalnom, én viszont állítottam, hogy ő lesz az elnök. Az utolsó napon még egyszer behívtak bennünket a PB-re. Egyeztetettük a kisgyűlések eredményeit, ismételten vita volt közöttünk, míg végül Molnár elvtárs a PB első titkára, - aki különben bizott bennem mint községi csucstitkárban - közölte velem, hogyha bárki más győrkí személy is javaslatba jönne, akkor nekem is indulnom kell a jelöltek között. Ezt nem akartam vállalni, de ő is a pártfegyelemre hivatkozott, most ellenkező előjellel, és azt kérte egy óvre menjek a téeszbe, ha úgy alakulna, és utána visszamehetek az iskolába igazgatónak. Komikusnak tűnik, de akkor megjegyeztem, hogy egyszer már valaki figyelmeztetett a pártfegyelemre, és akkor azt mondták, hogy ha elvállalom az elnökséget fegyelmit kapok. Most pedig azt mondom akkor vagyok fegyelmezetlen ha nem vállalom. Érdekes - mondtam.

„No Bazan elvtárs jól nézel ki. Neked mindenhogyan a pártfegyellemmel van bajod.” És aztán megkérdeztem, hogy nekem mindenhogyan csak fegyelmi jár, és mikor jár dicséret.

Hazatérve este még egyszer összehívtuk az embereket megbeszélésre. Miklós barátom miután megbeszélésünk nemsok eredményel járt, lökdösött és azt sugta nekem, hogy most már én is mondjam ki az igent. Erre nem voltam hajlandó, és akkor is tudtam és ma is, hogy helyesen jártam el.

Reggel a Művelődési Ház nagyterme dugig volt emberekkel. A jelölőbizottság jelöltje Ujvári Miklós elvtárs volt. A sorokból javasolták, Kovács Bélát és személyemet a jelölő listára. A közgyűlés azonban Ujvári elvtárs mellett csak engem tett a jelölő listára. Én akkor szólni akartam, de Murvai elvtárs, a PB titkára leintett és megkezdődött a szavazás.

De sok cigarettát elszívtunk a számlálás idején. Miklóssal a végén egymás kezéből szedtük ki az égő cigarettát. Valószínű mindketten egymásért izgultunk. Az első menetben nem született eredmény, Ujvári Miklós 112, Bazan István 88, Kovács Béla 4, és Bazsik Ferenc 1 szavazatot kapott. Utána gondolkodtunk, hogy mit csináljunk, és az a véleményünk alakult ki, hogy most azonnal ismételjük meg a szavazást, mert akkor biztosan lesz elnöke a falunak, és Ujvári elvtársat meg fogják választani a második menetben, különben pedig csak szétforgácsolódnának az erők. A levezető elnök bejelentette, hogy a szavazást meg kell ismételni, és akkor már nyugodtan kérhettem szót.

Idézem a jegyzőkönyv alapján: „Mindenki nagy szorongással várta az eredményhirdetést, hogy mi lesz a végeredmény. Két hete zajlik a községben e téma, és hogy mi legyen ezután. Ekkor körülnéztünk a környező községekben a járás vezetőivel, és úgy döntöttünk, hogy meghívjuk termelőszövetkezetünkbe Ujvári Miklós elvtársat. Én a kisgyűléseken is elmondtam Ünöknek, hogy azoknak a követelményeknek melyek a gazdasági vezetéshez szükségesek, ő minddel rendelkezik: szakmai felkészültség, emberekhez való jó viszony, vezetői készség, és politikai megbízhatóság. Elmondtam azt is Ünöknek, hogy erre a pozícióra első számú jelöltnek én Ujvári Miklós elvtársat javaslom. És higgyék el, hogy én mint iskolaigazgató nagyon jól érzem magam abban a beosztásban. Emellett még községi csucstitkár is vagyok, ami nem kis munkát igényel. Nagyon megtisztelő érzésnek tartom, hogy falum népe bizik bennem, és ha tényleg biznak bennem, kérem a következőket:

Higgyék el hogy az iskola vezetése sem könnyebb, hisz saját gyermekeink neveléséről van szó, és ha nekem személy szerint is jót akarnak, és ha hallgatnak rám, az irántam érzett bizalom jegyében abból a 88 főből legalább az 50 %-a adja Ujvári elvtársra a szavazatát, mégha a többi elpártolna is tőlünk.

Mi Önökkel együtt fogunk dolgozni a jövőben is. Jó helyre teszik a voksukat, ha Ujvári elvtársra szavaznak. Én viszsza lépek a jelöléstől, a következő menetben ne is jelöljenek. Sokan elmondták a napokban, hogy Ujvári elvtárs is szimpatikus, akkor bizzanak benne. Azok a problémák amik vannak meglátják, hogy megoldódnak. Emelt fővel szeretnék járni Önök között, tiszta szívvel dolgozni, és a jövőben is őszintén szeretnék az emberek szemébe nézni. Most nem az a fontos, hogy csak falubeli legyen az elnök, hanem az, hogy a termelőszövetkezet élete zökkenőmentesen fejlődjön."

/60/

A szavazás eredménye a következő: Ujvári Miklós elvtársra 139-en, /74 %/ Bazan Istvánra 31-en /17 %/ és Kovács Bélára 5-en / 3 %/ szavaztak. Ujvári Miklós a frissen megválasztott elnök megtartotta székfoglalóját. „Én megköszönöm a maguk bizalmát. Tisztelem és nagyon sokra becsülöm Bazan elvtársat, mint a község kommunistáját. Mi nem ellenfélként ültünk egymás mellett . . . amelyikünk kevesebbet kap az lemond a másik javára. Ha Bazan elvtárs lett volna az elnök, akkor az is jó. Más elképzelések is voltak. Olyan felvetés is történt, hogy legyen ő az elnök, és ugyis lettem volna főagronómus. /elnökhelyettes/ Én ő szinte tisztelettel vettem azt a kérésüket, hogy legyen helyi, mert tudom, hogy sok a probléma. Én nem kartali vagyok, de tudtam 7 évig kartali lenni, és tudok hévizgyörki is lenni. Most Önöknek az lett volna a legjobb, ha én ide egy táska pénzt hozok. A több pénzt nekünk közösen kell megteremteni. Én elmondhatom, hogy a magam részéről becsületes munkát végzek, de azt is kívánok mindenkيتől. A técsz demokráciának zöld utat és feleresztett sorompót adtunk. Az emberek véleményüket elmondták. A termelőszövetkezet irodaajtaja mindenki előtt nyitva áll. Hadd térjek ki arra is, hogy akik kimentek, azokat is becsületes embereknek tartom. Kijelentem, hogy tisztelem őket. Megkívánom teremteni velük az összhangot.

Mégegyszer tiszta szívvvel kívánom, hogy Bazan elvtársban biz-
zanak, bizzanak a szövetkezet kommunistáiban. A magam részé -
ről mégegyszer megköszönöm a bizalmat." /61/

Az azóta eltelt időszak igazolta, hogy a választás jól
történt, és a két kommunista vezető pedig elvi alapon nagy
egyetértésben kölcsönösen segítve egymást tevékenykednek, és
dolgoznak a község felemeléséért.

Ezen a közgyűlésen választották újra az Ellenőrző BI -
zottságot is. Jelöltek: EB elnöknek: Vaigel Mihályt, tagja -
inak pedig Bobál Mihályt és Pető Mihálynét javasolta a jelö-
lőbizottság. A téesz tagok javaslatára listára került Bankó
János.

A titkos szavazás eredménye: Vaigel Mihályra 168 fő
/90 %/ Bobál Mihályra 164 fő /88 %/ Pető Mihálynére 105 fő
/56 %/ Bankó Jánosra 102 fő /55 %/, és Basa Sándorné, Bazsik
Ferenc, Kustra Jánosné téesz tagokra egy-egy fő adta szava -
zatát. A szavazatok eredményeként Vaigel Mihály lett az EB,
elnöke, Bobál Mihály az EB tagja, és miután a többi jelölt
közül a kétharmados szavazati többséget senki nem érte el,
a közgyűlés úgy döntött, hogy annak megválasztását a később -
biekben ejtik meg.

Réti István elvtárs a szavazatok számlálásának idősza -
kában a régi vezetőség nevében kérte annak felmentését. A
közgyűlés elfogadta és úgy döntöttek, hogy az új vezetőség
megválasztására, valamint az EB harmadik tagjára a következő
tervtárgyaló közgyűlésen kerüljön sor.

1971 március 25-i közgyűlésen került sor a vezetőség
ujjáválasztására. A jelölőbizottság jelöltjei Aszódi András-
né, Gyetvan Jánosné, Kovács Pálné, ifj. Babinyecz Pálné, Lu -
kes János, Sági Mihály, id. Szlovák Mihály, EB tagnak pedig
Bankó Jánost javasolták. A tagok közül a jelölőlistára java-
solták még vezetőségi tagnak Ferencik Jánost, Mrkva Andrást
és Bazan Jánost.

A szavazás eredményeként az első fordulóban a kétharmados többséget kapnak és ezzel vezetőségi tagokká válnak a következő személyek: Gyetvan Jánosné, Aszódi Andrásné, id. Sági Mihály, Kovács Pálné, ifj. Babinyecz Pálné és id. Szlovák Mihály. EB tagnak pedig Bankó Jánost választották meg. Miután a vezetőségi tagok közül csak 6-an kapták meg a kellő számú szavazatot, a szavazást meg kellett ismételni, de akkor sem kapják meg a kétharmados többséget az újonnan jelöltek, Mrkva András, Fercsik János, Bazan János és Lukes János. A következménye ennek azután az lett, hogy 1 évig a csökkentett létszámú vezetőség irányította a termelőszövetkezetet. A vezetőség kiegészítésére 1 év múlva 1972 III. 27-én került sor, amikor Fercsik Pálné és Fercsik Jánost választották meg vezetőségi tagoknak.

A jelöltek közül Lukes Jánosról külön is szólni kell, annál is inkább, mert történetünk első részében negatív személyként szerepelt. Az élet a történelem nemcsak negatív irányba, hanem pozitívan is formálhatja, alakítja az embereket. Lukes János az a személy, aki az utóbbi 15 évben rendkívül nagyot lépett előre. Ma a termelőszövetkezet egyik legjobb traktorosa. Régi dolgait csak az új vezetőség választás előtti időben említette meg az a Hajdu András, aki 1956-ban szintén hasonló cipőben járt, hogy „maga mit akar öreg, hisz ugysem lehet vezető, mert magának vaj van a füle mögött.” Lukes bátyám megkeresett, és megemlítette a hallottakat. Közöltem vele, hogy a mi társadalmi rendszerünk nem olyan amelyik az embereket egy-egy hibáért végérvényesen háttérbe szorítja, mellőzésre kárhoztatja. A maga dolgát már régen lezárták az illetékesek, és már régen el is felejtettük. Ha maga becsületesen dolgozik ma, és ha a termelőszövetkezeti tagok is biznak magában, akkor semmi akadályja annak, hogy vezető funkciót töltsön be.

Lukes János később a háztáji bizottság elnöke lett, munkáját rendesen ellátja, és sokszor korát meghazudtolva dolgozik, szántja a kemény győri határt. Rövidesen nyugdíjba készül, de a gépet elhagyni akkor sem akarja.

A tisztségviselők megválasztása tehát 1971-ben megtörtént, és az új vezetőség új szellemben kezdett hozzá a munkához.

A legfontosabb feladatuk az volt, hogy az emberek bizalmát, a közösbe vetett hitüket visszaadják. A területek elvállaltatásában igen el voltak maradva, a számlájukon pénz nem volt és a gondokat csak fokozta, hogy 1970 őszén 300 kh terület szántatlan maradt. És megindult a szervezés. Házról házra jártak a vezetők, hogy vállaljanak területet, és lassan közügyé lett a területek elvállalásának kérdése. Az uborkaterület vállalása ment a legnehezebben, azért is, mert korábban mindig többet mértek ki a tagoknak, mint a mennyit azok elvállaltak. Igéretet kellett tenni, hogy mindenkinek csak annyit mérnek ki, ahány D-t vállalt. A községben élő intézményi dolgozók és a pedagógusok is vállaltak uborkát, s így a tervezett terület mind gazdára talált.

Sokat volt és van az új vezetés az emberek között. Visszaállt a bizalom, javult a légkör bár ma sem mindig problémamentes.

Mi az amit jól csinálnak, és mi az ahol probléma van még?

Az új vezetés 2 éves időszaka alatt a gazdaság erősödött mindkét évben elérték a 60,- Ft-os munkaegység szintet annak ellenére, hogy az idén bevezetett növekmény adó miatt fél millió forinttal többet fizetnek az államnak a korábbi évekénél.

A megújódott vezetéssel emelkedett a szakmai munka színvonala. Az utóbbi két évben felszántatlan föld nem maradt. Az új agrotechnikai eljárások tág teret kapnak a szövetkezetben. Nőtt a gépesítés foka, felszámolják azt a tartóhatatlan helyzetet, hogy 15 erőgép 12 fajtaból álljon. Erőteljesen tipizálnak, az univerzál traktor MTZ-50-ekből, a láncotalpas csak DT 75-ösökből, a teherautó parkjuk pedig csak IFA kocsikból fog állni. Az utóbbi években emelték a műtragya-adagokat, ma már nem ritka a kh-kénti 13-15 q-ás mennyiség felhasználása. Ezeknek köszönhető, hogy a növénytermelés hozamai rohamosan nőnek, 1972-ben búzából 21,1 q-ás, uborkából 120 q-ás holdankénti átlagtermésük lett.

Az új gépek vásárlásával egyidőben javul a traktoros ellátottságuk is. Ez év tavaszán 6 fiatalot küldtek traktoros iskolára. Ezzel elérték, hogy ma már váltott műszakban is képesek üzemeltetni gépeiket.

A Galga szabályozása lehetővé tette, hogy az addig árterületes földeken, ma már 168 q cukorrépát termelhettek. E területek előzőleg hasznavehetetlenek voltak.

A jó eredmények következtében a 72 évi várható részesedési alapjuk 8 és fél millió körül lesz, ami két és fél millióval több a megelőző évinél. A pénzügyi alap stabilizálódása lehetővé tette másfél millió forint tartalékolását is. A több pénzjövedelem azt mutatja, hogy helyesen jártak el amikor nem sajnálták a nagyobb mennyiségű vetőmagot, borsóból 150 kg-ot, búzából pedig 200 kg. vetőmagot szórtak holdanként a földbe. Gabonából új fajtaikat is alkalmaztak, pl. Aurórárt, Jubilejnáját, Kavkázrt, Kiszomborit.

A gazdasági munkák eredményesebb végzése érdekében az egy éves tapasztalat után változtattak belső mechanizmusukon, rendezték a béreket. A traktorosoknál, a kertészetben, a növényápolás néhány területén és a szakvezetőkét is.

Rendszeressé váltak a munkahelyi megbeszélések, minden a gazdaság egészét és a tagság többségét érintő kérdésekben, köztük a problémákról és a nehézségekről is nyíltan beszélnek, véleményt cserélnek.

A növényvédelem jelentőségét mutatja, hogy szakmérnök irányítja e munkát, és hogy a termelészövetkezet belépett olyan vállalkozásba, melynek célja a helikopteres permetezés alkalmazása a mezőgazdaságban.

Mindezekből következik, hogy a személyes jövedelmek is emelkednek a szövetkezetben. Nőtt a termelészövetkezeti tagok életszinvonala és kulturális igénye is. Az elnök személy szerint is sokat van a dolgozók között. A tagok pedig szívesen mennek a termelészövetkezetbe dolgozni. A vezetőség erejéhez mérten gondoskodik a termelészövetkezeti tagokról. Az idén pl. mindannyian jónéven vették, hogy nyáron a tűző napon hűsítő italt és dinnyét vásárolhattak az uborka táblán.

A dolgozók szórakozására is gondolnak. 1971 őszén Csehszlovákiába és Lengyelországba, az idén pedig Romániába voltak buszkiránduláson a termelészövetkezet tagjai. A kirándulókat nem válogatás alapján szedték össze, hanem mindenkit elvittek, aki ezt igényelte. Sok gyönyörű emlékekkel tértek vissza a tévesz tagjai a szomszédos népidemokratikus országok festői tájainak, városainak és műemlékeinek megtekintése után.

Testvérkapcsolatot létesítettek a csehszlovákiai Felső-Tur-i Földműves Szövetkezettel. E kapcsolat nem szorítkozik a vezetésre, mert mi is, és tőlük is busszal jönnek látogatóba, tapasztalatcserére egy-egy alkalommal.

A község egyéb gondjaival is foglalkozik a termelészövetkezet. Az iskolát, ovodát, sportegyesületet és a KISZ. szervezetet rendszeresen támogatja anyagiakkal.

Az óvodának évente 10.000 Ft. támogatást adnak, annak fejében, hogy a termelészövetkezet tagjainak óvodáskorú gyermekei 100 %-ban felvételt nyerjenek. 1972. februárjában a „Dózsa” termelészövetkezet a tanáccsal közös kezelésbe vette át a „November 21” Művelődési Házat és a téess ebben a fenntartó, a „gazda” szerepét vállalta. Azóta függetlenített művelődési ház igazgatója van a falunak Sára Ferenc tanár - népművész személyében. Sára elvtárs ittléte óta létrehozta a Galgamenti Röpülj Páva együttest megvalósítva ezzel nagy elődjének, a Kossuth díjas Kovács Lászlónak régi álmát. A Galgamenti együttes melynek szereplői három faluból tevődnek össze, Hévizgyörk, Galgahéviz és Tura községből az elmúlt évben résztvett az országos Röpülj Páva körök találkozóján, láthattuk őket a televízióban, és nagy sikerrel szerepeltek a rádió salgótarjáni népzenei bemutatóján.

A megújódott vezetés óta javult a pártszervezet és a gazdasági vezetés együttműködése is. A faluba visszatért fiatalok pedig 1971 szeptemberében megalakították a KISZ alapszervezetet, melynek titkára Tóth D Lajos lett. Azóta megépült a műhelyben az öltöző és mosdót is építettek számukra. A fiatalok közösen vettek részt Bukarestben a román-magyar európa kupa bajnoki mérkőzésen.

A község rendezvényeinek sikerességét, szervezését segítik. Jelentős szerepet vállalt a termelészövetkezet vezetősége az 1972 május 21-i nagysikerű Galgamenti Népi Fesztivál előkészítésében, és megrendezésében. Ezen a rendezvényen több mint 5000 ember vett részt. A gyönyörűen megrendezett népművészeti kiállítás, és az iskola udvarán tartott gála műsora feledhetetlen emléket jelentett mindannyiunk számára. De jól sikerülnek a termelészövetkezet belső rendezvényei is, nyugdíjasok napja, nők napja stb. A múltévben rendezett nők napján pl. a férfiak adták a műsort. Vidám volt, jól szórakoztak, a munka örömét és a külföldi utazások során előforduló komikus eseményeket az alábbi strófákban örökítették meg:

„Nők napjára, nők napjára jöttünk ide mindnyájan,
Meghívtuk mind, kik dolgoztak, s markot szedtek a nyárban.
Uj évben is munkánk vigan kezdjük el,
Jó munkához, asszonyaink csatasorba álljunk fel.

- . -

Esik eső, szép csendesen csepereg,
Aki férfi a színpadon feszeleg,
Tsz elnök bort hozzon az asztalra,
Az asszonykórust, állítsa ki strázsának.

Elnök elvtárs, strázsa kislány nem leszek,
De majd nyáron Felső-Turra elmegyek,
Angyél, s Ilony se vette ezt tréfára,
Felkaptak a faros busznak hátára.

Indul a busz, jaj de vágtat messzire,
Igenyest a magas Tatra szélbe,
A Szamaras eltévedt az erdőbe,
Ott akartuk felejteni örökre."

Az általam itt csak megemlített, de mögöttük komoly munkát és tartalmas életet rejtő példák is azt igazolják, hogy a termelőszövetkezeten belül a demokratikus légkört illetően gyökeres fordulat történt. De nemcsak vidámak és szórakozni szeretnek tagjaink, hanem a termelőszövetkezet életében is jelentős a változás. A múltévi zárszámadás volt az első a téesz történetében, amikor egészen más, jobb, kiegyensúlyozottabb légkör uralkodott a korábbiakénál. Nem volt kritikátlan ez a zárszámadó gyűlés sem, de hangnemében, az emberek véleménynyilvánításában mindenkinek, aki ott volt a jószándék, a közösért való tenniakára vezényelt megszólalásaikban. Érdemes idézni egy-két hozzászólót:

Deme Ferencné: „A 12. zárszámadó közgyűlésre jöttünk össze, de ilyen eredményes zárszámadás még nem volt. Arra sem volt példa, hogy a téesz tagok együttesen külföldre kiránduljanak, mert az elmúlt években csak egy-két tagot küldött külföldre a vezetőség, pedig a tagok akkor is sokat dolgoztak, és ilyesmire mégsem került sor. Megköszöni a vezetőség együttes munkáját, külön köszönetet mond az elnöknek azért, hogy naponta kiment a határba, és ott felkereste az asszonyokat, hogy azok problémáikat elmondhassák.” /62/

Réti István: „1959. decemberében lett községünk termelészövetkezeti község. Azóta nagyon sok nehézséggel küzdött ez a termelészövetkezet. De most a stabilizálódás útjára lépett. Ez mindannyiunk számára örömet jelent. A munkamorál is javuló tendenciát mutat. Volt ugyan már egyszer ebben a termelészövetkezetben a munkaegység értéke 60 Ft, de őszintén meg kell mondani, hogy a kettő közé nem lehet egyenlőség jelet húzni, mert a mai 60 Ft. mögött komoly biztonsági alap áll rendelkezésre. Persze vannak még hiányosságok. pl. a reggeli munkakezdekor, különösen a beinduláskor észlelhető szervezetlenség és bizonyos kapkodás.” //

Szólni kell a problémákról, gondokról és a jövőről is. Az egyik komoly gondot a középvezetők vezetési színvonala, és a vezetés stílusa jelenti. Az első szintű gazdasági és politikai vezetőknek segíteniük kell a középvezetőket, elsősorban abban, hogy a jó vezetési módszerek és eljárások kialakításában, azok elsajátításában előbbre jussanak. Növelni kell az önállóságukat és fokozni a felelősségérzetüket. A megváltozott helyzetben más kell, hogy legyen a szerepe a középvezetőnek, mint régen volt. Javítani kell a köztük lévő összhangon is. Esetenként érezni lehet azt is, hogy azok közül néhányan, akik a korábbi időszakban jogszerűen, vagy jogtalanul háttérbe voltak szorítva, most valami „revans politikát” szeretnének alkalmazni.

Valamiféle forradalmi baloldaliságról beszélnek, ami nem más, mint állbaloldaliság, és a termelészövetkezet egységének bomlását segítheti elő. Azt bizonygatják főleg hárman Vaigel Mihály, id. Szlovák Mihály és Bazan János, hogy ők vannak a baloldalon, a másik oldalon pedig a jobboldaliak, a volt Hajdu elnök emberei, és ezek mit keresnek még a termelészövetkezetbe. Ezek közé sorolják Koszta Jánost, B. Kovács Zoltánt, Benke Józsefet, Kustra Pált és Hóka Mihályt. E másik oldalon állók pedig úgy beszélnek róluk, hogy azok mindig csak a zűrzavart keverik. Mi a valós helyzet? Mindkét oldalon vannak párttagok és pártönkivüliek, és alapjában mind becsületesek. Mindkét oldalon vannak munkájukat becsülettel és jól ellátók, de ugyanakkor munkájukban hiányosságok és fogyatékoságok is adódnak. Mindkét oldalon lévők elképzelhetőnek tartanak, hogy a másik felet akár fegyelmi úton is, de meg kellene regulázni. Pedig nekik mindannyiuknak tudniuk kell, hogy a régihez viszonyítva semmi változást nem jelentene, ha ezt a módszert követné a vezetés. Tudniuk kell azt is, és érezniük kell, hogy az új vezetés, az előttük álló nagy feladatok végrehajtásában komolyan számít mindannyiukra, és csakis közös összefogással a személyes viták félretevéseivel, egyetértésben lehet nagy tetteket megvalósítani, az egész gazdaságban dolgozók nagy táborát mozgósítani az éves tervek és az 5 éves terv célkitűzéseinek megvalósítására. Azt is látni kell, hogy ha nem így tenné a jelenlegi vezetés, akkor előbb-utóbb oda jutnánk vissza, ahol régen voltunk. A pártszervezetnek rendkívül jelentős szerepe van a fentebb említett, helytelen szemléleten és személyes érzéseken alapuló véleményeltérések tisztázásában, azok feloldásában.

Még egy dologgal kell befejezésül foglalkozni. Nevezetesen azzal, hogy meg tudunk-e állni a saját lábunkon, vagy egyesüljünk-e valakivel, és ha igen kivel és mikor?

Erről annál is inkább szólni kell, mert az előzőekben többször is párhuzamot vontam és hasonlítottam össze a „Dózsa” termelészövetkezetet, közösségünket a környező termelészövetkezetek és falvak életével és azért is, mert e probléma máskor is és más közösségekben is felmerült már. Erről én a következőket vallom; mint történész és politikus. Ma még mindenképpen meg tudunk állni a saját lábunkon, sőt rögtön hozzáteszem, hogy az egyesülés felé vezető uton nem gyengülni, hanem erősödni kell a Dózsának és a szomszédos termelészövetkezeteknek is. Ma még nem időszerű e kérdés, de belátható időn belül az élet szükségszerűen napirendre tűzi az egyesülés gondolatát és a megoldás módját is.

Az alsó Galga-mente egységes földrajzi tájegységet képez, azonos a nép kulturája és azonosak a népszokásaik, sőt még a gondolkodási módban is csak árnyalatnyi eltérések vannak. A megépülő korszerű modern, új autószertráda, mely közösségeink határában megy keresztül, feltétlenül meggyorsítja a forgalmat, és ez olyan lehetőséget biztosít e tájon élő termelészövetkezetek számára, hogy a távolabbi városokba is egészen rövid idő alatt lehet elszállítani a termékeket. Ehhez viszont nagy mennyiségben kell előállítani néhány olyan növényfélést, amely jól értékesíthető, azokat pedig csak korszerű nagyüzemben lehet nagymennyiségben előállítani, és ez is az egyesülés irányába ösztönzi majd e szövetkezeteket.

Turán már évekkel ezelőtt egyesült a két termelészövetkezet, és most több mint 6000 km-on dolgoznak. A Tura-i termelészövetkezet stabilitása és eredményei olyanok, amit sokan megirigyolnak. Nekik tehát a további egyesülés a korai távlatokban nem céljuk. A másik három termelészövetkezetnek a bagi „Vörös Csillag”, a galgahévízi „Rákóczi” és a hévizgyörki „Dózsa” termelészövetkezetnek el kell majd dönteni, hogy melyik kettő lesz az, mely az egyesülésre majd először vállalkozni mer.

Természetesen én optimálisnak a háromnak egyszerre való egyesülését tartanám. Ez lenne a legideálisabb termelőszövetkezet, ha majd erre sor kerül. Ehhez a vezetőknek maguknak is el kell jutni az egyesülés gondolatához, és a maguk funkcionális érdekeit is alárendelni e nemes és nagy célkitűzésnek.

• • •

Összegezve:

Községünkben parasztságunk szorgalmas munkájának eredményeként létrejöttek a nagyüzemi termelés alapfeltételei. Az egyre korszerűsödő nagyüzem meghatározó tényezővé vált. A gazdasági alap növekedésével, azzal párhuzamosan alakult formálódott és erősödött falunk társadalmi, politikai kulturális viszonya. A termelés és a termelési kulturák növekedése kedvezően hatottak és befolyásolták falunk dolgozóinak élet- és munkakörülményei alakulását. Emelkedett parasztságunk életszinvonala, általános és szakmai műveltsége, nőtt a közügyek iránti érdeklődése.

Az új életforma kialakulása során a múlt és jelen hatásai együtt jelentkeztek, nap mint nap megütözköztek. A történelmi jelentőségű változás összességében mégis előnyösen hatott a szocialista falu, a parasztság szocialista gondolkodásának, gazdasági és politikai egységének kialakulására. Mindez hosszú időszak fejlődésének az eredménye, és termelőszövetkezetünk sem volt mentes a mezőgazdaságban dolgozó és a felnövekvő ifju nemzedék társadalmi mozgásában érvényre jutó átmeneti jellegű eldöntésmondások zavaró hatásától sem, míg a mai napig elérkeztünk.

A kialakult tendenciák jó irányúak, soha nem volt községünkben az alkotó tetteknek még ilyen tere, mint napjainkban. A politikai, vagy más néven a termelőszövetkezeti demokrácia érvényesülése lehetővé, de szükségessé is teszi a „dolgozó nép okos gyülekezetében hányni-vetni meg száz bajunk.” Csak így haladhatunk még gyorsabban és még eredményesebben termelőszövetkezetünk erősítésében, továbbfejlesztésében községünk egész lakosságának felemelésében.

A „Dózsa” termelőszövetkezet elnökei a mezőgazdaság
szocialista átszervezése utáni időben.

N ó v	É v
Kosztai János	1960.
Réti István	1960.
Gesztiványi József	1961.
Tóth István	1962-1963.
Gódor Mihály	1964.
Hajdu András	1964-1971.
Ujvári Miklós	1971. III. 2-

A „Dózsa” termelőszövetkezet pártalapszervezetének
titkárai voltak.

N é v	É v
Muszunye György	1950-1951.
Pokorádi Erzsébet	1952.
Sápi Pál	1953-1956.
Kovács Béla tsz.községi közös	1956-1957.
Gombos István tsz.községi közös	1957.
Feresik Szilveszter tsz.községi közös	1957-1960.
Rajkó Mihály	1960-1962.
Pokorádi Mihály	1962-1964.
Kosztai János	1964-1968.
Bázan János	1968-1969.
Mirkva András	1969-

Források és utalások

- 1./ Aszódi muzeumi füzetek. 3. szám
- 2./ Magyar statisztikai közlemények. 83. kötet.
- 3./ Az első magyar népszámlálás. /1784-87/
- 4./ Magyar statisztikai közlemények. 83. kötet 48. old.
- 5./ Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye északi körzeteinek története.
- 6./ Pest vármegyei Direktórium Iratai c. anyag /Pest megyei Állami Levéltár/
- 7./ A Magyar Korona országainak mezőgazdasági statisztikája. 1897. év 15. kötet. Magyar Statisztikai közlemények. 99. kötet. 174 oldal.
- 8./ A Magyar Statisztikai közlemények. 105. kötet.
- 9./ Ugyanott.
- 10./ Ugyanott.
- 11./ Ugyanott.
- 12./ Földmunkás és szegényparaszt mozgalmak Magyarországon 1848-1948 Szikra. 1950. 1030. old.
- 13./ Földreform nyilvántartó könyv. /Hévízgyörk községi Tanács irattára/
- 14./ Lenin Művei 28. kötet. Szikra 1952. 172. oldal.
- 15./ Rákosi Mátyás. Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1955. 239. oldal.
- 16./ M.St.közl. 83. kötet. 1941. és 49-es népszámlálások adatai.
- 17./ 1930 és 49-es népszámlálási adatok.
- 18./ Községi Tanács iratai.
- 19./ Kulák lista /Községi Tanács irattára. Hévízgyörk/
- 20./ Adatokat a Dózsa tsz. irattári anyagaiból, a tsz. zárószámadó jegyzőkönyveiből, a párt és tanács jelentéseiből vettem és állítottam össze. A további táblázatokhoz is ezeket, valamint a zárószámadási mérlegeket és mellékleteit használtam fel.

- 21./ Ugyanott.
- 22./ Ugyanott.
- 23./ Ugyanott. Aszódi Járási Tanács M.G. Osztályának vizsgálati jegyzőkönyve. 1958. december 20.
- 24./ Ugyanott.
- 25./ Fehér Lajos: A szocialista mezőgazdaságért. Kossuth 1963. 24. old.
- 26./ Ugyanott.
- 27./ Ugyanott. /Községi Tanács VB. 106/1956. sz. határozata/
- 28./ Ugyanott.
- 29./ MSZMP K.B. december 7.-i határozata.
- 30./ Községi Tanácsülés jegyzőkönyvei/1959 március, április/.
- 31./ Községi Párt és Tanács szervek tsz. fejlesztési terve. 1959. augusztus 4.
- 32./ Tsz. belépési nyilatkozatok összesítése. /1959. december 28/.
- 33./ Tsz. vezetőségi, zárszámadási jegyzőkönyvek, mérlegek, mellékletek és tsz. főkönyvi adatok.
- 34./ Ugyanott.
- 35./ Ugyanott.
- 36./ Ugyanott.
- 37./ Ugyanott.
- 38./ Ugyanott.
- 39./ Ugyanott.
- 40./ Ugyanott.
- 41./ Ugyanott.
- 42./ Ugyanott.
- 43./ Községi Tanácsülés 1960. április 14.-i jegyzőkönyve.
- 44./ Tsz. vezetőségi és zárszámadási jegyzőkönyvek.
- 45./ Ugyanott.
- 46./ Ugyanott.
- 47./ Ugyanott.
- 48./ MSZMP. X. Kongresszusa jegyzőkönyve. 453 oldal
- 49./ Tsz. vezetőségi ülés 26/1971. vezetőségi ülés határozata.
- 50./ Tsz. vezetőségi ülések jegyzőkönyve.

- 51./ Ugyanott.
- 52./ Ugyanott.
- 53./ Ugyanott.
- 54./ Ugyanott.
- 55./ Ugyanott.
- 56./ Tsz. zárszámadási ülés jegyzőkönyve.
- 57./ Magyar Mezőgazdaság c. folyóirat 1970. XII. 2.-i száma.
- 58./ Pest megyei Hírlap 1971. I. 6.-i száma.
- 59./ MSZMP. X. kongresszusa jegyzőkönyve. 115-116 oldal.
- 60./ Tsz. zárszámadási jegyzőkönyvek.
- 61./ Ugyanott.
- 62./ Ugyanott.

Felhasznált irodalom

- 1./ Lenin a szövetkezetekről. Lenin művei 33. kötet. Szikra 1953.
- 2./ Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezete. Lenin művei 31. kötet. Szikra 1951.
- 3./ Az MSZMP országos értekezletének jegyzőkönyve. Kossuth 1957.
- 4./ Az MSZMP VII., VIII., IX és X. kongresszusának jegyzőkönyvei.
- 5./ Az MSZMP határozatai és dokumentumai. /mezőgazdaságra vonatkozó rész/ Kossuth 1964.
- 6./ MSZMP agrárpolitikájának tézisei. Kossuth 1957.
- 7./ Fehér Lajos: A szocialista mezőgazdaságért. Kossuth 1963.
- 8./ Erdei Ferenc: Mezőgazdaság és szövetkezet. Akadémia 1959.
- 9./ Gulyás Emil: A magyar mezőgazdaság szocialista átalakításának legfőbb problémái. Kossuth 1959.
- 10./ Nyers Rezső: Szövetkezeti mozgalom a mai Magyarországon. Közgazdasági és Jogi kiadó. 1962.
- 11./ Hévízgyörk Községi Tanács irattárának tsz-re vonatkozó dokumentumai.
- 12./ A Dózsa tsz. irattára.
- 13./ Gödöllői Járási Tanács M.G. Osztályának irattára.
- 14./ Aszódi Petőfi Múzeum iratai.
- 15./ Ágoston József. A szegvári „Gorkij” tsz. története c. doktori értekezése. 1967.
- 16./ Magyar Mezőgazdaság c. folyóirat 1970. dec.
- 17./ Pest megyei Hírlap 1971. I. 6.-i száma.

I. rész

Bövezetés.	2
I. <u>HÉVIZGYÖRK KÖZSÉG TÖRTÉNETÉNEK RÖVID ATTEKINTÉSE</u> =====	5
1./ A község kialakulásának története	5
2./ Gazdasági és társadalmi viszonyok a felszabadulás előtti években.	10
II. <u>HÉVIZGYÖRK KÖZSÉG MEZŐGAZDASÁGA A FELSZABADULÁS UTÁN.</u>	17
1./ A földreform végrehajtása.	17
2./ A földreform hatása.	19
III. <u>A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM ALAKULÁSA HÉVIZGYÖRK KÖZSÉGBEN 1951-1959-ig.</u> =====	22
1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.	22
2./ A Dózsa termelészövetkezet megalakulása.	23
3./ A Dózsa termelészövetkezet és a falu gazdálkodásának feltételei.	
4./ A termelészövetkezet helyzetének alakulása Hévizgyörkön 1959-ig.	33

**IV. A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM ALAKULÁSA ÉS FEJLŐ-
DÉSE HÉVIZGYÖRKÖN A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA ÁT-
SZERVEZÉSE UTÁN 1959-1967-ig.**

1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezése és ta-
pasztalatai Hévízgyörkön.	49
2./ A hévízgyörki Dózsa termelőszövetkezet gazda-
sági, politikai megszilárdítása és fejlődése az
átszervezés után.	56
a./ A termelőszövetkezet főbb gazdasági
mutatói.	56
b./ Az első szakasz /1959 végétől 1960 végéig/	67
c./ A második szakasz /1961-1963 végéig/	71
d./ A harmadik szakasz /1964-1967/	74

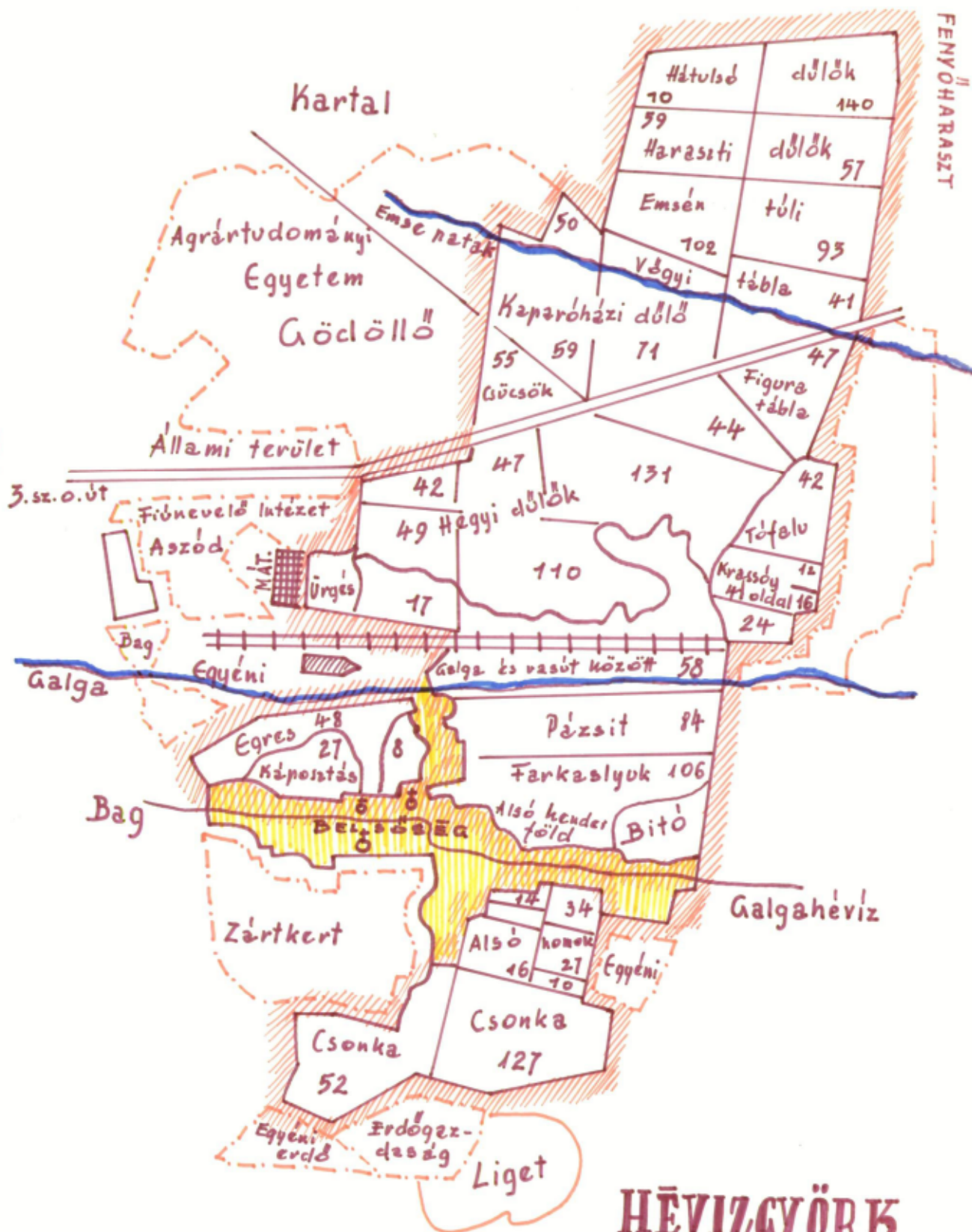
II. rész.

**A DÓZSA TERMELŐSZÖVETKEZET ÉLETÉNEK ALAKULÁSA,
FEJLŐDÉSE AZ ÚJ GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI RENDSZERBEN.**

1968- napjainkig. 82

I. A termelőszövetkezet gazdasági életének alakulása	86
II. A Dózsa termelőszövetkezet vagyoni helyzete, a
dolgozó életkörülményeinek alakulása.	105
III. A termelőszövetkezet belső életének alakulása,
a termelőszövetkezeti demokrácia kibontakozása.	121

Források és utalások	156
Felhasznált irodalom	159
Tartalom jegyzék	160

VÁCSZENTLÁSZLÓ

HĚVIZGYÖRK

HÖZSÉG ÁTNÉZETI VÁZLATA

$$M = 1:40000$$

A HÉVIZGYÖRKI „DÓZSA” MTSZ ÜZEMI SZERVEZETE 1971

